

РЪКОВОДСТВО

за

разработване на общински програми за управление на дейностите по отпадъците

СЪДЪРЖАНИЕ

1	ВЪВЕДЕНИЕ.....	5
2	ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И РАЗВИТИЕ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ.....	5
3	УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИ В ПРОЦЕСА НА ЕВРОПЕЙСКАТА ИНТЕГРАЦИЯ.....	8
3.1	Правна рамка и видове нормативни актове на Европейския съюз в областта на управлението на отпадъците.....	8
3.1.1	Преглед на въпросите, които уреждат отделните нормативни актове на ЕС ..	8
3.1.1.1	Рамково законодателство	9
	Рамкова директива за отпадъците	9
	Директива за опасните отпадъци.....	10
	Трансграничен превоз на отпадъци.....	11
	Регламент (ЕС) No 2150/2002 за статистическата информация за отпадъците	11
3.1.1.2	Директиви за съоръженията и инсталациите за обезвреждане на отпадъци.....	12
	Директива за изгаряне на отпадъците	12
	Директива 99/31/ЕС за депониране на отпадъци	13
3.1.1.3	Законодателство за специфични отпадъчни потоци.....	14
	Отработени масла.....	14
	Полихлорирани бифенили и полихлорирани терфенили (ПХБ/ПХТ).....	14
	Утайки от пречиствателни станции.....	15
	Негодни за употреба батерии и акумулатори.....	15
	Отпадъци от опаковки	16
	Титанов диоксид.....	17
	Излезли от употреба моторни превозни средства.....	18
	Отпадъци от електрическо и електронно оборудване	18
3.1.1.4	Очаквани промени в европейското законодателство в областта на управление на отпадъците.....	20
	Промяна на Директива 86/278/ЕЕС за защита на околната среда и в частност на почвата при употребата на утайки от ГПСОВ в земеделието	20
	Проект на директива за батериите и акумулаторите	20
	Зелена книга на въдействието на отпадъците от PVC върху околната среда ..	21
	Работен документ за строителните отпадъци и отпадъците от разрушаване на сгради.....	21
	Предложение за регламент за превозите на отпадъци	22
3.2	Преглед на процеса на пренасяне на нормативна база на ЕС в националното законодателство.....	22
4	ПРЕГЛЕД НА НОРМАТИВНАТА УРЕДБА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ.....	25
4.1	Специфична нормативна база за управление на отпадъците.....	25
4.1.1	Закон за управление на отпадъците.....	25
	Общи разпоредби	25
	Компетентни органи	25
	Разрешаване на дейности с отпадъци.....	27
	Програми за управление на дейностите по отпадъците.....	27

Финансиране на управлението на отпадъците	28
Информация и отчетност	28
Принудителни административни мерки и административно-наказателни разпоредби	28
4.1.2 Наредбата № 3 за класификацията на отпадъците	29
4.1.3 Наредба № 6 за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци	30
4.1.4 Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци	32
4.1.5 Наредба № 8 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци	34
4.1.6 Наредба № 9 от 28 септември 2004 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за воденето на публичния регистър на закритите обекти и дейности	37
4.1.7 Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки	38
4.1.8 Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на отпадъците от производство на титанов диоксид	40
4.1.9 Наредба за реда и начина за внасянето, изнасянето и транзита на отпадъците и за случаите, в които се изисква банкова гаранция или застраховка	41
4.1.10 Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието	42
4.1.11 Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти	44
4.1.12 Наредба за изискванията за третиране на отпадъците от моторни превозни средства	45
4.1.13 Наредба за изискванията за пускане на пазара на батерии и акумулатори и за третиране и транспортиране на отпадъци от батерии и акумулатори	46
4.1.14 Наредба за изискванията за реда и начина за инвентаризация на оборудване, съдържащо полихлорирани бифенили, маркирането и почистването му, както и за третирането и транспортирането на отпадъци, съдържащи полихлорирани бифенили	
4.1.15 Наредба за изискванията за пускане на пазара на електрическо и електронно оборудване и третиране и транспортиране на отпадъци от електрическо и електронно оборудване	
4.2 Нормативни изисквания, произтичащи от рамкови закони и законодателство в други области	51
4.2.1 Закон за опазване околната среда	51
4.2.2 Закон за устройство на територията	56
4.2.3 Закон за местните данъци и такси	59
4.2.4 Закон за здравето	60
4.2.5 Наредба № 7 от 25.05.1992 г. за хигиенните изисквания за здравна защита на селищната среда	61
4.2.6 Закон за опазване на земеделските земи	62
5 НАЦИОНАЛНАТА ПРОГРАМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ОТПАДЪЦИТЕ (2003-2007 г.)	63
6 ИЗГОТВЯНЕ НА ОБЩИНСКА ПРОГРАМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ	65
6.1 Обобщение на задълженията на общините произтичащи от изискванията на националното и европейското законодателство по управление на отпадъците	65

6.2	Примерна структура и съдържание на общинска програма за управление на дейностите по отпадъците	66
6.2.1	Въведение.....	66
6.2.1.1	Обхват на програмата	66
6.2.1.2	Принципи	66
6.2.2	Обща характеристика на общината	67
6.2.2.1	Географска характеристика на територията на общината	67
6.2.2.2	Административно-териториална характеристика.....	67
6.2.2.3	Социално-демографска характеристика	67
6.2.2.4	Икономическо развитие на общината. Стопански дейности	68
6.2.2.5	Екологична характеристика	68
6.2.3	Съществуващо състояние и практики по управление на отпадъците.....	68
6.2.3.1	Данни за отпадъците	68
	Битови отпадъци.....	68
	Строителни отпадъци	70
	Производствени отпадъци.....	70
6.2.3.2	Съществуващи практики за третиране и транспортиране на отпадъците	71
	Събиране и транспортиране на отпадъци	71
	Предварително третиране на отпадъци.....	72
	Оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.....	74
	Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци..	77
	Внасяне и изнасяне на отпадъци	77
6.2.3.3	Администриране на дейностите по управление на отпадъците	77
6.2.3.4	Проучване, прогнозиране, планиране	78
6.2.3.5	Финансиране на дейностите по управление на отпадъците	78
	Разходи за дейността.....	78
	Приходи.....	79
6.2.4	Основни цели на програмата.....	80
6.2.4.1	Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците.....	80
6.2.4.2	Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци	81
	Организиране на дейностите с отпадъци от общините	81
	Организиране и финансиране от Организации по оползотворяване и производители и вносители, изпълняващи задълженията си индивидуално и съгласуване с общината.....	81
	Организиране и финансиране от Организации по оползотворяване и производители и вносители, изпълняващи задълженията си индивидуално и без съгласуване с общината	82
6.2.4.3	Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране на отпадъците	82
	Разделно събиране на битови отпадъци, за които са въведени забрани и ограничения за депониране	82
	Събиране и транспортиране на смесени битови отпадъци	83
6.2.4.4	Екологосъобразно обезвреждане на отпадъците	83
6.2.4.5	Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци.....	86
6.2.4.6	Правно регулиране на управлението на отпадъците и ускоряване прилагането на законодателството и политиката в областта.....	87
6.2.4.7	Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците.....	88
6.2.4.8	Укрепване на административния капацитет на институциите, отговорни за управлението на отпадъците в страната	88

6.2.4.9	Увеличаване на инвестициите в сектора и прилагане на принципите “отговорност на производителя” и “замърсителят плаща” при интегрирано управление на отпадъците.....	89
6.2.4.10	Участие на обществеността.....	90
6.2.4.11	Управление на специфични потоци отпадъци	90
	Батерии и акумулатори.....	91
	Излезли от употреба моторни превозни средства.....	91
	Отработени масла.....	92
	Полихлорирани бифенили/ Полихлорирани терфенили	92
	Утайки от градските пречиствателни станции за отпадъчни води	92
	Отпадъци от опаковки	93
	Отпадъци от хуманната медицина.....	93
	Биоразградими отпадъци от домакинствата и заведенията за обществено хранене	93
	Едрогабаритни отпадъци.....	95
	Негодни за употреба автомобилни гуми.....	95
6.2.5	Програма за капиталови инвестиции	96
6.2.6	План за действие	96
6.2.7	Мониторинг и оценка на изпълнението на програмата.....	97
7	ФИНАНСИРАНЕ НА ПРОГРАМИ И ПРОЕКТИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ В БЪЛГАРИЯ	98
7.1	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС)	98
	Изисквания към документацията за кандидатстване.....	99
	Критерии за оценка	99
7.2	Републикански бюджет	100
	Обекти на финансиране	100
	Финансови условия	100
	Изисквания към проектите/документацията за кандидатстване	100
	Процедура на разглеждане и Критерии за оценка	100
7.3	Национален доверителен екофонд	101
	Обекти на финансиране	101
	Финансови условия	101
	Изисквания към проектите/документацията за кандидатстване	101
	Процедура на разглеждане	102
	Критерии за оценка	102
7.4	Програма ИСПА сектор “Околна среда”	102
	Обекти на финансиране	102
	Финансови условия	103
	Изисквания към проектите	103
	Документация за кандидатстване	104
	Критерии за оценка	105
7.5	Програма САПАРД.....	105
	Обекти на финансиране	106
7.6	Програма ФАР.....	107
	7.6.1 Национална Програма ФАР.....	107
	7.6.2 Трансгранична Програма ФАР: България – Гърция, България – Румъния, България – Македония и България - Турция – под ръководството на Министерство на регионалното развитие и благоустройството	107
7.7	Европейски фонд за регионално развитие и Кохезионен фонд / за периода след 1.1.2007 г./.....	108

1 ВЪВЕДЕНИЕ

Съгласно националното и европейското законодателство се изисква разработването на програми за управлението на отпадъците на национално и местно ниво. Въпреки, че това изискване не е ново, през последните няколко години законодателството по управление на отпадъците претърпя динамични промени и бяха въведени редица нови изисквания. Законът за управление на отпадъците поставя срок за съобразяване на общинските програми с нововъведените нормативни изисквания.

Целта на настоящото ръководство е да послужи като инструмент за разработване на пълни и отразяващи последните нововъведения в националното законодателство общински програми, както и да уеднакви структурата и начина на разработването им в различните общини.

Ръководството е насочено към общинските администрации, отговорни за планирането на дейностите по управление на отпадъците на местно ниво, но също така, тъй като при разработването на планове и програми вземат участие широк кръг от местната общественост, то би представлявало интерес и за политици, частни инвеститори, неправителствени организации и населението като цяло.

В ръководството е направен преглед на политиката и принципите на управление на отпадъците на национално и европейско ниво. Представено е европейското законодателство и начинът, по който то е въведено в националната нормативна уредба. Разгледани са отговорностите на общинските органи за управлението на отпадъците. Представени са накратко и процедурите за кандидатстване и критериите за предоставяне на средства от основните национални и международни източници на финансиране.

Представена е примерна структура на общинска програма за управление на отпадъците и стъпка по стъпка са описани мерките, които задължително трябва да бъдат включени, с цел прилагане на националното законодателство и политика на местно ниво.

2 ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И РАЗВИТИЕ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Непрекъснато нарастващото количество отпадъци, образувани от жизнената дейност на хората, производството и търговията, налага предприемането на мерки за намаляване на общото им количество, повторната им употреба и увеличаването на рециклирането и оползотворяването им. Същевременно, с развитието на технологиите за третиране на отпадъци, все повече се разширяват възможностите за използването на отпадъците като алтернативен суровинен и енергиен източник и намаляване на количеството, предназначено за депониране.

Вследствие на тези тенденции, все повече се задълбочава междудържавното сътрудничество за решаване на проблемите по управлението на отпадъците. В световен мащаб е приета *Базелската конвенция за контрол на трансграничния превоз на опасни*

отпадъци и тяхното обезвреждане. Наред с разпоредбите за контрол на трансграничните превози на отпадъци, конвенцията въвежда и основните принципи на управлението на отпадъците.

На европейско ниво, основните насоки на политиката по управление на отпадъците са предначертани с приетата през 1989 г. Стратегия на Европейската Общност за управление на отпадъците, където са формулирани следните принципи:

- “йерархия на управлението на отпадъците” - първи приоритет е предотвратяване на образуването на отпадъци, следван от оползотворяването им чрез рециклиране и изгаряне с оползотворяване на енергията, и на последно място - екологосъобразното им обезвреждане чрез изгаряне, без оползотворяване на енергията и депониране;
- “замърсителят плаща” и “отговорност на производителя” – лицата, които образуват отпадъци или производителите на продукти, след употребата на които се образуват отпадъци, трябва да покрият пълните разходи за третирането на отпадъците;
- “най-добри налични техники без прекомерни разходи” (BATNEEC) - емисиите от инсталациите в околната среда следва да бъдат редуцирани във възможно най-висока степен и по възможно икономически най-ефективен път;
- “самостоятелност” – всяка държава трябва да изгради мрежа от съоръжения и инсталации, с достатъчен капацитет за обезвреждане на цялото количество отпадъци, образувани на нейната територия;
- “близост” – отпадъците трябва да бъдат обезвреждани възможно най-близко до мястото на тяхното образуване.

За осигуряване на предотвратяването на образуването на отпадъци се прилагат редица инструменти, като насърчаване на внедряването на технологии, от които се образуват по-малко количество и по-малко опасни отпадъци; приемане на технически стандарти, които да ограничат присъствието на някои опасни вещества в продуктите, от които се образуват отпадъци; насърчаването на системите за повторна употреба (напр. депозитни схеми); схеми за оценяване на управлението на околната среда (напр. ISO 14000) и оценяване на жизнения цикъл; еко-маркировки; прилагане на икономически стимули и облекчения; провеждане на образователни и информационни програми и др.

По отношение на втория приоритет в йерархията – оползотворяването на отпадъците - предимство следва да бъде давано на операциите по рециклиране на материали, пред изгарянето с оползотворяване на енергията. В европейското законодателство са въведени минимални цели за рециклиране и оползотворяване на специфични отпадъчни потоци, които всяка държава трябва да постигне. Отпадъците, които не подлежат на рециклиране и оползотворяване трябва да бъдат обезвредени по екологосъобразен начин, при спазване на изискванията на директивите за депониране и изгаряне на отпадъци.

Съгласно принципа “замърсителят плаща”, отговорността за финансирането на третирането на отпадъците е на притежателя на отпадъците, респ. на лицето, при чиято дейност се образуват отпадъците. Въпреки това, отчитайки че производителите на продуктите, от които се образуват отпадъци имат най-голяма отговорност за вредните въздействия върху околната среда, които оказва техния продукт, е въведен и принципа “отговорност на производителя”. В съответствие с него, производителите на продукти, след употребата на които се образуват отпадъци, трябва да покрият разходите за третирането на отпадъците. По такъв начин производителите са заинтересовани да влагат рециклируеми и по-малко опасни материали, както и да предлагат продуктите си по начин, стимулиращ повторната им употреба и оползотворяване.

Дейностите по опазване на околната среда и в частност по управлението на отпадъците трябва да се извършват, без това да води до нарушения на функционирането на общия европейски пазар. В тази връзка, принципът на “самостоятелността” се прилага само за отпадъците, предназначени за обезвреждане, без да се забранява превозът на отпадъци за оползотворяване в друга държава-членка на ЕС.

Основите на правното регулиране на управлението на отпадъците, в съответствие с изискванията на европейското законодателство, бяха поставени с приемането на Закона за ограничаване на вредното въздействие на отпадъците върху околната среда (ЗОВВООС) през 1997 г., като по-голямата част от разпоредбите му са залежали и в действащия Закон за управление на отпадъците (ЗУО) (ДВ, бр.86 от 2003 г.). ЗОВВООС установяваше законовата рамка за управлението на отпадъците в страната – регламентирани бяха видовете отпадъци, за които се прилага законодателството по управление на отпадъците. Въведени бяха дефиницията за отпадък, въз основа на която се определят веществата, които се считат за отпадъци, както и дефинициите за причинител и притежател на отпадъци, чрез които се определят лицата, отговорни за управлението на отпадъците. Установен беше разрешителен режим за всички дейности, свързани с управление на отпадъците и бяха определени компетентните органи – Министерството на околната среда и водите (МОСВ) и неговите териториални органи Регионалните инспекции по околна среда и води (РИОСВ) по издаване на разрешенията и контрола над тяхното изпълнение. С цел набиране на информация за отпадъците, необходима за вземане на управленски решения и осъществяване на ефективен контрол беше въведена и процедура за отчитане и докладване на количествата образувани и третирани отпадъци (битови, строителни, производствени и опасни) и беше създадена информационната система за управление на отпадъците.

Установени бяха и действащите и в момента задължения на общините и фирмите, извършващи дейности по управление на отпадъци (вкл. причинителите на отпадъци) да изготвят програми за управление на отпадъците. Програмите се представяха за утвърждаване от РИОСВ, която контролираше тяхното изпълнение.

Чрез ЗОВВООС за първи път беше въведен и принципа “отговорност на производителя”. За пускането на пазара на продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци, се заплаща продуктова такса в размер, определен с тарифа на Министерски съвет. Сумите от продуктовете такси постъпват в Националния фонд за опазване на околната среда (НФООС), по-късно преобразуван в Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) и се изразходват за проекти по управление на отпадъците. Въпреки че таксата осигурява набирането на необходимите финансови средства, чрез нея не се стимулират производителите да влагат рециклируеми материали или да ограничават съдържанието на опасни вещества в продуктите, тъй като тя се заплаща спрямо теглото на продуктите или техния брой.

ЗОВВООС не беше в пълна степен хармонизиран с европейските изисквания. Основните несъответствия бяха свързани с:

- дефиницията за отпадък не съвпаднаше с тази в Рамковата Директива 75/442/ЕЕС за отпадъците;
- липсата на ясно формулирана йерархия на методите за управление на отпадъците и реални административни мерки за нейното прилагане;
- несъответствието на обхвата на ЗОВВООС с обхвата на Директива 75/442/ЕЕС относно изискванията към пепели и сгурии и някои селскостопански отпадъци.

В изпълнение на изискванията на закона, в периода 1998 – 2003 г. бяха приети редица подзаконовни нормативни актове в областта на класификацията на отпадъците,

изискванията към площадките и съоръженията за третиране и обезвреждане на отпадъци, изискванията към специфични отпадъчни потоци.

За осигуряване прилагането на нормативната уредба и с цел подобряване на организацията на управлението на отпадъците в страната, бе разработена и приета с Решение № 254 на Министерски съвет от 20 април 1999г. *Национална програма за управление на дейностите по отпадъците*, с конкретни мерки и действия за периода 1999 – 2002 г.

3 УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИ В ПРОЦЕСА НА ЕВРОПЕЙСКАТА ИНТЕГРАЦИЯ

3.1 ПРАВНА РАМКА И ВИДОВЕ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В ОБЛАСТТА НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ.

Правното основание за всички актове, които се приемат от институциите на Европейската общност в областта на управлението на отпадъците е Договорът за Европейската общност. Прилаганите нормативни инструменти в областта на управление на отпадъците са директивите, регламентите и решенията.

Директивите са правни актове, които държавата-членка трябва да транспонира в националното си законодателство. При въвеждането им могат да се отчитат специфични национални особености на конкретната държава, като степента на териториална децентрализация, различни икономически условия и състояние на околната среда.

За разлика от директивите, изискванията на **регламентите** се прилагат директно във всички държави-членки, без да се въвеждат в националните законодателства.

Решенията са задължителни за лицата, за които са адресирани – това могат да са държави-членки или физически и юридически лица. Най-често регламентите и директивите съдържат правното основание, чрез което Европейската Комисия се упълномощава да приема решения и да ги прилага.

Съществуват и документи с незадължителен и препоръчителен характер, като **препоръките и резолюциите**.

Общата структура на законодателството в областта на управление на отпадъците е установена с Рамковата директива за отпадъците и допълващата я Директива за опасните отпадъци, както и с Регламента за наблюдение и контрол на преноса на отпадъци в рамките на, за и извън Европейската общност. Тези актове се отнасят за дейностите с всички видове отпадъци. За регулиране на управлението на конкретни отпадъчни потоци и на методите за обезвреждане, са създадени два типа дъщерни директиви. Едната група установява изискванията за разрешаване и експлоатация на съоръженията и инсталациите за обезвреждане на отпадъците. Другата група разглежда специфични типове отпадъци като отработени масла, излезли от употреба моторни превозни средства, отпадъци от опаковки, негодни за употреба батерии и акумулатори и др.

3.1.1 Преглед на въпросите, които уреждат отделните нормативни актове на ЕС

3.1.1.1 Рамково законодателство

Рамкова директива за отпадъците

Директива 75/442/ЕЕС за отпадъците предоставя рамката, в която страните членки следва да контролират дейностите с отпадъци.

Директивата въвежда общата терминология, използвана в областта на управлението на отпадъците в Европейския съюз. В нея се съдържат най-важните дефиниции:

- “отпадък” – вещество, предмет или част от предмет, от който притежателят се освобождава или възнамерява да се освободи или е длъжен да се освободи. В приложение към директивата са изброени случаите, при които даден продукт, материал или вещество се превръща в отпадък, както и процесите, при които се образуват остатъци, считани за отпадъци.
- “оползотворяване” и “обезвреждане” на отпадъци – отново в приложение на директивата са изброени методите на оползотворяване чрез извличане на суровини или енергия от отпадъци и методите на окончателно обезвреждане на отпадъци чрез изгаряне или депониране.

Директивата установява йерархия за управление на отпадъците, според която държавите-членки са задължени като първи приоритет да насърчат:

- предотвратяване образуването на отпадъците и намаляване, във възможно най-голяма степен, на количеството им и съдържанието на опасни вещества в тях;
- внедряване на екологосъобразни технологии и проектиране на продуктите, предназначени за пазара, по начин, който да не допринася за увеличаване на количеството или опасните свойства на отпадъците, които се образуват след употреба на продуктите;
- разработване на подходящи методи за крайно обезвреждане на опасните вещества, съдържащи се в отпадъците, предназначени за оползотворяване.

Като втори приоритет трябва да насърчат оползотворяването на отпадъците посредством рециклиране и използването им като източник на енергия.

Директивата съдържа основните задължения и забрани, които страните – членки трябва да наложат при оползотворяването или обезвреждането на отпадъците - да не се застрашава човешкото здраве или да се причиняват щети на компонентите на околната среда и на територии със специален режим на защита. Забранява се изхвърлянето, изоставянето и неконтролираното обезвреждане на отпадъци.

Държавите-членки следва да установят интегрирана и адекватна система от съоръжения и инсталации за обезвреждане на отпадъци, която да се подчинява на основните принципи при управлението на отпадъците:

- “принципът на самоосигуряване” Общността като цяло и всяка страна индивидуално да стане самоиздържаща се по отношение на обезвреждането на отпадъци;
- “принципът на обезвреждане чрез най-добри налични техники” При изграждане на системата следва да бъдат взети предвид най-добрите налични техники, неизискващи прекомерни разходи (BATNEEC);
- “принципът на близост” Системата трябва да позволява обезвреждането да се извършва в съоръжения и инсталации, разположени близо до източника на образуване на отпадъците.

Директивата изисква от националните компетентни органи да изготвят планове за управление на отпадъците, обхващащи различните по вид, количество и произход отпадъци, където да бъдат идентифицирани и подходящи методи и инсталации за

обезвреждане. Плановете също следва да посочват ангажираните институции и организации, разходите и мерките за насърчаване на разделното събиране и третирането на отпадъците.

Директивата категорично задължава държавите-членки да въведат организирано събиране и транспортиране на битовите отпадъци, покриващо цялата територия на страната, като осигурят всеки един притежател на отпадъци да бъде обслужван от специализирано дружество за събиране и последващо оползотворяване или обезвреждане на отпадъците.

За да се осигури управлението на отпадъците в съответствие с принципите на Директивата, от националните компетентни власти се изисква да установят процедури за издаване на разрешения за контрол на предприятията, които обезвреждат или оползотворяват отпадъци.

В съответствие с принципа “замърсителят плаща”, разходите за обезвреждане на отпадъците следва да бъдат поети от техните притежатели или производителите на продукти, от които се образуват отпадъци.

Директива за опасните отпадъци

Директива 91/689/ЕЕС за опасните отпадъци има за цел установяването на по-строги правила при управлението на тези отпадъци и въвеждането на унифицирана дефиниция за “опасен отпадък” в ЕС. В приложения към директивата са изброени дейностите, от които е възможно образуването на опасни отпадъци, веществата, които правят отпадъците опасни, както и опасните свойства на отпадъците.

От държавите – членки се изисква да осигурят всички места, където се третират опасни отпадъци, да бъдат идентифицирани и регистрирани. Забранява се смесването на различни категории опасни отпадъци и на опасни с неопасни отпадъци. Отпадъците трябва да бъдат опаковани и обозначени, в съответствие с международните стандарти и тези на Общността.

Директивата въвежда по-строги правила за лицензиране на лицата, извършващи дейности с опасни отпадъци. Предприятията, извършващи обезвреждане на опасни отпадъци, образувани в резултат на собствената им дейност, задължително трябва да притежават разрешение. Ако страната - членка се е възползвала от възможността, предоставена ѝ от рамковата директива за отпадъците да въведе регистрационен, вместо по-стриктния разрешителен режим за дейностите по оползотворяване на опасни отпадъци, директивата изисква да бъдат въведени строги правила и условия, които предприятието трябва да спазва относно методите на оползотворяване, вида и количеството на опасните отпадъци.

Директивата задължава предприятията и организациите, извършващи оползотворяване, обезвреждане или транспортиране на опасни отпадъци, както и причинителите на опасни отпадъци, да водят отчетни книги за количеството на отпадъците, вида, произхода им и др.

Компетентните органи са задължени да инспектират периодично инсталациите, образувани опасни отпадъци, както и площадките и съоръженията, където те се съхраняват или третират.

Директивата изисква от държавите-членки да изготвят планове за управление на опасните отпадъци отделно или като част от общите планове, изготвяни по силата на Рамковата директива за отпадъците.

Държавите-членки следва да предприемат необходимите мерки, за да обезпечат предотвратяването на рискове, в резултат на неправилно третиране на опасни отпадъци. В случаи на кризисни и аварийни ситуации, свързани с опасни отпадъци,

директивата дава възможност държавите-членки да предприемат мерки дори и в нарушение на изискванията за издаване на разрешение.

Държавите – членки са длъжни да предоставят на Европейската комисия информация за количеството и вида на опасните отпадъци и данни за инсталациите, третиращи опасни отпадъци.

Трансграничен превоз на отпадъци

Регламент 259/93/ЕЕС за наблюдение и контрол на превоза на отпадъци в рамките на, за и извън Европейската общност установява система за контрол на движението на отпадъци, която прилага изискванията на Базелската Конвенция и решенията на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) за трансграничен превоз на отпадъци.

Въведени са по-строги процедури и забрани за транспортирането на отпадъци, предназначени за обезвреждане, в сравнение с транспортирането на отпадъци, предназначени за оползотворяване.

Регламентът установява отделни режими за разрешаване на движението на отпадъци, в зависимост от това дали отпадъците се транспортират в рамките на ЕС или са предназначени за внос или износ. В зависимост от опасните свойства, отпадъците са разделени на три списъка:

- Зелен списък: отпадъци, които не представляват опасност за околната среда и човешкото здраве (отпадъци от черни и цветни метали, стъкло, хартия и др.). За преносът им в рамките на ЕС и държавите от ОИСР не се изисква разрешение. За износът им в страни, които не са членки на ОИСР се изисква разрешение или се забранява.

- Жълт списък: опасни отпадъци, които се употребяват често (отработени масла, батерии и акумулатори и др.). За транспортирането им в рамките на ЕС и държавите от ОИСР се изисква уведомление на компетентните органи на страната вносител и транзитните държави – тези държави могат да отправят възражения в рамките на 30 дни. Износът за държави, които не са членки на ОИСР е забранен.

- Червен списък: опасни отпадъци (азбест, полихлорирани бифенили и терфенили и др.). За преносът им в рамките на ЕС и държавите от ОИСР се изисква писмено разрешение от компетентните органи на държавата-вносител. Износът за държави, които не са членки на ОИСР е забранен.

Държавите - членки следва да предприемат необходимите правни мерки, за да забранят и наложат наказания за незаконния трафик на отпадъци.

За всеки превоз се изисква осигуряването на финансова гаранция за покриване на разходите за транспортиране и обезвреждане на отпадъците.

Държавите - членки следва да определят подходящ компетентен орган или органи за издаване на разрешенията и извършване на инспекции на лицата, приели отпадъците за обезвреждане или оползотворяване.

Регламент (ЕС) No 2150/2002 за статистическата информация за отпадъците

За осъществяване на ефективно наблюдение на прилагането на политиката на Европейската общност е необходимо редовно да се събират данни за образуването, рециклирането, повторната употреба и обезвреждането на отпадъци. С оглед на това е изготвена рамка за статистическата информация, гарантираща пълнотата и сравнимостта на данните, подавани от отделните държави – членки.

Регламентът изисква държавите членки и Европейската комисия да водят статистика за:

- образуването на отпадъци (в съответствие с Приложение I на Регламента);
- оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (в съответствие с Приложение II на Регламента);
- внос и износ на отпадъци (в съответствие с Приложение III на Регламента).

Статистическите данни трябва да бъдат изготвяни чрез използването на статистическа номенклатура, представена в Приложение III към Регламента.

Данните се събират чрез проучвания (задължителни за дружествата с повече от десет работни места), процедури за статистическа оценка или чрез отнасяне до други източници на информация.

През определен период от време държавите-членки са длъжни да изпращат резултатите от статистическите проучвания до Евростат.

3.1.1.2 Директиви за съоръженията и инсталациите за обезвреждане на отпадъци

Директива за изгаряне на отпадъците

Директива 2000/76/ЕС се отнася за изгарянето както на опасни, така и на неопасни отпадъци и обхваща всички видове технологии на изгаряне на отпадъци, включително пиролизата, газификацията, плазма технологиите, както и технологиите за съвместно изгаряне на горива и отпадъци.

Директивата въвежда изисквания всички инсталации за изгаряне на отпадъци или инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци да се експлоатират след получаване на разрешение от компетентните органи. Разрешението трябва точно да описва категориите отпадъци, които ще се изгарят и количеството им.

Заявленията за издаване на разрешения на инсталации за изгаряне или съвместно изгаряне трябва да са обществено достояние, за да могат да се подложат на обсъждане, преди компетентният орган да издаде разрешението. Самото разрешение също трябва да получи обществен достъп.

Операторите на инсталации за изгаряне или съвместно изгаряне на отпадъци с капацитет над 2 тона на час трябва да представят на компетентните органи годишен отчет за експлоатацията и проведения мониторинг, като този отчет трябва също да е достояние на обществеността.

Директивата въвежда технически изисквания, които трябва да се спазват по време на експлоатацията на инсталациите.

С цел осигуряване на пълно изгаряне на отпадъците, температурата, измерена до вътрешната стена на горивната камера не трябва да бъде по-ниска от 850 градуса целзий и не по-ниска от 1100 градуса целзий, ако се изгарят опасни отпадъци, съдържащи повече от 1% халогенни органични съединения.

Инсталациите следва да бъдат оборудвани със спомагателни (резервни) горелки, които се включват автоматично, в случаите когато поддържането на минималната температура е затруднено.

За достигане на възможно най-голяма степен на изгаряне, масата на органичните съединения, съдържащи се в образуваната при изгарянето шлага и дънна пепел, не може да превишава 3% от сухото вещество на отпадъците.

Операторът на инсталацията за изгаряне на отпадъци е длъжен да извършва непрекъснати измервания на определени параметри:

- съдържанието на азотни окиси, въглероден окис, обща прах, общо количество на въглеродородите, хлороводород, флуороводород и серен двуокис;
- температурата до вътрешната стена на горивната камера и изходящите газове;
- концентрацията на кислород, налягането и съдържанието на водни пари в изходящите газове.

Задължително е извършването на измервания поне два пъти в годината на съдържанието на тежки метали, диоксини и фурани в изпусканите отпадъчни газове.

Всяко превишаване на нормите за допустими емисии трябва да бъде докладвано без закъснение на компетентните органи.

Директива 99/31/ЕС за депониране на отпадъци

Директивата въвежда технически стандарти за изграждането, експлоатацията и мониторинга на депата за отпадъци.

Депата са класифицирани в зависимост от вида на депонираните отпадъци – съответно депа за опасни отпадъци, за неопасни и за инертни отпадъци. Видът на депонираните отпадъци трябва да съответства на класа на депото.

Директивата изисква всяка държава–членка да изготви стратегия за намаляване на количеството на биоразградимите битови отпадъци, постъпващи за депониране, така че за периода до 17 години от влизането в сила на директивата да се достигне поетапно редуциране до 75% от тегловното количество на депонираните биоразградими отпадъци спрямо 1995 г. Държавите, които са депонирали повече от 80% от битовите си отпадъци през 1995 г. могат да отложат достигането на целите с 4 години.

Поставени са изисквания за изготвяне на планове за привеждане на съществуващите депа за отпадъци в съответствие с новите стандарти в рамките на 3 години и за изпълнението на тези планове, в рамките на 10 години от влизането в сила на директивата.

Въведена е забрана за депониране на течни, запалими, корозионни, окислителни, експлозивни и болнични отпадъци, както и на пневматични гуми.

Приемането на отпадъци в депата се допуска единствено ако отговарят на критериите за приемане в съответния клас депо и са спазени определени процедури, включващи извършване на визуални проверки, документиране и вземане на проби. Директивата не допуска разреждане или смесване на отпадъци, с цел достигане на критериите за приемане в съответния клас депо.

Поставени са технически изисквания към местоположението на депото, изграждането на долния и горния изолиращ екран, улавянето и третирането на инфилтратата и отпадъчните газове, управлението на повърхностните води и др. След прекратяване на експлоатацията на депото се изисква извършване на рекултивация на терена, осъществяване на мониторинг и при необходимост - предприемане на мерки за предотвратяване на вредни въздействия върху околната среда за период, определен от компетентните органи.

Изисква се таксата за депониране на отпадъци на депото да покрива всички разходи за изграждане, експлоатация, закриване и за поне 30 годишен следексплоатационен мониторинг.

При издаването на разрешение за изграждане и експлоатация на депа за отпадъци се изисква да бъдат спазени определени изисквания, като:

- депата да бъдат управлявани от технически компетентни лица;

- предоставяне на адекватна финансова гаранция, която да гарантира, че са осигурени средства за изграждането, експлоатацията, закриването и мониторинга на депото, както и за следексплоатационните мероприятия;

- проектът на депото да съответства на националните планове за управление на отпадъците, във връзка с прилагане на Директива 75/442/ЕЕС за отпадъците.

3.1.1.3 Законодателство за специфични отпадъчни потоци

Отработени масла

Директива 75/439/ЕЕС за отработените масла има за цел да осигури събирането и обезвреждането на отработените масла, без да се застрашава околната среда и човешкото здраве.

Чрез директивата се въвежда йерархия при преработването на отработени масла, като най-висок приоритет се отдава на регенерирането на отработените масла, след това – на тяхното изгаряне с оползотворяване на енергията и на последно място - на тяхното обезвреждане чрез контролирано съхранение или разграждане.

Страните – членки трябва да забранят изхвърлянето на отработените масла във водите, почвата и канализационните системи, както и всяко преработване, което причинява замърсяване на въздуха над определени допустими стойности.

Всяко предприятие, което извършва обезвреждане или оползотворяване на отработени масла, трябва да получи разрешение от компетентните органи, а всяко предприятие, което събира отработени масла, трябва да бъде регистрирано или да притежава разрешение и спрямо него да се прилага стриктен контрол.

Директивата въвежда пределно допустима концентрация за съдържанието на полихлорирани бифенили и терфенили (PCB/PCF) в регенерираните масла, не висока от 50 ppm.

Държавите-членки следва да създадат система за безопасно съхранение, събиране, регенериране и/или изгаряне на отработените масла, покриваща цялата територия на страната. Директивата предоставя възможност държавите-членки да изплащат възнаграждения на предприятията, които извършват събиране и/или оползотворяване на отработените масла в случай, че не са въведени други механизми за организиране и финансиране на тези дейности. Средствата за възнагражденията могат да бъдат набавяни чрез продуктова такса за пускане на пазара на масла, при спазване на принципа “замърсителят плаща”.

Правилното обезвреждане на отпадъците, съдържащи PCB/PCF или други опасни вещества, изисква въвеждането в инсталациите за обезвреждане на системи за мониторинг на съдържанието на опасни вещества в маслата, предназначени за изгаряне, както и на емисиите на вредни вещества в атмосферата.

Директивата изисква редовно предоставяне на Комисията на информация за националните мерки и опит по прилагането ѝ.

Полихлорирани бифенили и полихлорирани терфенили (ПХБ/ПХТ)

Директива 96/59/ЕЕС за обезвреждане на полихлорирани бифенили и полихлорирани терфенили цели обезвреждането на ПХБ/ПХТ, както и почистване на оборудването, в което се използват тези вещества.

Държавите – членки трябва да извършат инвентаризация на оборудването, съдържащо ПХБ/ПХТ в количества над 5 литра или смеси съдържащи повече от 0,005% (тегловни) ПХБ/ПХТ. Инвентаризираното оборудване трябва да бъде почистено и/или обезвредено най-късно до 2010 г.

Въведени са забрани за разделянето на ПХБ/ПХТ от други вещества с цел повторната употреба на ПХБ/ПХТ, както и на запълването на трансформатори с ПХБ/ПХТ. Трансформаторите, съдържащи ПХБ/ПХТ могат да продължат да се използват до 2010 г. само ако отговарят на техническите стандарти и са в добро състояние.

Полихлорираните бифенили и оборудването, замърсено с тях, трябва да бъдат предавани за обезвреждане на лицензирани в съответствие с Директива 75/442/ЕЕС предприятия. Забранява се обезвреждането чрез изгаряне на кораби.

Държавите- членки трябва да изготвят национални планове за обезвреждане на инвентаризираните ПХБ/ПХТ, както и планове за разделно събиране, рециклиране и обезвреждане на оборудването, съдържащо ПХБ/ПХТ, което не е обект на инвентаризацията.

Утайки от пречиствателни станции

Директива 86/278/ЕЕС за изискванията за опазване на околната среда и в частност на почвите, в случаите на употреба на утайки от пречиствателни станции в селското стопанство, цели установяване на адекватен контрол върху използването на утайките в земеделието.

Директивата установява пределно допустими концентрации на тежки метали (кадмий, мед, никел, олово, цинк и живак) в почвите, в които ще се използват утайки, пределно допустими концентрациите на тежки метали в самите утайки, както и максималните количества тежки метали, които могат да бъдат внасяни годишно чрез утайките в почвите.

Директивата дефинира условията, при които утайките могат да бъдат внасяни в почвите, така че нормите за тежки метали да не бъдат превишени. Въвеждат се и ограничения за използването на утайки върху определени земеделски земи, например предназначени за зеленчукови или овощни култури и пасища, както и ограничения върху използването на нетретирани утайки.

Утайките и почвите, където са внасят, трябва да бъдат изследвани съобразно процедурите, посочени в Директивата.

Директивата позволява въвеждането на по-строги изисквания от посочените, в случай на специфични национални или местни характеристики на почвите или замърсяване на водите.

Негодни за употреба батерии и акумулатори

Директива 91/157/ЕЕС за батериите и акумулатори, съдържащи някои вредни вещества, регулира оползотворяването и контролираното обезвреждане на негодните за употреба батерии и акумулатори, съдържащи живак, кадмий и олово.

Държавите – членки трябва да забранят от 1 януари 2000 пускането на пазара на батерии и акумулатори, съдържащи повече от 0,0005 тегловни процента живак, както и трайното вграждане на батерии и акумулатори в уреди, затрудняващо ръчното им отстраняване.

Държавите – членки следва да изготвят програми за ограничаване на съдържанието на тежки метали в батериите и акумулаторите, насърчаване предлагането на батерии и акумулатори, съдържащи по-малко замърсяващи вещества и стимулиране на научни изследвания за намаляване на съдържанието на вредни вещества и внедряването на по-малко замърсяващи заместители.

Директивата изисква установяване на ефикасна система за разделно събиране на батериите и акумулаторите, където е подходящо - чрез въвеждане на депозитни системи. Потребителите на батерии и акумулатори трябва да бъдат възможно най-пълно информирани за рисковете, свързани с изхабените батерии и акумулатори и възможностите за тяхното обезвреждане.

Изискванията на Директивата засягат както батериите, предлагани самостоятелно като търговски продукт, така и уредите, в които батериите са вградени.

Директива 93/86/ЕЕС, допълваща директива 91/157/ЕЕС, въвежда задължителна маркировка за съдържание на тежки метали и за разделно събиране на негодните за употреба батерии и акумулатори.

Отпадъци от опаковки

Директива 94/62/ЕС за опаковките и отпадъците от опаковки цели да хармонизира мерките, предприети от отделните държави – членки по управлението на опаковките и отпадъците от опаковки, да осигури високо ниво на защита на околната среда и функционирането на общия европейски пазар. Тя се отнася за всички опаковки и отпадъци от опаковки, било то производствени, търговски или битови, независимо от използваните материали. Директива 2004/12/ЕС, изменяща Директива 94/62/ЕС въвежда критерии за тълкуване на определението за “опаковка”. В Приложение 1 са посочени ясни примери, които не са опаковки - торбички за чай, както и примери, които се считат за опаковки - фолиото около обложката на компакт дискове и етикетите, които са поставени директно върху продуктите.

Директивата задължава държавите – членки да предприемат нужните мерки за предотвратяване образуването на отпадъци от опаковки чрез изготвянето на национални програми и насърчаването на повторното използване на опаковките.

Държавите – членки трябва да установят системи за връщане, разделно събиране и оползотворяване на използвани опаковки, за да осигурят достигането на следните цели:

- оползотворяване на не по-малко от 50 % и не повече от 65 % (тегловни) от отпадъците от опаковки до 30 юни 2001;
- оползотворяване на не по-малко от 60 % (тегловни) от отпадъците от опаковки до 31 декември 2008;
- до 30 юни 2001 рециклиране на не по-малко от 25 % и не повече от 45 % (тегловни) от отпадъците от опаковки, като минималната цел за рециклиране за всеки отделен опаковъчен материал е минимум 15 % (тегловни);
- до 30 юни 2001 рециклиране на не по-малко 55 % и не повече от 80 % (тегловни) от отпадъците от опаковки;
- до 31 декември 2008 трябва да бъдат постигнати следните цели за рециклиране на отделните материали, съдържащи се в отпадъците от опаковки: 60 % (тегловни) за стъкло, 60 % (тегловни) за хартия и картон, 50 % (тегловни) за метали, 22.5 % (тегловни) за пластмаси и 15 % (тегловни) за дърво.

Изисква се държавите-членки да предприемат мерки така, че до 3 години от влизането в сила на директивата, на пазара ще бъдат пускани само опаковки, които отговарят на изискванията относно състава на опаковките и пригодността им за повторна употреба, оползотворяване и рециклиране, както и на критериите за маркиране. За тези изисквания са изработени Европейски стандарти.

Директивата предвижда създаването на идентификационна система, описваща състава на опаковъчните материали, с цел класифицирането им и улесняване на събирането, повторната употреба и оползотворяването на отпадъците от опаковки.

Държавите – членки следва да създадат база данни за опаковките и отпадъците от опаковки, с цел наблюдение на изпълнението на целите на директивата. Периодично до Европейската Комисия трябва да бъде изпращан доклад за прилагането на Директивата.

Потребителите на опаковки трябва да бъдат информирани за тяхната роля в системите за връщане, разделно събиране и оползотворяване на опаковки и значението на маркировките върху опаковките.

Титанов диоксид

Директива 78/176/ЕЕС за отпадъци от производството на титанов диоксид има за цел предотвратяването, поэтапното намаляване и окончателното елиминиране на замърсяването с отпадъци от производството на титанов диоксид.

Държавите членки следва да предприемат мерки за екологосъобразното обезвреждане на отпадъците от производството на титанов диоксид. Обезвреждането трябва да се извършва само с предварително разрешение, издадено за определен период от време от компетентните органи на държавата – членка:

- на чиято територия са образувани отпадъците;
- на чиято територия се извършва дъмпинг или се изпускат отпадъци;
- от чиято територия се извършва дъмпинг или се изпускат отпадъци.

Новоизграждащите се инсталации трябва да получат предварително разрешение от компетентния орган на страната, в която се планира изграждането им.

Директивата позволява страните – членки да въведат и по-строги правила.

Директива 82/883/ЕЕС за процедурите за контрол и мониторинг на компонентите на околната среда засегнати от отпадъци от производството на титанов диоксид цели установяването на общи референтни методи за вземане на проби, с цел защита на компонентите на околната среда от отпадъците от производството на титанов диоксид.

Страните членки трябва да осъществяват контрол и мониторинг на засегнатите компоненти на околната среда, като специално внимание следва да бъде отделено на местните фактори на околната среда и начинът на обезвреждане на въпросните отпадъци. Направено е подробно описание на процедурите и методите за вземане на проби.

Директива 92/112/ЕЕС за реда за хармонизиране на програмите за намаляване и окончателно елиминиране на замърсяването с отпадъци, образувани от производството на титанов диоксид.

Директивата се отнася за твърдите отпадъци, силно киселинните отпадъци, неутрализираните отпадъци, отпадъците от третирането и праха. Процесите, попадащи в обхвата са сулфатния процес и хлоридния процес. Директивата обхваща също и дъмпинга на отпадъци. Забранява се дъмпинга на отпадъци от кораби и самолети, както и изпускането на твърди отпадъци, силнокиселинни отпадъци и на третирани отпадъци от сулфатни процеси в териториални води и открито море.

Изхвърлянето на другите видове отпадъци от производството на титанов диоксид трябва да бъде сведено до определените в директивата гранични стойности. Емисиите в атмосферата също трябва да бъдат сведени до определените в директивата норми.

Излезли от употреба моторни превозни средства

Целта на Директива 2000/53/ЕС е да предотврати образуването на отпадъци от излезли от употреба моторни превозни средства и да насърчи събирането, повторната употреба и рециклирането на компоненти от тях.

В обхвата на директивата се включват излезлите от употреба МПС, попадащи в категориите М1 (превозни средства, използвани за превозване на пътници с не повече от 8 места в допълнение към мястото на водача) и N1 (превозни средства, използвани за превоз на стоки с максимална маса не-повече от 3,5 тона) както и две или три-колесните МПС и техните компоненти.

Приоритетна цел е предотвратяването на образуването на отпадъци. С оглед на това, производителите на МПС и на материали и оборудване за тях трябва да положат усилия, за да намалят използването на опасни вещества при проектирането на МПС, произвежданите МПС да могат лесно да се демонтират и компонентите да са годни за повторна употреба, оползотворяване и рециклиране. Производителите са длъжни също така да увеличат употребата на рециклирани материали при производството и да преустановят от 1 юли 2003 г. пускането на пазара на компоненти, съдържащи Hg, Cr^{VI}, Cd или Pb, превишаващи определените в Приложение 2 на директивата норми.

Държавите-членки трябва да организират система за събиране на излезли от употреба МПС и части от тях и на система за снемане от отчет на автомобилите. ИУМПС следва да бъдат предавани в центрове за разкомплектоване, притежаващи разрешение от компетентните органи.

Производителите се задължават да поемат всички или значителна част от разходите по предаването на излезлите от употреба МПС, а последния му собственик не трябва да заплаща никаква такса за това.

Съхранението и третирането на излезлите от употреба МПС е обект на строг контрол. Установен е ред, по който се извършват операциите по разкомплектоване и третиране на компонентите на автомобилите.

В директивата са въведени задължения за увеличаване степента на повторна употреба и оползотворяване на излезлите от употреба МПС до 85% (тегловни) средно на година, до 2006г. и до 95% - до 2015г. За същите периоди, целите за рециклиране и повторна употреба са съответно 80% и 85% (тегловни) средно на година.

Производителите трябва да използват изработените от Комисията стандарти за кодиране на материалите, което ще позволи идентифицирането на материалите по време на демонтажа. Те са длъжни да предоставят на операторите на съоръжения за разкомплектоване необходимата информация за пригодността на компонентите и материалите за оползотворяване и повторна употреба, както и местоположението на опасните вещества в превозните средства.

Отпадъци от електрическо и електронно оборудване

Директива 2002/96/ЕО за отпадъците от електрическо и електронно оборудване и Директива 2002/95/ЕО за ограниченията за употребата на някои опасни вещества в електрическото и електронното оборудване имат за цел насърчаване на повторната употреба, рециклирането и другите форми на оползотворяване на отпадъци от електрически и електронни уреди и за хармонизиране на правната уредба в страните членки за намаляване на употребата на опасни вещества в оборудването.

Директива 2002/96/ЕО за отпадъците от електрическо и електронно оборудване

В обхвата на директивата попада оборудването в следните категории: Големи домакински уреди, Малки домакински уреди, Компютърно и телекомуникационно

оборудване, Потребителски уреди (радиоапарати, телевизори и др.), Осветителни тела, Електрически и електронни инструменти (с изключение на големи стационарни единици промишлено оборудване), Електрически и електронни играчки, Уреди за спорт и отдых, Медицински уреди (с изключение на всички присадени и инфектирани елементи), Инструменти за мониторинг и контрол, Автомати (банкомати, кафе машини и др.).

Държавите-членки трябва да насърчават проектирането и производството на електрическо и електронно оборудване, което може да се използва повторно и да може лесно да се разкомплектова и рециклира. Те трябва да организират система за събиране на отпадъците от оборудването и предаването му на лицензирано съоръжение за разкомплектоване, без заплащане на такса от притежателите и дистрибуторите.

Дистрибуторите се задължават да приемат обратно, без заплащане, излязлото от употреба оборудване от домакинствата при положение, че то не е замърсено. Производителите могат да организират събирането на излязлото от употреба оборудване индивидуално или като участват в колективни системи.

До 31 декември 2006г. трябва да бъде постигнато събиране на излязло от употреба оборудване в количество не по-малко от 4 килограма средно на жител на година.

Производителите на електрическо и електронно оборудване трябва да изградят система за разкомплектоване на отпадъците от такова оборудване. Разкомплектоването трябва да осигури премахването на течностите и селективно третиране, в съответствие с Приложение II на директивата. Съоръженията за разкомплектоване трябва да бъдат лицензирани от компетентните органи.

До 31 декември 2006 г. степента на оползотворяване трябва да достигне средно 80 тегловни процента за големите домакински уреди и автоматите, 70% за малките домакински уреди, осветителните тела, електрическите и електронните прибори, играчките и инструментите за контрол и мониторинг и 75% за телекомуникационното и информационното оборудване и потребителското оборудване. До същата дата, степента на повторна употреба и рециклиране за газоразрядните лампи трябва да достигне 80%, големите домакински уреди и автоматите - 75%, малките домакински уреди, осветителните тела, електрическите и електронните прибори, играчките и инструментите за контрол и мониторинг – 50% и 65% за комуникационното и информационното оборудване и потребителското оборудване.

До 13 август 2005г. производителите трябва да осигурят финансирането на събирането, третирането, оползотворяването и екологосъобразното обезвреждане на излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване, употребявано в домакинствата. За оборудването, пуснато на пазара след 13 август 2005 г., всеки производител е отговорен за финансирането на отпадъците от собствените си продукти. За пускане на пазара на продукти производителите (и вносителите) трябва да представят гаранция за финансиране на управлението на отпадъците, образувани от неговите продукти. За продуктите пуснати на пазара преди 13 август 2005 г. финансирането трябва да се осигури от съществуващи на пазара производители.

За отпадъците от източници, различни от домакинствата, финансирането трябва да се осигури от производителите на продукти, пуснати на пазара след 13 август 2005г. За продуктите, пуснати на пазара преди 13 август 2005 г., разходите за управление на отпадъците трябва да бъдат поети от производителите, когато те предлагат еквивалентни продукти или продукти, които изпълняват същите функции. Въпреки това, директивата позволява държавите членки да задължат за това изцяло или частично потребителите на оборудването. Когато за отпадъците няма предлагане на еквивалентен продукт, разходите трябва да бъдат поети от потребителите на оборудването (които не са домакинства).

Потребителите на електрическо и електронно оборудване следва да получават необходимата информация за установените системи за връщане и събиране, тяхната роля в процеса на оползотворяване на отпадъците и значението на символите, поставени на опаковката на оборудването.

Държавите членки трябва да информират Европейската Комисия всяка година за количеството и теглото на пуснатото на пазара, събраното и рециклираното електрическо и електронно оборудване.

Директива 2002/95/ЕО за ограниченията за употребата на някои опасни продукти в електрическото и електронното оборудване

От 1 юли 2006 г. използването на олово, живак, шествалентен хром, полибромирани бифенили и полибромиран дифенил етер трябва да се замени с други вещества. В Приложение към директивата са изброени някои изключения.

3.1.1.4 Очаквани промени в европейското законодателство в областта на управление на отпадъците

Промяна на Директива 86/278/ЕЕС за защита на околната среда и в частност на почвата при употребата на утайки от ГПСОВ в земеделието

Комисията, отчитайки факта, че се очаква употребата на утайки в земеделието да се увеличи с 40%, планира промени в директивата. Промяната ще има за цел да осигури по-високо ниво на защита на околната среда.

Предвижда се разширяване на приложното поле, като директивата ще регулира използването им в лесовъдството и за целите на рекултивацията.

Въвеждат се задължения за предварително третиране на утайките по един от методите, изброени в приложение към директивата, за да могат да се употребяват в земеделието.

Регламентирана е отговорността на производителите на утайки относно качеството им и пригодността им за употреба. Те са длъжни периодично да изследват утайките за агрономическите им характеристики, съдържанието на тежки метали, органични вещества и микроорганизми. Изисква се въвеждането на система за качество, контролираща целия процес на производство на утайки.

Предвижда се създаването на кодекс на добрата практика при използването на утайки. Кодексът ще бъде прилаган от производителите доброволно.

В процес на обсъждане е стратегия за намаляване на количеството на опасните вещества, които попадат в канализацията и от там в утайките, като почистващите и миещите препарати, козметиката, лекарствата, фуражите, тръбопроводите и други.

Проект на директива за батериите и акумулаторите

Комисията изготвя предложение за промяна на Директивите 91/157/ЕЕС, 98/101/ЕС и 93/86/ЕЕС за батериите и акумулаторите, съдържащи някои вредни вещества и тяхното маркиране. Новото предложение ще разшири обхвата, който сега е ограничен само до батериите, съдържащи Hg, Cd и Pb и ще покрива всички видове батерии и акумулатори.

Ще бъдат въведени ограниченията за пускането на пазара на батерии и акумулатори, съдържащи кадмий, ако на пазара съществуват продукти, които могат да ги заменят.

Въвеждат се цели за достигане на високо ниво на събиране и рециклиране на батерии и акумулатори.

Задължението за маркиране ще се отнася за всички батерии и акумулатори.

Зелена книга на въздействието на отпадъците от PVC върху околната среда

Документът представлява една оценка на въздействието на отпадъците от PVC върху околната среда и отчита, че отпадъците от PVC са едни от най-разпространените. Европейската Комисия смята, че е необходим интегриран подход при управлението на отпадъци от PVC за постигане на правилно функциониране на вътрешния пазар на Общността и осигуряване на високо ниво на защита на човешкото здраве и околната среда.

Зелената книга засяга две главни теми:

- Въпроси, свързани със здравеопазването и опазването на околната среда при употребата на добавки в PVC (особено на олово, кадмий и фталати);

- въпроси свързани с обезвреждането и оползотворяването на отпадъци от PVC.

Документът предлага възможни мерки, които биха могли да бъдат включени в бъдещата стратегия на Общността за ограничаване на вредното въздействие на отпадъците от PVC върху околната среда.

Работен документ за строителните отпадъци и отпадъците от разрушаване на сгради

Документът е изработен в изпълнение на програмата за приоритетните отпадъчни потоци. В него се описва ситуацията в различните държави – членки относно управлението на този вид отпадъци и се предлагат начини за постигане на по добри резултати.

Установява се, че строителните отпадъци и отпадъците от разрушаване на сгради представляват един от най-големите отпадъчни потоци по отношение на количеството в Европейския Съюз.

За постигане на високи нива на предотвратяване, рециклиране и повторна употреба, документът предлага следните мерки:

- ограничаване на депонирането на строителните отпадъци и отпадъците от разрушаването на сгради;

- разделяне на отпадъците, подходящи за рециклиране – селективно разрушаване, разделяне на мястото на образуване, разделяне на специални площадки;

- въвеждане на нива на повторна употреба и рециклиране, които страните членки трябва да достигнат. Тези нива могат да бъдат установени на национално, регионално или местно ниво, в съответствие със специфичните условия в отделните държави-членки;

- създаване на система от инсталации (включително и мобилни) за рециклиране на строителни отпадъци и развиване на пазара за материали, получени от рециклиране на отпадъци;

- строителните стандарти трябва да са еднакво приложими, както за използването на нови материали, така и за материали, получени от рециклирането на строителни отпадъци;

- въвеждане на разрешения за събаряне на сгради и за транспортиране на строителни отпадъци;

- въвеждане на изисквания към квалификацията на лицата, извършващи разрушаване на сгради;
- планиране и изработване на кодекси за добра практика;

Документът предлага различни алтернативи за мерките, които Общността може да приеме за постигане на горните цели – чрез изработване на директива, поемане на ангажименти от страна на индустрията, въз основа на доброволни споразумения или изготвяне на Предложение от страна на Европейската Комисия или на Съвета и Парламента до страните членки.

Предложение за регламент за превозите на отпадъци

Проектът на регламент ще замени Регламент (ЕЕС) No 259/93, след приемането му. Целите на регламента са да опрости и допълни съществуващите процедури за контрол на превозите на отпадъци. Чрез проекта се цели ограничаване на рисковете от превозите на отпадъци, които не са обект на контрол. Друга цел на промените е да транспонира всички изисквания на Базелската конвенция в законодателството на Европейския съюз.

В проекторегламента, броят на съществуващите процедури за контрол на превозите на отпадъци е намален до два:

- предварително уведомяване и получаване на съгласие за всички превози на отпадъци, предназначени за обезвреждане и за превозите на опасните отпадъци, предназначени за оползотворяване;
- процедура за превозите на неопасни отпадъци, предназначени за оползотворяване, при която превозите се придружават от определена информация.

Също така, броят на списъците с отпадъци е намален на два, в съответствие с двете нови процедури. Други разпоредби регламентират, че:

- компетентните органи трябва да издадат съгласието си в рамките на 30 дни;
- известието трябва да бъде представено от заявителя на компетентните органи на държавата износител;
- превозите следва да бъдат контролирани от започването си до приключването им;
- съоръженията и инсталациите, извършващи междинни операции по оползотворяване и обезвреждане имат същите задължения като съоръженията и инсталациите за крайно оползотворяване и обезвреждане.

3.2 ПРЕГЛЕД НА ПРОЦЕСА НА ПРЕНАСЯНЕ НА НОРМАТИВНА БАЗА НА ЕС В НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Чрез приетият през 1997 г. Закон за ограничаване на вредното въздействие на отпадъците върху околната среда (ЗОВВООС) и отменилия го Закон за управление на отпадъците и посредством визираните в тях подзаконовни нормативни актове беше създадена законовата база за преноса и прилагането на европейското законодателство в сектор “Управление на отпадъците”.

В изпълнение на Националната програма за приемане на достиженията на правото на ЕС (НРАА), в периода 1998 – 2005 г. бяха разработени и приети поредица от нормативни актове, които позволиха хармонизиране в значителна степен на изискванията на националното законодателство с тези на ЕС относно специфичните отпадъци и инсталациите за обезвреждане. Процесът на хармонизация с европейското

законодателство ще приключи с приемането на наредба, въвеждаща изискванията на директивите за отпадъците от електрическо и електронно оборудване.

В съответствие със НРАА, националните мерки за транспониране на европейското законодателство са представени в следната таблица.

Акт на ЕС	Национално законодателство
Директива 75/442/ЕЕС за отпадъците	<i>Закон управление на отпадъците (2003 г.) Закон за опазване на околната среда (2002) Наредба № 9 за реда и образците, по които се предоставя информацията за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публичен регистър на издадените разрешения, регистрационни документи и на закритите обекти и дейности (2004 г.)</i>
Директива 91/689/ЕЕС за опасните отпадъци	<i>Закон управление на отпадъците (2003 г.) Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци (1999 г.) Наредба № 9 за реда и образците, по които се предоставя информацията за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публичен регистър на издадените разрешения, регистрационни документи и на закритите обекти и дейности (2004 г.)</i>
Регламент ЕЕС/259/93 за наблюдение и контрол на превоза на отпадъци в рамките на, за и от ЕС	<i>Закон за управление на отпадъците (2003 г.) Наредба за изискванията за третиране на отпадъците от моторни превозни средства (2004 г.) Закон за ратификация на Базелската конвенция за контрол на трансграничния превоз на опасни отпадъци и тяхното третиране</i>
Директива 2000/76/ЕС за изгаряне на отпадъци	<i>Наредба № 6 за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци (2004 г.)</i>
Директива 99/31/ЕС за депониране на отпадъци	<i>Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци (2004 г.); Наредба № 8 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (2004 г.)</i>
Директива 75/439/ЕЕС за обезвреждане на отработени масла	<i>Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти (2005 г.)</i>
Директива 86/278/ЕЕС за изискванията за опазване на околната среда и в частност на	<i>Наредба за реда и начина на оползотворяване на утайки от</i>

почвите в случаите на употреба на утайки от ПСОВ в селското стопанство	<i>пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието (2004 г.)</i>
Директива 91/157/ЕЕС за батериите и акумулаторите съдържащи някои опасни вещества	<i>Наредба за изискванията за пускане на пазара на батерии и акумулатори и за третиране и транспортиране на отпадъци от батерии и акумулатори (2005 г.)</i>
Директива 94/62/ЕС за опаковките и отпадъците от опаковки	<i>Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки (2004 г.)</i>
Директива 2000/53/ЕС за излезлите от употреба моторни превозни средства	<i>Наредба за изискванията за третиране на отпадъците от моторни превозни средства (2004 г.)</i>
Директиви 78/176/ЕЕС и 82/883/ЕЕС за отпадъците от производството на титанов диоксид	<i>Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на отпадъците от производството на титанов диоксид (2004 г.)</i>
Решение 2000/532/ЕС за въвеждане на каталог на отпадъците	<i>Наредбата № 3 за класификацията на отпадъците</i>
Директива 96/59/ЕС за обезвреждане на полихлорирани бифенили и полихлорирани терфенили	<i>Наредба за изискванията за реда и начина за инвентаризация на оборудване, съдържащо полихлорирани бифенили, маркирането и почистването му, както и за третирането и транспортирането на отпадъци, съдържащи полихлорирани бифенили (2006 г.)</i>
Директива 2002/96/ЕО за отпадъците от електрическо и електронно оборудване и Директива 2002/95/ЕО за ограниченията на употребата на някои опасни продукти в електрическото и електронното оборудване	<i>Наредба за изискванията за пускане на пазара на електрическо и електронно оборудване и третиране и транспортиране на отпадъци от електрическо и електронно оборудване (2006 г.)</i>

4 ПРЕГЛЕД НА НОРМАТИВНАТА УРЕДБА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ

4.1 СПЕЦИФИЧНА НОРМАТИВНА БАЗА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

4.1.1 Закон за управление на отпадъците

Общи разпоредби

Законът за управление на отпадъците съдържа рамкови разпоредби за управлението на всички видове отпадъци. С него се определя приложното поле на законодателството по управление на отпадъците, т.е. видовете отпадъци, за които се прилага ЗУО и подзаконовите нормативни актове и отпадъците, които са обект на друго законодателство, като например отпадъчните води (с изключение на отпадъците в течна форма), отпадъците от минната промишленост и обогатяването, трупове на животни и др.

Отпадъците са разделени на четири основни класа (битови, строителни, производствени и опасни отпадъци), въз основа на което са определени правомощията на компетентните органи. Въведена е йерархия за управление на отпадъците с първи приоритет предотвратяване на образуването на отпадъци, следвано от оползотворяването им и на последно място екологосъобразното им обезвреждане. Регламентирани са основните задължения и забрани към притежателите на отпадъци.

В ЗУО се съдържат важните дефиниции за “отпадък”, “причинител” на отпадъци, “притежател” на отпадъци и операциите по “обезвреждане” и “оползотворяване”. Отпадъкът е определен като “вещество, предмет или част от предмет, от който притежателят се освобождава или възнамерява да се освободи или е длъжен да се освободи”. От разпоредбите на закона е видно, че притежателят може да се освободи от отпадъка единствено като го предаде на лице, притежаващо необходимите разрешителни документи за дейности по оползотворяване и обезвреждане на отпадъци или за предхождащите ги дейности по временно съхранение, събиране и транспортиране. В приложение към закона са изброени методите на оползотворяване – основно чрез извличане на суровини или енергия от отпадъци и методите на окончателно обезвреждане на отпадъци – главно чрез изгаряне или депониране.

Компетентни органи

Чрез ЗУО са определени правата и задълженията на компетентни органи, които имат отношение към управлението на отпадъците.

Министерство на околната среда и водите (МОСВ) - разработва и изпълнява националната политика и законодателството в областта на управление на отпадъците. МОСВ издава разрешения за дейности с отпадъци, когато дейността се осъществява на територията на повече от една Регионална инспекция по околна среда и води (РИОСВ).

РИОСВ контролират спазването на изискванията за третиране и транспортиране на отпадъците. РИОСВ издават разрешения, регистрационни документи и удостоверения за събиране, съхранение, транспортиране, оползотворяване и обезвреждане на отпадъци на тяхна територия.

Хигиенно–епидемиологичните инспекции (ХЕИ), които са специализираните контролни органи на МЗ, упражняват санитарен контрол върху дейностите по обезвреждане на опасни отпадъци и съгласуват издаваните от РИОСВ разрешения.

Министерство на земеделието и горите издава разрешения за употреба на отпадъци в земеделието, в т.ч. за утайки от пречиствателни станции за отпадъчни води, компост и др.

Агенция “Митници” участва в контрола по спазването на изискванията за внасянето, изнасянето и транзита на отпадъци.

Министерството на икономиката упражнява контрол върху търговската дейност с отпадъци от черни и цветни метали, издава лиценз за тази дейност и води публичен регистър на издадените лицензи.

Министерство на регионалното развитие и благоустройството контролира регионалното развитие и комуналните съоръжения на централно и регионално ниво.

Държавната агенция за метрология и технически надзор, Комисията за търговия и защита на потребителите и МЗ контролират спазването на изискванията към продуктите, след употребата, на които се образуват масово разпространени отпадъци..

Със *Закона за местните данъци и такси*, чрез такса “битови отпадъци”, на общинските администрации е предоставен механизъм за набиране на необходимите средства за управление на смесените битови отпадъци, образувани на територията на общината. В тази връзка, със ЗУО са вменени задължения на общините за управлението на битовите отпадъци.

Кметовете на общини са отговорни за избора на площадка, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови и строителни отпадъци или на други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови или строителни отпадъци.

В задълженията на кметовете на общини влизат и осигуряването на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други, събирането на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за обезвреждане, както и за почистването на уличните платна, тротоарите, алеите, парковите площи и т.н. Със ЗУО кметовете на общини се задължават да осигуряват условия, при които всеки притежател на битови отпадъци се обслужва от лица, с които е сключен писмен договор за предоставяне на услуги по събиране и транспортиране на отпадъци. Това означава, че във всички населени места трябва да бъдат създадени системи за организирано събиране и транспортиране на битовите отпадъци.

Освен в управлението на смесените битови отпадъци, кметовете на общини могат да участват в организирането на разделното събиране на масово разпространени отпадъци на територията на общината. В този случай, финансирането на дейностите трябва да е предварително осигурено от Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС), Организации по оползотворяване или производители и вносители на продукти, изпълняващи индивидуално задълженията си за разделно събиране и оползотворяване. В случай, че не участват в организирането на дейностите по разделно събиране, кметовете имат задължение да определят местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране на съответния вид масово разпространени отпадъци. Единствено за излезлите от употреба луминесцентни и други лампи, съдържащи живак, кметовете на общини са длъжни да организират и прилагат система за разделно събиране, но това изискване ще бъде отменено след транспонирането на Директива 2002/96/ЕС за отпадъците от електрическо и електронно оборудване, чрез която се въвежда принципът “отговорност на производителя” за този вид отпадъци.

Общинските съвети приемат Наредби, определящи реда и условията за изхвърлянето, събирането, в т.ч. разделното, превозването, претоварването,

обезвреждането и оползотворяването на битови, строителни и масово разпространени отпадъци на тяхна територия, както и заплащането на съответните местни данъци и такси за предоставянето на съответните услуги.

Кметовете на общините или упълномощени от тях лица контролират:

- дейностите, свързани с образуване, събиране, включително разделното, съхраняване, транспортиране, оползотворяване и обезвреждане на битови и строителни отпадъци;
- дейностите по депониране на производствени и опасни отпадъци и изпълнението на програмите за тяхното управление;
- изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и/или създаването на незаконни сметища;
- спазването на други изисквания, определени с общинските наредби.

Кметът на общината организира и контролира закриването, рекултивацията на терените и последващия мониторинг на депата, намиращи се на територията на съответната община.

Кметът на общината или упълномощени от него лица, има правото да издават наказателни постановления и да налагат глоби и имуществени санкции на физически и юридически лица за нарушенията, посочени в ЗУО. По бюджета на съответната община постъпват сумите от глоби и имуществени санкции по глава шеста от ЗУО - когато наказателните постановления са издадени от кмета на общината.

Разрешаване на дейности с отпадъци

Лицата, извършващи дейности по събиране, транспортиране и съхраняване на опасни отпадъци следва да притежават разрешение по ЗУО.

Лицата, извършващи дейности по оползотворяване и обезвреждане на отпадъци следва да притежават разрешение по ЗУО.

Лицата, извършващи дейности по събиране, транспортиране и съхраняване на неопасни отпадъци следва да притежават регистрационен документ.

Лицата, извършващи дейности по събиране, транспортиране и съхраняване на отпадъци от черни и цветни метали следва да притежават лиценз, издаден от Министерството на икономиката, след издаване на удостоверение от РИОСВ.

Програми за управление на дейностите по отпадъците

МОСВ разработва и внася в МС Национална програма за управление на дейностите по отпадъците.

Програми за управление на отпадъците се разработват и изпълняват от лицата, извършващи дейности с отпадъци или при чиято дейност се образуват отпадъци, които се одобряват от РИОСВ

Кметовете на общини са отговорни за разработването и изпълнението на програми за управление на дейностите по отпадъците за територията на съответната община. Програмите са неразделна част от общинските програми за околна среда и се разработват, приемат и отчитат по реда на Глава пета от Закона за опазване на околната среда. Общините отчитат годишната дейност по управлението на отпадъците и изпълнението на програмите през първото тримесечие на следващата година, като екземпляр от отчета се изпраща в съответната РИОСВ.

Финансиране на управлението на отпадъците

В съответствие с принципа “замърсителят плаща”, разходите за обезвреждането на отпадъците са за сметка на притежателите на отпадъците или лицата, пускащи на пазара продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци. Втората възможност е известна като принцип “отговорност на производителя” и за прилагането ѝ, в съответствие със ЗУО, са възможни три подхода:

- производителите и вносителите на продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци да заплащат продуктови такси, с които се осигуряват средства за третирането и транспортирането на образуваните от продуктите отпадъци;
- участие на производителите и вносителите в колективна система за изпълнение на задълженията им. Колективната система се представлява от Организация по оползотворяване, в която всеки отделен производител/вносител заплаща вноска в размер, пропорционален на количеството пуснати на пазара продукти;
- индивидуално изпълнение на целите – съответният производител/вносител сам организира и финансира постигането на задълженията си за разделно събиране и оползотворяване на отпадъците, образувани след употреба на пусканите от него на пазара продукти.

Информация и отчетност

За целите на контрола и с цел анализ на тенденциите в управлението на отпадъците са въведени задължения за отчитане на количествата и вида на образуваните и третираните отпадъци. Задължени да представят информация са:

- лицата, чиято дейност е свързана с образуване и/или третиране на производствени или опасни отпадъци;
- лицата, които третират и транспортират битови и строителни отпадъци;
- лицата, пускащи на пазара продукти, от които се образуват масово разпространени отпадъци.

Принудителни административни мерки и административно-наказателни разпоредби

За предотвратяване и преустановяване на административните нарушения по този закон, както и за предотвратяване и отстраняване на вредните последици от тях, компетентният орган или упълномощено от него длъжностно лице прилага принудителни административни мерки:

- МОСВ спира дейностите по събиране, съхраняване, транспортиране, оползотворяване и обезвреждане на отпадъци и експлоатацията на съоръжения и инсталации за третиране на опасни отпадъци;
- РИОСВ спират дейностите по третиране и транспортиране на отпадъци и експлоатацията на съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци.

Въведени са голям брой наказания за нарушения на изискванията на закона и подзаконовите актове по прилагането му, както от страна на физически и юридически лица, така и за неизпълнение на задълженията на длъжностните лица.

4.1.2 Наредбата № 3 за класификацията на отпадъците

Наредбата за класификация на отпадъците (обн бр. 44 от 25.05.2004 г.) е издадена на основание чл. 3 от Закона за управление на отпадъците. С нея се транспонира в българското законодателство Решение на Комисията 2000/532/ЕС за въвеждане на каталог на отпадъците.

Чрез наредбата се определят условията и реда за класификация на отпадъците, с цел осигуряване на екологосъобразното им управление, в съответствие със Закона за управление на отпадъците (ЗУО) и подзаконовите нормативни актове по прилагането му. Условията за класификация на отпадъците като опасни са посочени в чл. 6 на наредбата и съответно свързаните с него приложения № 2, 3, 4 и 5.

В наредбата са определени задълженията на всеки притежател на отпадъци да класифицира отпадъците, образувани в резултат от дейността му, като предприеме всички необходими действия по реда на наредбата. Разпоредбите се отнасят основно към причинителите на отпадъци и в някои случаи като изключение към лицата, в чието владение се намират неклассифицирани отпадъци. В този смисъл лицата, които събират, преработват, оползотворяват, обезвреждат отпадъци с известен вид и произход, разполагат с кода на отпадъка, определен от причинителя.

Процедурата по класификацията се състои в избор на подходящ код на отпадъка от списъка на отпадъците по приложение № 1 на наредбата и определяне наличието или отсъствието на опасни вещества в отпадъка, т. е. причисляване на отпадъка към групата на опасните отпадъци или към групата на отпадъците, които не притежават опасни свойства. Изборът на шестцифрен код на отпадъка от списъка на отпадъците се извършва от притежателя на отпадъка чрез проверка на групите от списъка в строго регламентирана последователност.

Съществуват и т.нар. “огледални кодове”, които са една или повече двойки кодове в една и съща подгрупа от списъка, при които отпадъкът, съдържащ опасни вещества, е класифициран като опасен и е отбелязан със знак звезда (*), а отпадъкът, който не съдържа опасни вещества, не се класифицира като опасен и не е отбелязан със знак звезда (*). При наличие на огледални кодове, отпадъкът се класифицира като опасен, освен ако притежателят не докаже, че отпадъкът не притежава опасни свойства. Редът за класификация на отпадъците при наличие на огледални кодове е описан в Раздел II на наредбата.

Съгласно общия ред за класификация, разписан в Раздел I на наредбата, притежателят на отпадъка представя пред РИОСВ, на чиято територия се образува отпадъка, съответните документи (в т.ч. и работен лист класификация на отпадъците по приложение № 6) в срок до 30 септември на текущата година. В срок до 30 дни от датата на представяне на документите, РИОСВ извършва проверка за установяване на съответствието на кода с вида на отпадъка и характера на производството, от което се образува отпадъка. Проверката може да бъде документална и/или при необходимост проверка на място, по преценка на компетентния орган.

При правилно избран код на отпадъка, директорът на РИОСВ удостоверява с подпис и печат в т. IX-1 на работния лист по приложение № 6 съответствието на кода и връща единия екземпляр на притежателя, с което процедурата по класификация приключва.

При установяване на несъответствие между избрания код и вида на отпадъка или характера на производството, директорът на РИОСВ, в срок от 30 дни, с мотивирано становище, връща работния лист на притежателя за определяне на нов код на отпадъка. Притежателят представя работния лист с новия код на отпадъка до 14 дни след получаване на становището от РИОСВ.

При наличие на огледален код за даден отпадък, в съответствие с чл. 9, ал. 1 на наредбата, притежателят може да класифицира отпадъка с кода без знак звезда (*), като докаже, че отпадъка не притежава опасни свойства, въз основа на документи (посочени в чл. 7) или след изпитване на отпадъка (по реда на чл. 10).

Взимането на проби и изпитването на отпадъците по чл. 10 се извършва в акредитирани лаборатории за взимане на проби и/или за изпитване на отпадъци. Информация за акредитираните български лаборатории може да се намери на интернет страницата на “Българска служба по акредитация” – www.nab-bas.bg. Компетентни органи за класификация на отпадъците след изпитване са МОСВ и МЗ. Класификацията на отпадъците след изпитване се основава изцяло на класификацията на опасните химични вещества и препарати, в съответствие с Наредбата за реда и начина за класифициране, опаковане и етикетирание на съществуващи и нови химични вещества, препарати и продукти (ДВ, бр. 5 от 2003 г.).

Притежателят преустановява изпитването на отпадъка за свойствата или по компонентите, когато в хода на изпитването се докаже, че отпадъкът притежава дори едно от свойствата, изброени в приложение № 2 на наредбата. В този случай, отпадъкът запазва класификацията с кода на опасния отпадък.

При промяна на суровините и/или технологичния процес, която води до изменение на състава и свойствата на отпадъка се изисква притежателят да извърши нова класификация на отпадъка.

4.1.3 Наредба № 6 за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци

Наредба № 6 от 28.07.2004 г. за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци (обн., ДВ бр. 78 от 07.09.2004 г.) е издадена на основание чл. 15, ал. 2 от Закона за управление на отпадъците. Чрез нея се транспонира в българското законодателство *Директива 2000/76/ЕС за изгаряне на отпадъци*.

С наредбата се определят условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и на инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци с оглед предотвратяване, намаляване и/или ограничаване, в максимално възможна степен, на замърсяването на околната среда, включително на изпусканията в резултат на изгарянето емисии на вредни вещества в атмосферния въздух, почвите, повърхностните и подземните води и произтичащият от тях риск за човешкото здраве. Наредбата се отнася за всички видове отпадъци, вкл. отработени масла и разтворители, автомобилни гуми, утайки от пречиствателни станции и болнични отпадъци.

Чрез наредбата се разграничават инсталациите за изгаряне с оползотворяване на получената топлина от инсталациите за съвместно изгаряне (като циментови пещи, стоманодобивни предприятия и топлоелектрически централи). Въвеждат се норми за допустими емисии при съвместното изгаряне, в резултат на което трябва да се вземат специални мерки, осигуряващи ограничаване на количеството и опасните свойства на остатъците, получени при експлоатацията на инсталациите, в съответствие с най-добрите налични техники.

Наредбата регламентира и достъпа на обществеността до информация, като с чл. 46 се въвежда задължението на операторите на инсталации да изготвят годишни доклади за състоянието и работата на инсталациите и да ги предоставят в срок до 31 март на текущата година на компетентния орган, издал разрешението.

Наредбата не се прилага за определени инсталации и видове отпадъци, изброени детайлно в чл. 2. Следва да се обърне внимание, че инсталациите, изгарящи единствено цели трупове на животни, попадат в тези изключения. Инсталациите, които изгарят, в т.ч. и съвместно, преработени животински продукти, конфискувани хранителни стоки, части от трупове и вътрешности, се проектират, изграждат и експлоатират съгласно изискванията на Наредбата.

За извършване на дейности по оползотворяване и/или обезвреждане на отпадъци в инсталации за изгаряне или инсталации за съвместно изгаряне се изисква разрешение, издадено по реда на чл. 37 ЗУО или комплексно разрешително, издадено по реда на Глава седма, раздел II ЗООС (чл. 3, ал. 1). Едно от задължителните условия за издаване на разрешение или комплексно разрешително е оползотворяването на получената при изгарянето топлина.

Необходимите документи и действия при доставяне и приемане на отпадъците са описани в Глава трета от Наредбата, а допустимите изключения по отношение на процедурата по приемане на отпадъците в инсталациите за изгаряне са посочени в чл. 2, ал. 3.

При проектиране, изграждане и експлоатация на инсталациите за изгаряне и на инсталациите за съвместно изгаряне трябва да се постигнат определени технологични параметри като висока степен на изгаряне, висока температура на горивния процес (в зависимост от съдържанието на халогенирани органични съединения) и малко време на престой на газовете в горивната камера, местоположение на точките за измерване на температурата и наличие на спомагателни горелки за поддържане на необходимата температура. Също така, съгласно разпоредбите на чл. 14, инсталациите за изгаряне и инсталациите за съвместно изгаряне се оборудват със системи за автоматично преустановяване на подаването на отпадъци в тях при пускане в действие, спиране и при нарушение на технологичните параметри.

Инсталациите за изгаряне и за съвместно изгаряне се проектират, изграждат и/или експлоатират така, че съдържанието на вредни вещества в изпусканите отпадъчни газове да не превишава нормите за допустими емисии (НДЕ) съответно по Приложение № 1 и по Приложение № 2.

В наредбата са въведени емисионни норми за допустимо съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, образувани в процеса на пречистване на отпадъчните газове. Инсталациите за изгаряне и инсталациите за съвместно изгаряне на отпадъци се проектират, изграждат и/или експлоатират по начин, който да предотврати или ограничи заустването на отпадъчните води от газоочистката във водни обекти.

Операторите на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци предприемат мерки за ограничаване на количеството и опасните свойства на остатъците, получени при експлоатацията на инсталациите в съответствие с най-добрите налични техники. Специално внимание е обърнато на замърсените дъждовни води от площадките на инсталациите за изгаряне или инсталациите за съвместно изгаряне, както и тези, получени вследствие на разливи или операции по гасене на пожари.

Инсталациите за изгаряне и инсталациите за съвместно изгаряне на отпадъци се оборудват със средства за измерване и мониторинг на установените с наредбата задължителни технически параметри, условия за експлоатация, НДЕ и емисионни норми.

Всички резултати от измерванията се регистрират, обработват и представят на компетентния орган, издал разрешението на инсталацията под формата на доклад, който му позволява да провери изпълнението на условията, определени в разрешението, както и спазването на експлоатационните условия, нормите за допустими емисии и емисионни норми, установени с наредбата.

Всички съществуващи инсталации за изгаряне и съвместно изгаряне следва да бъдат приведени в съответствие с нейните изисквания най-късно до 31 декември 2006 година.

4.1.4 Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци

Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци (обн., ДВ бр. 81 от 17.09.2004 г.) е издадена на основание чл. 13 от Закона за управление на отпадъците.

С нея се определят изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци. Наредбата се отнася за площадките, предназначени за разполагане на съоръжения за третиране (събиране, временно съхраняване, оползотворяване и обезвреждане) на битови, строителни, производствени и опасни отпадъци.

Площадките, на които се извършва търговска дейност с отпадъци от черни и цветни метали, не попадат в обхвата на действие на разпоредбите на *Наредба №7*. Определянето на предназначението на даден поземлен имот за извършване на търговска дейност с отпадъци от черни и цветни метали се извършва с подробен устройствен план (ПУП), съобразно санитарно-хигиенните и противопожарни изисквания и съответните устройствени правила и нормативи, при спазване на разпоредбите и процедурите на *Закона за устройство на територията*.

Редът за отреждане на площадките за третиране на отпадъци е съобразен с действащите разпоредби на *Закона за устройство на територията*. Отреждането става с влязъл в сила подробен устройствен план (ПУП), изработен и одобрен по реда на глава седма, раздел III от *Закона за устройство на територията*. Проектите за устройствените планове се изработват въз основа на задание. Заданието се съставя от възложителя и обосновава необходимостта от изработването на плана и съдържа изисквания относно териториалния му обхват, сроковете и етапите за изработване. Заданието се придружава от необходимата информация за съществуващото положение и за действащите за съответната територия устройствени схеми и планове. Наредбата изисква за изработване на задание за проектиране на ПУП да се извърши проучването, което включва:

- изработване на прогноза за вида и количеството на отпадъците, определяне на дейностите и операциите за тяхното третиране и определяне вида на съоръжението за третиране на отпадъците;
- доказване на необходимостта от нова площадка за третиране на отпадъци за съответната територия (регион, община, населено място, селищно образувание или промишлена зона), вкл. доказване, че няма възможност необходимите дейности или операции да се извършват на съществуваща площадка;
- определяне капацитета на площадката за третиране на отпадъци;
- определяне на възможностите за осигуряване на транспортна връзка със съществуващата пътна мрежа;
- оценяване на топографските особености на района, характеристиката на почвата, категорията на земята и климатичните условия - за площадките за третиране на отпадъци извън урбанизираните територии (населените места и селищните образувания);
- установяване на предназначението и собствеността на земята, върху която се предвижда площадката за третиране на отпадъци, както и на необходимостта от

промяна на нейното предназначение – за случаите, когато площадката или част от нея се предвижда върху земеделски земи и/или върху територия от горския фонд;

- определяне на санитарно-хигиенните изисквания към площадката за третиране на отпадъци, вкл. на отстоянията на съоръженията за третиране на отпадъци до обектите, подлежащи на здравна защита;

- установяване на източниците и възможностите за осигуряване на необходимите материали за изграждане на съоръжението за третиране на отпадъци, вкл. за подпорни диги, изолационни екрани и запръстяване – когато това е необходимо.

За случаите, в които дейности или операции по третиране на отпадъци изискват мерки за защита от увреждане на водите, почвата, земните недра и/или ландшафта, освен изброените по-горе проучвания се извършват и геоложки, хидрогеоложки и хидроложки проучвания.

След анализ и технико-икономическа обосновка на резултатите от проучванията се определят възможни алтернативни варианти за площадки, които да бъдат разгледани с предварителния проект на ПУП.

Подробният устройствен план се одобрява с решение на общинския съвет или със заповед на кмета на общината, в зависимост от обхванатата територия. Влезният в сила ПУП е основание за разрешаване на съответните дейности по третиране на отпадъци, което се извършва в следната последователност:

- изработване на инвестиционно предложение;
- преценяване за необходимостта от оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) или постановяване на решение по ОВОС при условията и по реда на наредбата по чл. 101, ал. 1 на *Закона за опазване на околната среда*;

- издаване на виза за проектиране;
- издаване на разрешение по чл. 37 от *Закона за управление на отпадъците* за извършване на дейности за третиране на отпадъци или издаване на комплексно разрешително по чл. 117, ал. 1 от *Закона за опазване на околната среда*.

В наредбата е залегнал регионалният принцип на управление на битовите отпадъци. Разпоредбата на чл. 8, ал. 2 изисква площадките за депа за битови отпадъци да се определят така, че да обслужват населението на повече от една община, съгласно мерките, предвидени в плана за действие на Националната програма за управление на дейностите по отпадъците.

Съгласно наредбата, местоположението на депата за отпадъци и на другите площадки за третиране на отпадъци се съобразява с изисквания за отстояние от хигиенно-защитни зони за осигуряване на здравна защита на селищната среда и прилежащите ѝ територии, водните пътища и водните обекти, земеделските и горски територии, санитарно-охранителните зони, наличие в района на площадките на територии и обекти със специален статут (незащитени водоносни хоризонти, защитени природни територии и обекти, недвижими паметници на културата и др.). Не се допуска разполагане на площадки за третиране на отпадъци на територията на защитени територии, обекти обявени за недвижими паметници на културата, райони с неблагоприятни инженерно-геоложки условия и др.

В глава трета на *Наредба № 7* са указани правила и норми за застрояване на площадките за третиране на отпадъци (в т.ч. функционално зонироване на територията, вътрешно площадкови пътища, площадкова инфраструктура и др.), а в следващата глава четвърта – геоложките, хидрогеоложките и хидроложките условия, на които трябва да отговарят площадките за третиране на отпадъци. В чл. 26 са регламентирани условията към геоложката основа на площадките за третиране на отпадъци, а именно:

- да е хомогенна, от слабо напукани скали или свързани литоложки разновидности в твърда до твърдопластична консистенция;

- да притежава необходимата носеща способност и устойчивост при натоварване от съоръженията за третиране на отпадъци;

- при оценката и избора на геоложката основа за определяне на площадки за депа за отпадъци освен удовлетворяването на горните две условия геоложката основа трябва да представлява геоложка бариера срещу проникване и разпространение на замърсявания от отпадъчното тяло и да се характеризира с:

- коефициент на филтрация $\leq 1.10^{-9}$ м/сек и дебелина най-малко 5 м – за депа за опасни отпадъци;

- коефициент на филтрация $\leq 1.10^{-9}$ м/сек и дебелина най-малко 1 м – за депа за неопасни отпадъци;

- коефициент на филтрация $\leq 1.10^{-7}$ м/сек и дебелина най-малко 1 м – за депа за инертни отпадъци.

Когато избраният терен не отговаря на изискванията за коефициент на филтрация и дебелина, отреждането му за площадка за депо според други съществени критерии се допуска при условие, че се предвидят съответни технически мероприятия за осигуряване на необходимата защита на почвата, подземните и повърхностните води.

В приложения към *Наредба № 7* са посочени коефициенти на използваемост на територията на площадките за третиране на отпадъци и норми за планиране и застрояване на площадки за третиране на отпадъци.

4.1.5 Наредба № 8 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци

Наредба № 8 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (обн., ДВ бр. 83 от 24.09.2004 г.) е издадена на основание чл. 15, ал. 2 от *Закона за управление на отпадъците*. С нея се транспонира в българското законодателство *Директива 1999/31/ЕС за депониране на отпадъци* и *Решение 2003/33/ЕС за въвеждане на критерии и процедури за приемане на отпадъци на депа*.

Чрез наредбата се определят условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа за отпадъци, и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.

Съгласно наредбата депата за отпадъци се разделят в следните класове - депа за опасни отпадъци, депа за неопасни отпадъци и депа за инертни отпадъци.

Въведени са забрани за депониране на определени видове отпадъци - течни отпадъци, отпадъци, определени като експлозивни, корозивни, оксидиращи, лесно запалими или запалими, болнични и други клинични отпадъци, класифицирани като инфекциозни както и излезли от употреба гуми.

Наредбата въвежда допълнителни изисквания към заявлението за издаване на разрешение за извършване на дейности с отпадъци, съответно към заявлението за издаване на комплексно разрешително, както и към съдържанието на *програмата за управление на дейностите по отпадъците*. От особена важност е изискването в програмата за управление на дейностите по отпадъците да се посочат финансовите средства, необходими за изграждането, експлоатацията, мониторинга и закриването на депото, както и разходите за следексплоатационните грижи за период не по-кратък от 30 години. Тъй като програмата е един от документите, необходими за издаване на разрешение за депониране на отпадъци посочените финансови средства подлежат на одобрение от РИОСВ и по такъв начин се осигурява, че бъдещият оператор е в

състояние да набави необходимите средства за покриване на разходите през целият жизнен цикъл на депото. За да се осигури необходимото финансиране, операторът на депото трябва да формира такава цена за депониране на отпадъци, чрез която се покриват разходите за изграждане на депото, експлоатация, мониторинг, закриване и следексплоатационни грижи за период, не по-кратък от 30 години, като отчете очаквания годишен обем на постъпващите отпадъци за целия период на експлоатация на депото. Съгласно наредбата план-сметките трябва да залегнат в договора, с който общината или съответния възложител възлага дейността по депониране на отпадъците. Операторът на депото е длъжен да осигурява обществен достъп до план-сметката за определяне на цената за депониране на отпадъците.

Наредбата въвежда технически правила и норми за проектиране и изграждане на депата. Долният изолиращ екран се проектира като система за запечатване на дъното и скатове (откосите) на депата, която може да включва:

- минерален запечатващ пласт;
- изолационна геомембрана;
- защитен слой;
- дренажна система.

Видът и съставът на отделните елементи на изолиращия екран се определят в зависимост от:

- характеристиките на геоложката основа в качеството ѝ на геоложка бариера срещу проникването на замърсявания от отпадъчното тяло на депото;
- приетата технология на депониране;
- геотехническите показатели на депонираните отпадъци.

При депа за неопасни и опасни отпадъци долният изолиращ екран задължително включва изолационна геомембрана и дренажна система.

С Наредбата се въвеждат облекчени изисквания към горния изолиращ екран на депата, като е предвидена възможност конструкцията му да се преценява за всеки конкретен случай, съобразно степента на риска от депото за околната среда. Горният изолиращ екран се проектира като система за повърхностно запечатване на депата, която може да включва:

- газов дренаж;
- минерален запечатващ пласт;
- изолационна геомембрана;
- защитен слой;
- дренажна система;
- рекултивиращ пласт.

Видът и съставът на отделните елементи на системата за повърхностно запечатване се определят в зависимост от класа на депото, свойствата на депонираните отпадъци или по предписание на компетентния орган, издал разрешението за извършване на дейности с отпадъци или комплексното разрешително.

Когато не се изисква защита от образуването на инфилтрат (*тъй като неговото събиране и третиране е осигурено с долния изолиращ екран*), горният изолиращ екран може да се състои само от рекултивиращ пласт, като за депа, на които се депонират биоразградими отпадъци, допълнително се предвижда и газов дренаж.

Наредбата регламентира процедурата и критериите за приемане на отпадъците на различните класове депа, това число методите за изпитване и определяне на граничните стойности на ключовите параметри на приеманите отпадъци.

Отпадъците трябва да бъдат предварително третирани преди депонирането им (в сила от 1 януари 2007 г.). Процедурата за определяне на отпадъците, които могат да се

приемат на съответния клас депо включва изпитване на отпадъците на три етапа, в следната последователност:

- основно охарактеризиране на отпадъците (от причинителя на отпадъците), с използване на стандартизирани или одобрени методи за анализ и методи за изпитване на поведението на отпадъците в условията на депото, чрез изпитване на краткосрочната и дългосрочна способност за излужване и/или на състава и свойствата на отпадъците;
- изпитване за установяване на съответствието (от оператора на депото най-малко веднъж годишно), което се състои в периодично изпитване, посредством опростени процедури за изпитване на определени ключови параметри, за установяване на съответствието на получените резултати с резултатите от основното охарактеризиране и с условията на разрешението за извършване на дейности с отпадъци или комплексното разрешително и/или с критериите за приемане на отпадъците;
- проверка на място (от оператора на депото), която включва визуална проверка на всяка доставка отпадъци преди и след разтоварването им на депото, както и одобрени методи за бърза проверка, с които се потвърждава, че отпадъците са от същия вид като тези, които са били предмет на изпитването за установяване на съответствието и отговарят на отпадъците, описани в придружаващите доставката документи.

В процеса на експлоатация и след закриване на депото операторът изпълнява план за контрол и мониторинг, разработен съгласно приложение 3 на *Наредба № 8*. Операторът на депото трябва да осъществява поддръжката и следексплоатационните грижи за площадката на депото, в т.ч. контрол и наблюдение на параметрите на околната среда, за срок не по-кратък от 30 години след закриване на депото или за друг срок, определен по преценка на компетентния орган с условията на разрешението за извършване на дейности с отпадъци или на комплексното разрешително, като се отчита потенциалната опасност от депото за човешкото здраве и околната среда. При замърсяване или увреждане на околната среда над допустимите норми, установени при изпълнение на плана за контрол и мониторинг, операторът информира своевременно компетентните органи и изпълнява за своя сметка техните предписания за отстраняване на отрицателните последици.

С Наредбата се въвежда и изискване към други съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци (например за сепариране, рециклиране, компостиране и др.).

Поставен е краен срок за привеждане на съществуващите депа за отпадъци към изискванията на наредбата. Преустановява се експлоатацията на съществуващи депа, които в срок до 30 септември 2005 г. нямат утвърден от компетентния орган план за привеждане на депото. Плановите предвиждат мерки за преустановяване на експлоатацията, закриване и/или привеждане на съществуващите депа за отпадъци в съответствие с изискванията на тази наредба с краен срок за изпълнение, както следва:

1. депа за инертни и неопасни (битови, строителни и производствени) отпадъци – до 16 юли 2009 г.;
2. депа за опасни отпадъци – до 31 декември 2006 г.;
3. депа по приложение №1 от ЗУО – до 31 декември 2014 г.

Крайният срок за преустановяване на експлоатацията на съществуващи депа за битови отпадъци е до въвеждане в експлоатация на съответното за общината регионално депо, което е предвидено с Националната програма за управление на дейностите по отпадъците.

Със заповед на министъра на околната среда и водите са утвърдени указания за разработване на планове за привеждане на съществуващите депа за отпадъци в съответствие с нормативните изисквания.

4.1.6 Наредба № 9 от 28 септември 2004 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за воденето на публичния регистър на закритите обекти и дейности

Наредба № 9 от 28 септември 2004 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за воденето на публичния регистър на закритите обекти и дейности (обн. ДВ, бр. 95 от 26.10.2004 г., попр. ДВ, бр. 113 от 28.12.2004 г.) е издадена на основание чл. 27, ал. 1 от Закона за управление на отпадъците.

С наредбата се определят реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за воденето на публичния регистър на закритите обекти и дейности. Наредбата се отнася за всички видове отпадъци определени с ЗУО.

Информацията за дейностите по отпадъците се събира основно чрез документите относно отчета определени с тази Наредба. Наредбата регламентира лицата, задължени да изготвят и предоставят документи относно отчета по отпадъците. Документите относно отчета са отчетни книги и годишни отчети.

Отчетните книги са три вида:

- за депа за отпадъци;
- за събиране, транспортиране и временно съхраняване на битови и/или строителни отпадъци;
- за образувани и третирани отпадъци, извън посочените в предишните две точки, т.е. за всички останали дейности.

Годишните отчети са шест вида – за:

- образувани производствени или опасни отпадъци;
- събиране, транспортиране и временно съхраняване на производствени или опасни отпадъци;
- събиране, транспортиране и временно съхраняване на битови и/или строителни отпадъци;
- депониране на отпадъци;
- оползотворяване и/или обезвреждане на отпадъци, с изключение на депониране;
- търговска дейност с отпадъци от черни и цветни метали.

В срок до 31 март на текущата година един от екземплярите от годишните отчети се изпраща в РИОСВ, вторият се изпраща в общината, на чиято територия се намира площадката, на която се извършва дейността, а третият остава на съхранение в лицето, отговорно за управлението на площадката.

В случаите на предаване, транспортиране и приемане на опасни отпадъци, товародателят изготвя транспортна карта по образец съгласно приложение № 4. Транспортните карти се попълват от товародателя, превозвача и товарополучателя. Транспортната карта се попълва за всеки отпадък в шест еднакви екземпляра. В петнадесетдневен срок след получаване на товара, товарополучателят изпраща по един екземпляр на РИОСВ, на чиято територия се намира товародателят, на РИОСВ, на чиято територия се намира товарополучателят и на товародателя.

Чрез Наредбата се определя и реда за събирането, съхранението и систематизирането на информацията от компетентните органи, като по този начин ясно се регламентират задълженията на Регионалните инспекции по околна среда (РИОСВ) и на Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС). РИОСВ и ИАОС съответно на

регионално и национално ниво имат задължения да обобщават и анализират информацията за образуваните и третираните отпадъци, да съхраняват информацията и поддържат бази данни за отпадъци, да изготвят специализирани справки за управление на отпадъците за нуждите на Министерството на околната среда и водите и да поддържат регистри на лицата, чиято дейност е свързана с образуване и/или третиране на отпадъци и регистри на инсталации и съоръжения за третиране на отпадъци.

4.1.7 Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки

Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки е приета с ПМС № 41 от 26.02.2004г. Основание за издаването ѝ е чл. 24, ал. 2, във връзка с § 5, ал. 1 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за управление на отпадъците (обн. ДВ бр.86/2003г.).

Наредбата е подготвена в изпълнение на поетите ангажименти за пълно хармонизиране на националното законодателство и политика в сектора “Управление на отпадъците” с тези на Европейския съюз. Чрез нея се осигурява въвеждането в българското законодателство на изискванията на Директива 94/62/ЕС на Европейския Съюз за опаковките и отпадъците от опаковки. Необходимостта от приемането на тази наредба е продиктувана от факта, че отпадъците от опаковки са масово разпространени отпадъци, които понастоящем се депонират на депата за отпадъци, като само малка част от тях се рециклират. Тяхното разделно събиране, рециклиране и оползотворяване ще доведе до ограничаване на ползването на нови суровини, материали и енергия и ще гарантира по-ефективното опазване на околна среда.

Наредбата регламентира намаляване на отпадъците от опаковки, предназначени за крайно обезвреждане при спазване на следната йерархия:

- минимизиране на образуването на отпадъци от опаковки;
- многократна употреба на опаковки;
- рециклиране на отпадъци от опаковки;
- други форми на оползотворяване на отпадъци от опаковки.

С Наредбата се конкретизират условията и реда за намаляване на замърсяването с отпадъци от опаковки, разделното им събиране, рециклиране и оползотворяване. Въвеждат се конкретни задължения към физическите и юридическите лица, производителите и вносителите на опаковъчни материали, опаковки и опаковани стоки, към пусканите от тях на пазара опаковки. Едно от тези задължения на производителите и вносителите на опаковани стоки е свързано с въвеждането от **1 януари 2005 г.** на маркировка с цифрени и буквени знаци, за всяка пусната от тях на пазара опаковка, с цел идентифициране на материалите, от които са направени опаковките. Забранено е използването на други знаци за идентифициране на съответните опаковъчни материали, освен посочените в Приложения №2 и 3 на наредбата. Когато опаковката е включена в депозитна или друга система за многократна употреба, на етикета ѝ или върху нея се поставя надпис “За многократна употреба”.

Производителите и вносителите на опаковани стоки трябва да осигурят и общата пределнодопустима концентрация на **олово, кадмий, живак и шест валентен хром** за всяка опаковка да не надвишава определените с чл. 6 на наредбата концентрации.

Наредбата регламентира задълженията на лицата, пускащи на пазара опаковки и опаковани стоки, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци и тяхната отговорност за разделното им събиране и постигане на съответните цели за рециклиране и оползотворяване, посочени в § 9 от ПЗР на ЗУО. Задължените по Закона лица могат да постигнат целите *индивидуално*, като за целта представят за утвърждаване пред съответната РИОСВ програма или *колективно* - *чрез Организации по оползотворяване*. *Организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки* е

юридическо лице, регистрирано по Търговския закон, което не разпределя печалба и управлява дейностите по разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на отпадъци от опаковки. За да извършва управлението на дейностите по разделно събиране на отпадъци, Организацията по оползотворяване трябва да притежава разрешение, издадено по реда на глава пета, раздел IV, чл. 62 от ЗУО.

Регламентирани са задълженията на кметовете на общините относно организирането на дейностите по разделно събиране на отпадъците от опаковки, образувани на територията им. Кметовете на общините изпълняват тези задължения, като осигуряват финансирането чрез сключване на договори с организации по оползотворяване, Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда или с лица, изпълняващи задълженията си индивидуално. За извършване на дейностите с отпадъците кметът сключва договори с лица, регистрирани по Търговския закон и притежаващи необходимите разрешения или регистрационни документи по ЗУО.

Установена е процедура за сключване на договори между общините и Организацията по оползотворяване и ПУДООС. Общината има правото да приеме или отхвърли предлаганите от организацията по оползотворяване и/или ПУДООС условия на договор за разделно събиране на отпадъци от опаковки в 3 месечен срок. В случай на мотивиран отказ от страна на общината за подписване на договор, кметът се задължава да посочи местата, на които могат да бъдат разположени елементите на избраната от Организацията по оползотворяване или ПУДООС система за разделно събиране на отпадъци от опаковки (контейнери, пунктове за изкупуване, претоварни площадки, др.).

Когато разделното събиране на отпадъци от опаковки се организира въз основа на договор между общината и ПУДООС, общината отговаря и за рециклирането или оползотворяването на разделно събраните отпадъци.

Наредбата изисква Организацията по оползотворяване, лицата, изпълняващи задълженията си индивидуално, общините и министърът на околната среда и водите да организират всяка година съвместно или поотделно разяснителна кампания, която да гарантира на потребителите получаване на информация за:

1. депозитните системи и системите за разделно събиране и оползотворяване на отпадъците от опаковки, които са въведени или предстои да бъдат въведени;
2. задълженията им съгласно действащата нормативна уредба;
3. маркировките върху опаковките, пуснати на пазара;
4. програмите за управление на отпадъците от опаковки.

Контрол по прилагане на наредбата упражняват РИОСВ, Министерство на здравеопазването (МЗ), Комисията по търговия и защита на потребителите (КТЗП) и кметовете на общини. Кметовете на общините или упълномощени от тях длъжностни лица контролират:

1. изхвърлянето на отпадъци от опаковки, обозначени с маркировка за разделно събиране в определените за целта съдове. В ЗУО са въведени санкции за изхвърляне на масово разпространени отпадъци, обозначени с маркировка за разделно събиране в контейнери за смесени битови отпадъци. Санкцията се налага в случай, че в съответното населено място е въведена система за разделно събиране.
2. смесването на събраните отпадъци от опаковки с други материали или отпадъци по начин, затрудняващ тяхното последващо рециклиране или оползотворяване;
3. спазването на други изисквания за разделно събиране на отпадъци от опаковки, определени с общинските наредби.

За доказване изпълнението на задълженията за разделно събиране и оползотворяване на отпадъци, Организацията по оползотворяване и производителите и

вносителите на опаковани стоки, които изпълняват индивидуално задълженията си, до 15 февруари на текущата година представят пред министъра на околната среда и водите доклад за предходната година. Докладът се изготвя от специализирано одиторско предприятие по смисъла на Закона за независимия финансов одит, в съответствие с изискванията на действащото законодателство и международните одиторски стандарти. Министърът на околната среда и водите, до 10 март на текущата година, въз основа на информацията, съдържаща се в докладите, определя със заповед лицата, които заплащат продуктова такса при неизпълнение на целите.

4.1.8 Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на отпадъците от производство на титанов диоксид

Наредбата за изискванията за третиране и транспортиране на отпадъците от производство на титанов диоксид е приета с ПМС 87/ 30 април, 2004г. (обн. ДВ, бр. 39 от 12.05.2004г.) на основание чл. 24, ал. 1, във връзка с § 5, ал. 1 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за управление на отпадъците (обн., ДВ, бр.86/2003г.).

Наредбата е изготвена в изпълнение на поетите ангажменти за пълно хармонизиране на националната политика и законодателство по управление на отпадъците с достиженията на Европейското право. Чрез нея се осигурява въвеждането в българското законодателство на изискванията на Директива 78/176/ЕЕС за отпадъците от производство на титанов диоксид, Директива 82/883/ЕЕС за процедурите по наблюдение и мониторинг на околната среда, засегната от отпадъците от производство на титанов диоксид и Директива 92/112/ЕЕС относно процедурите за хармонизиране на програмите за намаляване и евентуално елиминирание на замърсяването, причинено от отпадъците от производство на титанов диоксид.

Към настоящия момент, в страната няма съществуващи инсталации за производство на титанов диоксид.

С Наредбата се регламентират изискванията за предприемане на мерки за предотвратяване и оползотворяване на отпадъците от производството на титанов диоксид, включително извличане на суровини от тях и повторното им използване.

Въведени са задължения към операторите на съоръжения и инсталации за производство на титанов диоксид за спазването на конкретни изисквания по отношение на емисиите на определени вредни и опасни вещества, образувани в процеса на производство. Посочени са методите за третиране на отпадъците, получени при производството на титанов диоксид и са въведени категорични забрани за изхвърляне във водни обекти на определени отпадъци.

За извършването на дейностите по събиране, транспортиране, временно съхраняване, оползотворяване и/или обезвреждане на отпадъци от производството на титанов диоксид, операторите на съответните съоръжения и инсталации трябва да притежават разрешение за дейности с отпадъци по Закона за управление на отпадъците или комплексно разрешително по Закона за опазване на околната среда.

Наредбата регламентира и изискванията за провеждане на мониторинг на отпадъците, образувани при производството на титанов диоксид и на компонентите на околната среда, които трябва да се спазват от операторите на съответните съоръжения и инсталации.

4.1.9 Наредба за реда и начина за внасянето, изнасянето и транзита на отпадъците и за случаите, в които се изисква банкова гаранция или застраховка

Наредбата за реда и начина за внасянето, изнасянето и транзита на отпадъците и за случаите, в които се изисква банкова гаранция или застраховка, (обн., ДВ бр. 102/ 19.11.2004г.) е приета на основание чл. 72, ал. 2 от Закона за управление на отпадъците (обн. ДВ бр.86/ 2003г.).

Наредбата е подготвена в изпълнение на поетите ангажименти за пълно хармонизиране на националната политика и законодателство по управление на отпадъците с достиженията на Европейското право. Тази наредба транспонира *Регламент (ЕЕС) 259/93 за надзора и контрола на превозите на отпадъци в рамките на, от и за Европейската общност* в българското законодателство, който от своя страна осигурява преноса на европейско ниво на *Базелската конвенция за трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане* (ратифицирана със закон, обн., ДВ, бр.8 / 1996г.) и *Решението на Съвета на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) от 30 март 1992 г. относно контрола върху трансграничното движение на отпадъци, предназначени за операции по оползотворяване.*

Чрез наредбата се определят реда и начините за извършване на установените чрез Закона за управление на отпадъците, разрешителен и регистрационен режим и за учредяване на банкова гаранция или застраховка за покриване на разходите за транспортиране и обезвреждане на превозваните отпадъци.

С наредбата се определят видовете отпадъци, за които се изисква издаване на разрешение за внасяне, изнасяне и транзит или регистрационен документ за внасяне на отпадъци. В съответствие с изискванията на Регламент (ЕЕС) 259/93 за целите на трансграничния превоз, отпадъците са разделени на 3 категории - т.нар. *Зелен, Жълт и Червен* списък на отпадъците, които са изброени съответно в Приложения № 1, 2 и 3 от наредбата. За внасянето на отпадъците от *Жълтия и Червения* списъци на отпадъците се изисква разрешение от министъра на околната среда и водите, а за отпадъците от *Зеления* списък - такова разрешение не се изисква.

Със ЗУО е въведена забрана за внасяне на отпадъци, предназначени за обезвреждане. С цел осигуряване спазването на забраната и в съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕЕС) 259/93 относно регистрирането на отпадъците, които са обект на трансграничен превоз чрез Закона за управление на отпадъците е въведен *регистрационен режим* за внасяне на отпадъци, от *Зеления* списък. Регламентирани са и задължения към износителите на отпадъци от *Зеления* списък да отчитат ежегодно количеството и вида на изнесените отпадъци.

Наредбата конкретизира, въведеното чрез Закона за управление на отпадъците изискване внасянето, изнасянето и транзитът на отпадъци да се осъществява единствено през точно определени гранични контролно-пропускателни пунктове, които са посочени в приложение към нея. Също така с цел упражняването на стриктен контрол е предвидено митническото оформяне на отпадъците за внасяне и изнасяне да се осъществява единствено от митнически учреждения, които ще бъдат определени със заповед на директора на Агенция "Митници", съвместно с министъра на околната среда и водите.

В наредбата се конкретизират видовете отпадъци, за които се отнася забраната за внасяне, - изброени са отпадъците, за които е въведена забрана за депонирането им (чл.73, т.5 от ЗУО) и отпадъци, състоящи се от материалите, за които не са изпълнени целите за оползотворяване на отпадъци от опаковки (чл.73, т.4 от ЗУО).

Наредбата регламентира задълженията на лицата, които извършват внасяне, изнасяне и транзит на отпадъци и преработвателите на отпадъци да уведомяват периодично компетентните органи на държавите, през които се извършва превоза на отпадъците за етапите на трансграничния превоз, включително и за момента, в който отпадъците са окончателно обезвредени от преработвателя.

Регламентирано е също и учредяването на банкова гаранция или застраховка за покриване на разходите за транспортиране, оползотворяване или обезвреждане на отпадъците, включително и за случаите на незаконен трафик на отпадъците. По такъв начин се обезпечават финансово задълженията на Р. България, поети с ратифицирането на Базелската конвенция за осигуряване на обезвреждането на отпадъците в случай, че те не бъдат приети в държавата-вносител или някоя от транзитните държави, включително и когато някоя държава счита превоза за незаконен трафик на отпадъци.

Наредбата конкретизира осъществяването на контрола над трансграничния превоз на отпадъците от митническите органи, контролните органи на министерството на околната среда и водите (регионалните инспекции по околна среда и води) и органите на Национална служба "Полиция" и Национална служба "Гранична полиция", в съответствие с правомощията им, определени със съответните закони.

4.1.10 Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието

Наредбата за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието е приета с ПМС №339 от 26.12.2004г. Основание за издаването ѝ е чл. 24, ал. 2, във връзка с § 5, ал. 1 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за управление на отпадъците (обн. ДВ бр.86/2003г.).

Наредбата е подготвена в изпълнение на поетите ангажименти за пълно хармонизиране на националното законодателство и политика в сектора "Управление на отпадъците" с тези на Европейския съюз. Чрез нея се осигурява въвеждането в българското законодателство на изискванията на *Директива 86/278/ЕЕС от 12.06.1986г. за опазване на околната среда и в частност на почвите, в случаите на употреба на утайки от пречиствателни станции в земеделието.*

С наредбата се регламентират редът и начинът за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието, така че да се гарантира опазване на човешкото здраве и околната среда и в частност опазването на почвата.

В чл. 6 на Наредбата са посочени изискванията, на които трябва да отговарят утайките, в случаите на употребата им в земеделието и изискванията на които трябва да отговарят почвите за да може в тях да се влагат утайки, както и други ограничения свързани с употребата на утайки в земеделието.

Утайките не могат да се използват, когато представляват опасни отпадъци, концентрациите на един или повече тежки метали, арсен и устойчиви органични замърсители в утайките надвишават пределно допустимите концентрации (ПДК) съгласно Приложение № 2 на Наредбата и когато утайките не са предварително третирани. Почвите не трябва да са с рН под 6, концентрациите на един или повече тежки метали и арсен в почвата, не трябва да надвишават ПДК съгласно Приложение № 1. Не се допуска и използване на утайки в почви, върху които се отглеждат овощни, зеленчукови култури и лозя, с изключение на овощни дървета и когато съществува опасност от замърсяване на прилежащите повърхностни и подземни водни обекти.

В глава втора на Наредбата се регламентират изискванията към производителите и потребителите на утайки, предназначени за оползотворяване в земеделието.

Производителите на утайки, предназначени за оползотворяване в земеделието, трябва да третираат утайките си така че, те да съответстват на микробиологичните и паразитологичните изисквания, посочени в Приложение № 3. Утайките се изпитват в акредитирани лаборатории по показателите, посочени в Приложение № 4 по методи, съгласно приложение № 5. Периодът на провеждане на изпитванията зависи от количеството на утайките, като за тежки метали и арсен е не по-дълъг от 6 месеца, а за останалите показатели - съгласно Приложение № 6. Резултатите от изпитването се предоставят на потребителите, преди доставянето на утайките за оползотворяване, при сключване на договора за приемане и предаване на отпадъци (по чл. 5, ал. 2 от ЗУО). Потребителите на утайки са задължени да осигурят изпитване на почвата от местата, където ще се оползотворяват утайките в акредитирани лаборатории по параметри посочени в чл.9 ал.2, задължително преди първоначалното оползотворяване на утайките, а след употребата им - на всеки 5 години, ако друго не е предвидено в разрешението по чл. 6, ал.1, т.3 от Закона за опазване на земеделските земи (ЗОЗЗ).

В Глава трета от наредбата е описан реда за оползотворяване на утайки в земеделието.

При издаването на разрешение за оползотворяване на утайки компетентните органи отчитат нуждите на растенията от хранителни вещества, така че качеството на почвата и на повърхностните и подпочвените води да не бъде влошено вследствие употребата на утайки. Оползотворяването на утайки в земеделието се допуска въз основа на разрешение по чл. 6, ал. 1, т. 3 от ЗОЗЗ и разрешение, издадено по реда на чл. 37 от ЗУО, като производителите на утайки ги предават единствено на лица, притежаващи разрешение по чл. 6, ал. 1, т. 3 от ЗОЗЗ и разрешение, издадено по реда на чл. 37 от ЗУО.

С разрешението по чл. 6, ал.1, т.3 от ЗОЗЗ се определят честотата на изпитване на почвата за съдържание на тежки метали, количествата утайки, отговарящи на изискванията, изразени в тонове сухо вещество, които могат да се внасят годишно в почвата на единица площ, така че да не се превишават ПДК на тежки метали в почвата, местоположението и размерът на площта, върху която ще се оползотворяват утайките и анализи на други фактори, влияещи върху почвата.

В глава четвърта на наредбата е регламентиран редът за предоставяне на информация за употребата на утайки в земеделието, за количеството и качеството на оползотворените утайки и за отчитане на евентуални проблеми, възникнали при тяхното оползотворяване в земеделието. Производителите и потребителите на утайки в земеделието прилагат копие от документите, удостоверяващи направените изпитвания, както и информация за метода на извършеното третиране на утайките и водят отчетни книги и изготвят годишни отчети съгласно изискванията на *Наредба №9 за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публичния регистър на издадените разрешения, регистрационните документи и на закритите обекти и дейности* от 28 септември 2004 г.

Ежегодно, в срок до 31 март на текущата година, потребителите на утайки подават до съответната регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ), с копие до съответната регионална служба за растителна защита декларация, съдържаща информация от преходната година за употребените в земеделието утайки. Регионалните инспекции по околната среда и водите изготвят справка съгласно Приложение № 7 и я предоставят на Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) заедно със данни, свързани с евентуални проблеми, възникнали при употребата на утайки в земеделието. Въз основа на тази информация до 30 ноември на текущата година, ИАОС предоставя на министъра на околната среда и водите доклад относно употребата на утайки в

земеделieto. В същия срок, министърът на земеделieto и горите представя информация на министъра на околната среда и водите за максималното количество утайка, която може да се употреби в почвата за единица площ годишно, така че да не се превишават ПДК на тежки метали в почвата по приложение №1. Въз основа на доклада на министърът на земеделieto и горите и информацията от ИАОС министърът на околната среда и водите изготвя доклад за оползотворените утайки в земеделieto, който се предоставя на национални и международни организации, когато това се изисква в съответствие с международни договори, по които Република България е страна.

4.1.11 Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти

Наредбата за изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти (ДВ, бр.90 от 2005 г.) Чрез нея се осигурява въвеждането в българското законодателство на изискванията на *Директива 75/439/ЕЕС за отработените масла*.

С наредбата се определят изискванията за събирането, временното съхраняване, транспортирането, оползотворяването и обезвреждането на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, както и изискванията за пускане на пазара на масла.

Регламентирана е йерархия за третирането на отработени масла с първи приоритет оползотворяване чрез регенериране. Когато техническите, икономическите и организационните условия не позволяват регенерирането на отработените масла, то те се изгарят с оползотворяване на енергията. На последно място е екологосъобразното обезвреждане на отработените масла.

Въведени са забрани за изхвърлянето на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, в повърхностните и подземните води, във водите от крайбрежните зони и канализационните системи, изгарянето на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти в инсталации, които не съответстват на изискванията на Наредба № 6, смесването на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти с горива, антифриз, спирачна течност, разтворители и др., извършването на смяна на отработени масла на места, които не са оборудвани за целта и в съдове, неотговарящи на изискванията на наредбата и др.

В съответствие с принципа “отговорност на производителя”, производителите и вносителите на масла са задължени да постигнат количествена цел по оползотворяване на отработени масла в размер на не по-малко от 50 на сто от количеството на пуснатите на пазара масла през текущата година (в тонове). Те са длъжни да създадат системи за събиране на отработени масла, които осигуряват:

1. приемане на отработените масла от крайния потребител в места за смяна на масла;
2. събирането на отработените масла от местата по т.1;
3. събирането на отработените масла, които се образуват от експлоатацията на техника и оборудване от площадките за временно съхраняване;
4. предаването на събраните по т. 2 и т.3 отработени масла на съоръжения и инсталации за оползотворяване и/или обезвреждане на отработени масла.

При определянето на броя и разположението на местата за смяна на масла се отчита броя на жителите в общината, като се осигурява най-малко едно място за смяна на масла на 5000 жители.

Доказването на изпълнението на целите се извършва чрез представяне пред министъра на околната среда и водите на доклад за предходната година. Докладът се изготвя от специализирано одиторско предприятие по смисъла на Закона за независимия финансов одит в съответствие с изискванията на действащото законодателство и международните одиторски стандарти.

Кметовете на общините са задължени да организират дейностите по разделно събиране на отработени масла, образувани на територията на общината. Те изпълняват тези задължения след осигуряват финансирането чрез сключване на договори с организации по оползотворяване, Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда или с лица, изпълняващи задълженията си индивидуално. За извършване на дейностите с отработените масла, кметът сключва договори с лица, регистрирани по Търговския закон и притежаващи необходимите разрешения по ЗУО.

С наредбата са въведени и редица изисквания към извършването на дейностите по събиране, временно съхраняване, транспортиране, оползотворяване и обезвреждане на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти.

4.1.12 Наредба за изискванията за третиране на отпадъците от моторни превозни средства

Наредбата въвежда в българското законодателство изискванията на Директива 2000/53/ЕС за излезлите от употреба моторни превозни средства. С нея се определят реда и начините за събиране, временно съхраняване, разкомплектоване, оползотворяване и обезвреждането на излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС) и за изискванията към пусканите на пазара МПС, материали и компоненти за тях. В обхвата на наредбата се включват МПС и излезлите от употреба МПС, използвани за превозване на пътници с не повече от 8 места в допълнение към мястото на водача и превозни средства, използвани за превоз на стоки с максимална маса не повече от 3,5 тона, както и две или три-колесните МПС и техните компоненти.

Приоритетна цел е предотвратяването на образуването на отпадъци. Производителите на МПС, съгласувано с производителите на материали и компоненти за тях, при проектирането и производството им предприемат мерки, с цел улесняване на разкомплектоването на ИУМПС и повторното използване и оползотворяване и по-специално рециклирането на отпадъците от МПС, както и влагане на по-голямо количество на рециклирани материали в МПС. При проектирането и производството на МПС, се ограничава използването на опасни вещества, доколкото е технически възможно, с цел предотвратяване на неблагоприятното им въздействие върху околната среда и улесняване на рециклирането им.

Собственикът на ИУМПС не заплаща такси и разноски за приемането му на площадка за временно съхраняване или в център за разкомплектоване, освен в случаите, когато ИУМПС не съдържа основни компоненти или съдържа отпадъци, които са били добавени към него. Операторът на центъра за разкомплектоване или операторът на площадка за временно съхраняване, издава за всяко прието ИУМПС удостоверение за разкомплектоване му.

В съответствие с принципа “отговорност на производителя”, производителите и вносителите на МПС отговарят за:

1. изграждането и функционирането на площадки за временно съхранение на ИУМПС и центрове за разкомплектоване на ИУМПС и приемането на цялото количество отпадъци от МПС, образувани през текущата година;

2. разкомплектоването на събраните ИУМПС в центрoвете за разкомплектоване, повторната употреба, рециклиране и оползотворяване на материалите и компонентите,

получени от разкомплектоването и постигане на заложените в наредбата цели за рециклиране и оползотворяване.

Доказването на изпълнението на целите се извършва чрез представяне пред министъра на околната среда и водите на доклад за предходната година. Докладът се изготвя от специализирано одиторско предприятие по смисъла на Закона за независимия финансов одит в съответствие с изискванията на действащото законодателство и международните одиторски стандарти.

В наредбата са въведени технически изисквания и последователност от операции за извършване на дейностите по разкомплектоване на ИУМПС.

Въведени са и задължения към притежателите на ИУМПС да ги предават за разкомплектоване. Собственикът на МПС, на което не е заверен знакът за технически преглед за повече от две години от определената му дата за следващ преглед или на МПС с прекратена регистрация и в случай, че не се съхранява в имот - частна собственост, е длъжен да го предаде на площадка за временно съхраняване или в център за разкомплектоване. За случаите, когато собствениците не изпълнят задълженията си, както и в случаите, когато МПС не може да бъде идентифицирано, поради липсата на регистрационен или идентификационен номер и при невъзможност собственикът да бъде установен по надлежния ред от компетентните органи, Общинският съвет трябва да определи с наредбата по чл. 19 от ЗУО реда за събирането и управлението на отпадъците от ИУМПС, които се намират върху държавна или общинска собственост.

Кметовете на общини организират дейностите по разделно събиране и предаване за разкомплектоване на ИУМПС, при наличие на договор с ПУДООС, организация по оползотворяване или лица, които изпълняват задълженията си индивидуално. В случаите, когато производителите и вносителите на МПС не са изградили площадки за временно съхраняване на ИУМПС върху частен имот, кметът на общината определя местата и площта за изграждане на общинските площадки за временно съхраняване на ИУМПС. Площадките се разполагат на лесно достъпни места и се отрежда достатъчно площ, като се отчита годишният брой на ИУМПС на територията на общината.

4.1.13 Наредба за изискванията за пускане на пазара на батерии и акумулатори и за третиране и транспортиране на отпадъци от батерии и акумулатори

С наредбата се транспонират изискванията на Директива 91/157/ЕЕС за батериите и акумулаторите, съдържащи някои опасни вещества като са отразени и някои от изискванията, залегнали в новата проектодиректива за батериите и акумулаторите .

С наредбата се определят изискванията за пускането на пазара на батерии и акумулатори и за събирането, транспортирането, временното съхраняване, предварителното третиране, рециклирането, оползотворяването и/или обезвреждането на негодни за употреба батерии и акумулатори.

В съответствие с проектодирективата, наредбата се прилага за всички видове батерии и акумулатори и негодни за употреба батерии и акумулатори, независимо от тяхната форма, обем, тегло, състав или употреба.

Производителите и/или вносителите на батерии и акумулатори са длъжни да маркират пусканите от тях на пазара батерии и акумулатори с обозначения за разделно събиране и съдържание на тежки метали.

В съответствие с принципа “отговорност на производителя”, производителите и вносителите на батерии и акумулатори отговарят за:

1. разделното събиране на негодните за употреба батерии и акумулатори;

2. рециклирането и оползотворяването на разделно събраните негодни за употреба батерии и акумулатори и постигане на заложените в наредбата цели за разделно събиране и рециклиране;
3. екологосъобразното обезвреждане на негодните за употреба батерии и акумулатори и отпадъците от тях, които не могат да бъдат рециклирани и/или оползотворени.

Въведени са различни цели за събиране на портативни, автомобилни и индустриални батерии и акумулатори и различни цели за рециклиране и оползотворяване на оловно-кисели, никел-кадмиеви и други батерии и акумулатори.

Доказването на изпълнението на целите се извършва чрез представяне пред министъра на околната среда и водите на доклад за предходната година. Докладът се изготвя от специализирано одиторско предприятие по смисъла на Закона за независимия финансов одит, в съответствие с изискванията на действащото законодателство и международните одиторски стандарти.

Лицата, които извършват продажба на портативни и/или автомобилни батерии и акумулатори на крайните потребители, са задължени да предвидят места за поставяне на съдове за събиране и да приемат обратно негодните за употреба батерии и акумулатори от същия вид. Потребителите могат да върнат негодните за употреба портативни и/или автомобилни батерии и акумулатори във всички търговски обекти, в които се продават батерии и акумулатори от същия вид.

В случай, че кметът на общината е осигурил необходимото финансиране чрез сключване на договор с ПУДООС, организация по оползотворяване или лица, изпълняващи задълженията си индивидуално, той отговаря за организирането на дейностите по разделно събиране и предаване за предварително третиране и оползотворяване на негодните за употреба батерии и акумулатори. Когато елементите от системата за разделно събиране на негодни за употреба батерии и акумулатори се разполагат върху общински имот, кметът определя местата за разполагане на съдове за събиране на негодни за употреба батерии и акумулатори на територията на общината.

При определянето на броя и разположението на местата за поставяне на съдовете за събиране на негодни за употреба портативни и автомобилни батерии и акумулатори се отчита броя на жителите в общината, като се осигурява най-малко едно място на 1000 жители за поставяне на съдове за разделно събиране на портативни батерии и акумулатори и съответно едно място на 5000 жители - за негодните за употреба автомобилни батерии и акумулатори. Местата включват и местата за продажба на батерии и акумулатори.

В случай, че в съответното населено място е организирана система за разделно събиране на негодни за употреба портативни батерии и акумулатори, се забранява поставянето им в съдове за битови отпадъци.

4.1.14 Наредба за изискванията за реда и начина за инвентаризация на оборудване, съдържащо полихлорирани бифенили, маркирането и почистването му, както и за третирането и транспортирането на отпадъци, съдържащи полихлорирани бифенили

С наредбата в българското законодателство се транспонират изискванията на *Директива 96/59/ЕЕС за обезвреждане на полихлорирани бифенили и полихлорирани терфенили*.

Регламентират се специфични мерки за инвентаризация и маркиране на оборудване, съдържащо полихлорирани бифенили (ПХБ) и управлението на отпадъците, съдържащи ПХБ. Предвид опасните свойства, които те притежават и съществуващите

рискове за човешкото здраве и околната среда в процеса на тяхната употреба се въвеждат специфични изисквания към оборудването в експлоатация и се определят условията, при които то може да бъде почистено и обезвредено.

Притежателите на оборудване, потенциално съдържащо ПХБ следва да извършат инвентаризация по реда и в сроковете, предвидени в наредбата. Оборудването, което съдържа ПХБ и вратите на помещенията, в които е разположено следва да бъдат маркирани с табели. Притежателите на оборудване, съдържащо ПХБ са длъжни да го почистят или обезвредят в срок не по-късно от 31.12.2010 г. С наредбата се регламентират също и изискванията за третиране и транспортиране на отпадъци, съдържащи ПХБ, в т. ч. изискванията за тяхното събиране, временно съхраняване и операциите, чрез които могат да бъдат обезвредени.

4.1.15 Наредба за изискванията за пускане на пазара на електрическо и електронно оборудване и третиране и транспортиране на отпадъци от електрическо и електронно оборудване

Наредбата е приета на заседание на Министерски съвет на 30 март 2006 г на основание на чл. 24, ал. 2 във връзка с § 5 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за управление на отпадъците /ЗУО/ (обн. ДВ бр.86/2003г.).

Наредбата е подготвена в изпълнение на поетите ангажименти за пълно хармонизиране на националната политика и законодателство по управление на отпадъците с достиженията на Европейското право. С текста на наредбата в българското законодателство се транспонират изискванията на *Директива 2002/96/ЕС за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване*, изменена с *Директива 2003/108/ЕС* и *Директива 2002/95/ЕС за ограничаване употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване*.

Регламентирането на специфични мерки за управлението на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване е продиктувано и от факта, че те са масово разпространени отпадъци, които следва да се събират отделно от другите отпадъци и да се предават за оползотворяване, в т. ч рециклиране и повторно използване.

С Наредбата се конкретизират **условията и реда** за намаляване на замърсяването от излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО), **изискванията за пускане на пазара** на електрическо и електронно оборудване (ЕЕО), както и изискванията за отделното му събиране, временното съхраняване, транспортирането, предварителното третиране, оползотворяването и/или екологосъобразното обезвреждане на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване.

От обхвата на Наредбата е изключено електрическо и електронно оборудване, използвано за защитата на интересите на Република България, свързани с националната сигурност, както и електрическо и електронно оборудване, предназначено за специфични военни цели, оръжия, муниции и бойни материали

Наредбата се прилага за следните категории електрическо и електронно оборудване (приложение № 1 на Наредбата) :

► големи домакински уреди (големи охладителни уреди, хладилници, замразители, перални и миялни машини, готварски печки , електрически нагревателни и отоплителни уреди , климатични инсталации и др.);

▶ малки домакински уреди (прахосмукачки, уреди за почистване на килими и други уреди за почистване, уреди, използвани за шиене, плетене, тъкане и друга обработка на тъкани, ютии и други уреди за гладене, тостери, фритюрници, мелнички, кафе машини, уреди за подстригване, изсушаване на коса, измиване на зъби, бръснене, масаж и други, ръчни и стенни часовници и уреди за измерване, везни, други малки уреди, използвани за готвене и обработка на храна);

▶ информационно и телекомуникационно оборудване;

▶ потребителски уреди (радиоприемници, телевизори, видеокамери, hi-fi записващи устройства, усилватели, музикални инструменти и др.);

▶ осветителни тела (луминесцентни лампи, газоразрядни лампи с висок интензитет, натриеви лампи с ниско налягане, други осветителни тела или уреди за разпръскване или контролиране на светлина с изключение на електрически лампи с нажежаема жичка);

▶ електрически и електронни инструменти (с изключение на големи стационарни единици промишлено оборудване);

▶ електрически и електронни играчки, артикули за забавление или за спорт;

▶ медицински устройства (с изключение на всички имплантирани и инфектирани елементи);

▶ уреди за мониторинг и контрол (детектори за дим, термостати и др.);

▶ автомати (автомати за напитки, твърди продукти, банкомати и др.).

С наредбата се регламентира :

▶ ограничаване употребата на опасни вещества в електрическото и електронно оборудване (ЕЕО);

▶ въвеждане на изисквания за маркиране на ЕЕО;

▶ извършване на дейностите по събиране, транспортиране, временно съхраняване, предварително третиране, повторно използване, оползотворяване и/или обезвреждане на излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО) без риск за човешкото здраве и околната среда;

▶ информирането на крайните потребители за ролята им в разделното събиране на ИУЕЕО и наличните системи за разделно събиране.

С Наредбата се цели:

- предотвратяване на вредното въздействие върху околната среда от излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване;
- увеличаване на количеството на повторно използвано, рециклирано и оползотворено чрез други операции излязло от употреба електрическо и електронно оборудване , с цел ограничаване на обезвреждането му;
- предприемане на мерки от лицата, участващи в проектирането, производството, разпространението и потреблението на ЕЕО, както и от лицата, които извършват дейности с ИУЕЕО, за ограничаване на вредното въздействие на ЕЕО през целия му жизнен цикъл и образуваните от него отпадъци върху човешкото здраве и околната среда.

Наредбата е изцяло съобразена с въведените в европейското законодателство и ЗУО принципи за покриване на разходите за разделно събиране, оползотворяване и обезвреждане на отпадъци - “отговорност на производителя” и “замърсителят плаща”.

Производителите и/или вносителите на електрическо и електронно оборудване са отговорни за:

▶ разделното събиране на излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване;

► оползотворяването, в т.ч. рециклирането и повторното използване на разделно събраното излязло от употреба електрическо и електронно оборудване;

► екологосъобразното обезвреждане на излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване и отпадъците от тях, които не могат да бъдат рециклирани или оползотворени.

За изпълнение на принципа “отговорност на производителя” и в съответствие с чл. 36, ал. 1 от ЗУО лицата, пускащи на пазара продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци, в т.ч. излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, заплащат продуктова такса в Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда. В чл. 36, ал.2 от ЗУО е определено, че когато лицата докажат пред министъра на околната среда и водите, че са изпълнили задълженията си за постигане на целите за разделно събиране, оползотворяване, рециклиране и повторно използване на ИУЕЕО, то те не заплащат продуктова такса. В тази връзка, проектонаредбата предоставя на лицата, пускащи на пазара електрическо и електронно оборудване, след употребата на което се образуват масово разпространени отпадъци, следните възможности:

► **индивидуално изпълнение на задълженията** на производителите и вносителите на електрическо и електронно оборудване - чрез въвеждането на системи за обратно приемане на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване от крайните потребители и предаването му за рециклиране, оползотворяване или повторно използване. Изпълняващи задълженията си индивидуално са тези производители и/или вносители на батерии и акумулатори, които имат утвърдена програма по чл. 29, ал. 1, т. 4 от ЗУО от съответната регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ).

► **колективно изпълнение** на изискванията за разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване в сроковете, посочени в § 2, § 3, § 4, § 5 и § 6 от Преходните и заключителни разпоредби на проекта на наредба, е това, което се осъществява от организации по оползотворяване и дава възможност на производителите и вносителите да обединят усилията си и да оптимизират разходите си. Колективната система се представлява от организация по оползотворяване на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване

За лицата, пускащи на пазара ЕЕО, след употребата на което се образуват масово разпространени отпадъци, с наредбата се въвежда отговорност за изпълнение на **определени количествени цели** за разделно събиране, оползотворяване в т. ч. рециклиране и/или повторно използване на ИУЕЕО или части и материали от него, съгласно чл.11, ал. 1 от Закона за управление на отпадъците. Тези цели са регламентирани в чл. 11, 12 и 15 от Наредбата и се постигат поетапно съгласно сроковете по § 2, § 3 и § 4 от Заключителните разпоредби. Постигането на целите от задължените лица се извършва индивидуално или чрез колективни системи, представлявани от Организация по оползотворяване.

Производителите и/или вносителите на електрическо и електронно оборудване, предназначено за употреба в бита, са задължени да осигурят събирането на излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване, в количество, не по-малко от 4 кг. на жител годишно, без да изискват заплащане от страна на крайните потребители.

Постигането на целите за събиране се извършва поетапно:

- до 31 декември 2006 г. се събират 0,6 кг на жител годишно излязло от употреба електрическо и електронно оборудване;
- до 31 декември 2007 г. се събират 2,5 кг на жител годишно излязло от употреба електрическо и електронно оборудване

- до 31 декември 2008 г. се събират 4 кг на жител годишно излязло от употреба електрическо и електронно оборудване.

Производителите и/или вносителите на електрическо и електронно оборудване, предназначено за употреба извън бита, са задължени да осигурят събирането на цялото количество излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, образувано през текущата година, като приемат без заплащане от страна на крайните потребители маркираното, съгласно изискванията на Наредбата и образувано от пуснатото на пазара от него електрическо и електронно оборудване, без да изискват заплащане от страна на притежателите на ИУЕЕО

Притежателите на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, образувано от източници извън бита, което не е маркирано съгласно изискванията на Наредбата, отговарят за неговото събиране, транспортиране, временно съхраняване, предварително третиране, рециклиране, оползотворяване и обезвреждане.

Организацията по оползотворяване и производителите и вносителите на **електрическо и електронно оборудване**, които **изпълняват** задълженията си **индивидуално**, до 15 април на текущата година представят пред министъра на околната среда и водите **одиторски доклад** за предходната година с ясно изразено мнение и заключение във връзка с изпълнението на техните задължения, както и заключение за съответствието между количеството пуснато на пазара **електрическо и електронно оборудване** от всеки производител и вносител на ЕЕО, и начислената продуктова такса за него.

Докладът се изготвя от **регистриран одитор** по смисъла на *Закона за независимия финансов одит* в съответствие с изискванията на действащото законодателство и международните одиторски стандарти. В случай, че се констатира неизпълнение на целите по ЗУО и по Наредбата, в одиторския доклад се посочва размера на продуктова такса за **електрическо и електронно оборудване**, която следва да се заплати в ПУДООС. **Министърът** на околната среда и водите до 31 май на текущата година въз основа на информацията, съдържаща се в доклада, **определя със заповед лицата, които заплащат продуктова такса при неизпълнение на целите** за разделно събиране и оползотворяване, в т. ч. рециклиране и повторно използване.

В общинските програми за управление на дейностите по отпадъците трябва да се включва раздел за управление на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване и те следва да се актуализират в съответствие с изискванията на тази наредба.

4.2 Нормативни изисквания, произтичащи от рамкови закони и законодателство в други области

4.2.1 Закон за опазване околната среда

В Закона за опазване на околната среда са регламентирани общите изисквания към опазването на всички компоненти на околната среда (въздух, води, почви, земни недра, биоразнообразие) и управлението на факторите, които оказват вредно въздействие върху нея (отпадъци, шум, химични вещества, антропогенна дейност).

В закона са определени принципите, на които се основава опазването на околната среда:

1. устойчиво развитие;
2. предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве;

3. предимство на предотвратяването на замърсяване пред последващо отстраняване на вредите, причинени от него;
4. участие на обществеността и прозрачност в процеса на вземане на решения в областта на околната среда;
5. информираност на гражданите за състоянието на околната среда;
6. замърсителят плаща за причинените вреди;
7. съхраняване, развитие и опазване на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие;
8. възстановяване и подобряване на качеството на околната среда в замърсените и увредените райони;
9. предотвратяване замърсяването и увреждането на чистите райони и на други неблагоприятни въздействия върху тях;
10. интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики за развитие на икономиката и обществените отношения;
11. достъп до правосъдие по въпроси, отнасящи се до околната среда.

Съгласно дефиницията в закона, устойчиво е развитието, което отговаря на нуждите на настоящето, без да ограничава и нарушава способността и възможността на бъдещите поколения да посрещат своите собствени потребности. Устойчивото развитие обединява два основни стремежа на обществото:

- а) постигане на икономическо развитие, осигуряващо нарастващ жизнен стандарт;
- б) опазване и подобряване на околната среда сега и в бъдеще.

По отношение на фактора отпадъци, в закона се очертават насоките и целите на екологосъобразното управление на отпадъците, без да се съдържат конкретни разпоредби за осигуряване на постигането им. В глава трета, раздел VII е посочено, че управлението на отпадъците се осъществява с цел да се предотврати, намали или ограничи вредното въздействие на отпадъците върху човешкото здраве и околната среда чрез:

- предотвратяването или намаляването на образуването на отпадъци и на степента на тяхната опасност, чрез разработването и прилагането на технологии, осигуряващи рационално използване на природните ресурси, чрез пускането на пазара на продукти, които са проектирани така, че тяхното производство, употреба и обезвреждане да нямат или да имат възможно най-малък дял за увеличаване на количествата или опасността на отпадъците и рисковете от замърсяване с тях, чрез разработването на подходящи техники за окончателно обезвреждане на опасните вещества, съдържащи се в отпадъците, предназначени за оползотворяване, рециклиране или преработване;
- оползотворяването на отпадъците чрез рециклиране, повторна употреба или регенериране или чрез друг процес на извличане на вторични суровини или на използване на отпадъците като източник на енергия;
- безопасното съхраняване на отпадъците, непригодни за оползотворяване на настоящия етап на развитие.

Законът определя и общите задължения на лицата и компетентните органи, отговорни за опазването на околната среда и в частност за управление на отпадъците.

Регламентирано е, че лицата, чиято дейност е свързана с образуване и/или третиране на отпадъци, са длъжни да осигурят преработването, рециклирането и обезвреждането им по начин, който не застрашава човешкото здраве и да използват методи и модерни технологии, които не водят до увреждане или риск за компонентите на околната среда и не предизвикват допълнително натоварване на околната среда, свързано с шум, вибрации и миризми. Собствениците и операторите на депа за

отпадъци, включително хвостохранилища, сгуроотвали и други, както и на съоръжения за съхраняване на отпадъци и/или опасни химични вещества, препарати и продукти, ги организират и експлоатират по начин, който изключва замърсяване и увреждане на почвата и другите компоненти на околната среда. Кметовете на общини са длъжни да информират населението за състоянието на околната среда съгласно изискванията на закона, да разработват и контролират заедно с другите органи планове за ликвидиране на последствията от аварийни и залпови замърсявания на територията на общината и да организират управлението на отпадъци на територията на общината.

Освен рамкови разпоредби, в ЗООС са регламентирани и процедурите, които се отнасят за комплексно опазването на всички компоненти и ограничаване на въздействието на факторите на околната среда - извършване на екологична оценка, оценка за въздействието върху околната среда (ОВОС) и издаване на комплексни разрешителни.

Съгласно чл. 81, ал.1, екологична оценка и оценка на въздействието върху околната среда се извършва на планове, програми и инвестиционни предложения за строителство, дейности и технологии или техни изменения, при чието осъществяване са възможни значителни въздействия върху околната среда. Екологична оценка се извършва на планове и програми, които са в процес на изготвяне и/или одобряване от централни и териториални органи на изпълнителната власт, органи на местното самоуправление и Народното събрание.

Екологичната оценка е задължителна за планове и програми в областите селско стопанство, горско стопанство, рибарство, транспорт, енергетика, управление на отпадъците, управление на водните ресурси и промишленост, включително добив на подземни богатства, далекосъобщения, туризъм, устройствено планиране и земеползване, когато тези планове и програми очертават рамката за бъдещото развитие на инвестиционни предложения 1 и 2 по приложения № 1 и 2 към закона. За планове и програми, за които екологичната оценка не е задължителна, се извършва преценка за необходимостта от извършването ѝ от Министъра на околната среда и водите или директора на съответната РИОСВ, съгласно процедура, определена с Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми.

Екологичната оценка на планове и програми завършва със становище на министъра на околната среда и водите или на директора на съответната РИОСВ. Становището се основава на доклад за екологична оценка, който се възлага от възложителя на съответния план или програма на регистрирани експерти. При изработването на доклада се провеждат консултации със заинтересованите и засегнатите органи, обществеността и всяка държава, която има вероятност да бъде засегната от прилагането на плана или програмата.

Оценка на въздействието върху околната среда се извършва на инвестиционни предложения за строителство, дейности и технологии, изброени в Приложения № 1 и 2 на закона. Оценката на въздействието върху околната среда определя, описва и оценява по подходящ начин и според всеки конкретен случай преките и непреките въздействия от инвестиционните предложения за строителство, дейности и технологии върху човека, биологичното разнообразие и неговите елементи, включително флора и фауна, почвата, водата, въздуха, климата и ландшафта, земните недра, материалното и културно-историческото наследство и взаимодействието между тях.

Оценката се възлага на колектив от регистрирани експерти - български и чуждестранни физически лица, които трябва да декларират, че не са лично заинтересовани от реализацията на инвестиционните предложения.

Оценка на въздействието върху околната среда задължително се извършва на инвестиционните предложения за строителство, дейности и технологии, посочени в приложение № 1 към закона и инвестиционните предложения за строителство, дейности и технологии с трансгранично въздействие върху околната среда, съгласно приложение № 1 към чл. 2 от Конвенцията по оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст. Следва да се има предвид, че инсталации с капацитет над 100 т на денонощие за обезвреждане на неопасни отпадъци чрез изгаряне или химично третиране и депа за неопасни отпадъци, приемащи над 10 тона отпадъци на денонощие или с общ капацитет над 25 000 тона, с изключение на депа за инертни отпадъци, попадат в Приложение № 1.

Необходимостта от извършване на ОВОС се преценява от министъра на околната среда и водите или директора на РИОСВ за инвестиционните предложения за ново строителство, дейности и технологии, съгласно приложение № 2 към закона, както и за инвестиционните предложения за разширение и/или промяна на производствената дейност по приложение № 2.

Взложителят на инвестиционното предложение е длъжен да информира в най-ранния етап на своето инвестиционно намерение компетентните органи и засегнатото население. Той осигурява изработване на задание за обхват и съдържание на ОВОС, провежда консултации с компетентните органи и засегнатата общественост и представя на компетентния орган доклад за ОВОС. За вземане на решение по ОВОС, компетентният орган оценява качеството на доклада по ОВОС, съобразно проведените консултации и съответствието с изискванията на нормативната уредба по околната среда.

След положителна оценка, възложителят организира съвместно с определените от компетентния орган засегнати общини, кметства и райони, обществено обсъждане на доклада за ОВОС. В обсъждането могат да участват всички заинтересовани физически и юридически лица, в т.ч. представители на компетентния орган за вземане на решение по ОВОС, териториалната администрация на изпълнителната власт, обществени организации и граждани. Компетентният орган взема решение по ОВОС в срок до 3 месеца след провеждане на общественото обсъждане, като отчита резултатите от него.

Разходите по ОВОС са за сметка на възложителя, който осигурява необходимата информация за извършване на ОВОС, както и всякаква допълнителна информация, свързана с инвестиционното предложение.

Условията и редът за извършване на ОВОС се определят с Наредбата за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда.

За изграждането и експлоатацията на нови и експлоатацията на действащи инсталации и съоръжения за категориите промишлени дейности, които оказват комплексно въздействие върху всички компоненти на околната среда, се издават **комплексни разрешителни**. Издаването на комплексно разрешително гарантира, че се прилагат най-добрите налични техники за опазване на всички компоненти на околната среда и отменя изискванията за издаване и получаване на разрешенията, които засягат само един компонент или фактор на околната среда - по чл. 37 от Закона за управление на отпадъците и по чл. 46, ал. 1, т. 1, буква "д" и т. 3 от Закона за водите.

В областта на управление на отпадъците, комплексно разрешително се изисква за:

1. Инсталации за обезвреждане или оползотворяване на опасни отпадъци, включително за регенериране, преработка или обезвреждане на отработени масла, с

капацитет над 10 тона отпадъци на денонощие и извършващи една или повече от следните дейности:

- 1.1. всяка от дейностите по обезвреждане на опасни отпадъци;
- 1.2. една или повече от следните дейности по оползотворяване на опасни отпадъци:
 - а) пречистване или регенериране на разтворители;
 - б) регенериране на киселини и основи;
 - в) възстановяване на компоненти, използвани за намаляване на замърсявания;
 - г) повторно рафиниране или друга повторна употреба на масла и нефтопродукти;
 - д) използване като гориво или по друг начин за получаване на енергия.

2. Инсталации за изгаряне на битови отпадъци, с капацитет над 3 тона на час.

3. Инсталации за обезвреждане на неопасни отпадъци, включително производствени и битови, с капацитет над 50 тона на денонощие, извършващи дейностите:

- 3.1. биологично третиране, при което се образуват крайни съединения или смеси, които подлежат на обезвреждане;
- 3.2. физико-химично третиране (например изпарение, сушене, калциниране и други), при което се образуват крайни съединения или смеси, които подлежат на обезвреждане.

4. Депа, приемащи над 10 тона отпадъци на денонощие или с общ капацитет над 25 000 тона, с изключение на депата за инертни отпадъци.

Условията и редът за издаване на комплексни разрешителни се определят с Наредбата за условията и реда за издаване на комплексни разрешителни за изграждането и експлоатацията на нови и експлоатацията на действащи промишлени инсталации и съоръжения.

За издаване на комплексно разрешително, операторът на инсталацията и съоръжението подава заявление до МОСВ. Компетентният орган, съвместно с общините, оповестява и осигурява при равнопоставеност, в продължение на един месец, достъп на заинтересованите лица до заявленията за издаване на комплексни разрешителни и до проектите за комплексни разрешителни, в т. ч. и в държавите, засегнати от дейността на инсталацията, в случай на трансграничен пренос.

След приключване на процедурата за достъп на обществеността до заявлението за издаване или изменение на комплексно разрешително, компетентният орган издава разрешителното не по-късно от пет месеца - за нови инсталации и съоръжения и не по-късно от осем месеца - за действащи инсталации и съоръжения.

В ЗООС е регламентирано създаването на Национална схема за управление по околна среда и одитиране съгласно Регламент 761/2001/ЕС за системи за управление и одит на околната среда и БДС EN ISO 14001 и Национална схема за екомаркировка, в съответствие с Регламент 92/880/ЕЕС за системите за "еко-маркировка", които са важни инструменти за насърчаване на организациите да поемат доброволни

ангажименти за предотвратяване и намаляване на количествата и опасните свойства на образуваните отпадъци.

С Националната схема за управление по околна среда и одитиране се постига непрекъснато подобряване на резултатите на различните организации и по отношение на опазването на околната среда и осигуряване на съответната информация на обществеността и на други заинтересовани страни.

Целта на Националната схема за екомаркировка е насърчаване на разработването, производството, разпространението и ползването на продукти, които имат потенциал да намалят вредното въздействие върху околната среда, в сравнение с други продукти от същата група.

ЗООС регламентира провеждането на мониторинг на състоянието на компонентите на околната среда както на национално ниво, така и собствения мониторинг, извършван от лицата, при чиято дейност се оказва вредно въздействие върху околната среда.

Създадена е Националната система за мониторинг на околната среда, която включва националните мрежи за мониторинг на атмосферния въздух, валежите и повърхностните води, подземните води, морските води, геоложката среда, земите и почвите, горите и защитените територии, биологичното разнообразие, радиологичен мониторинг, шумовото замърсяване в околната среда, нейонизиращи лъчения, депата и старите замърсявания с отпадъци.

За провеждането на собствен мониторинг, лицата, задължени по Закона за водите, Закона за чистотата на атмосферния въздух, Закона за подземните богатства, Закона за защита от шума в околната среда и Закона за управление на отпадъците, разработват план, съобразен с поставените условия в разрешителното или в решението по ОВОС (чл. 146, ал.1). Планът за собствен мониторинг се одобрява от органа, задължил съответното лице, като при одобряването на плана за собствен мониторинг, компетентният орган определя информацията, която лицата, провеждащи собствен мониторинг, са длъжни да предоставят за включване в националната автоматизирана система за екологичен мониторинг, както и реда и начина за предоставянето ѝ.

При спазване разпоредбите на ЗООС, Общините следва да имат предвид и легалната дефиниция за "оператор на депо", въведена с § 1, т. 43 от ДР на ЗООС, а именно "оператор" е физическо или юридическо лице, което е собственик на дадено предприятие, съоръжение и/или инсталация или осъществява контрол върху тяхната експлоатация. Въз основа на тази дефиниция е въведена дефиницията по §1, т.18 от ДР на Наредба №8/2004 г. за "оператор на депо" - юридическо или физическо лице, което е собственик на депото или е отговорно за неговото стопанисване в съответствие с изискванията на нормативните актове в областта на опазване на околната среда. Лицето може да бъде различно през различните фази на експлоатацията и следексплоатационните грижи за депото.

4.2.2 Закон за устройство на територията

Няколко текста от Закона за устройство на територията (ЗУТ) имат отношение към управлението на отпадъците. Това са текстовете, които регламентират определянето на площадки за третиране на отпадъци и реда за промяна на предназначението на поземлените имоти. Всички изисквания на ЗУТ относно инвестиционно проучване и проектиране, изграждане и експлоатация на

инвестиционни проекти, следва да бъдат спазвани при съоръженията и инсталациите за третиране на отпадъците.

Промяната на предназначението на поземлените имоти се определя с подробния устройствен план (чл. 8) и може да бъде в нарушени територии - за възстановяване и рекултивация на кариери, рудници, насипища, хвостохранилища, депа за отпадъци, свлачища, срутища и други (чл.8, т.5). Промяна на предназначението на територии и на поземлени имоти с цел застрояване се извършва въз основа на действащ подробен устройствен план (чл. 9, ал.1).

Съгласно разпоредбите на Закона, върху поземлени имоти могат да се разполагат преместваеми обекти за търговски и други обслужващи дейности - павилиони, кабинни, маси, както и други елементи на градското обзавеждане, в т.ч. съдове за събиране на отпадъци, които не са трайно свързани с терена (чл. 56, ал. 1)

В глава четвърта, Раздел VIII на ЗУТ са дадени общите изисквания, които трябва да бъдат спазени при избор на площадки за изграждане на съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци.

Местоположението на площадките за изграждане на съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци се определя с общите и подробните устройствени планове (чл. 97, ал.1).

Разстоянията от площадките за разполагане на съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци до населените места се определят в зависимост от приетата технология и при отчитане на установените санитарноохранителни зони (чл. 97, ал.2).

Площадките за изграждане на съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци се избират, изграждат и експлоатират въз основа на проекти, одобрени по общия ред и съгласно изисквания, определени с наредби на министъра на регионалното развитие и благоустройството, на министъра на околната среда и водите и на министъра на здравеопазването (чл. 97, ал.3). Това са Наредба №7 от 24 август 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци и Наредба № 8 от 24 август 2004 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.

С Наредба №7/2004 г. са посочени изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци и редът за тяхното отреждане, съгласно на ЗУТ, който включва изработване и съгласуване на задание за проектиране на ПУП при условията и по реда на чл. 125 от ЗУТ; изработване, съобщаване, обявяване и съгласуване на предварителния проект на ПУП на площадката/площадките за третиране на отпадъци при условията и по реда на чл.128 от ЗУТ и одобряване и влизане в сила на ПУП на площадката за третиране на отпадъци. С тази наредба е посочен и редът (по ЗУТ) за промяна предназначението на земята за площадки за третиране на отпадъци, с цел застрояване - в случаите, когато площадката за третиране на отпадъци или част от нея се предвижда върху земеделски земи и за случаите, когато площадката за третиране на отпадъци или част от нея се предвижда върху територия от горския фонд.

Терените и изграждането на съоръженията и инсталациите за третиране на битовите и строителните отпадъци се осигуряват от общината (Чл. 98, ал.1). Две и повече общини могат да изграждат общи съоръжения и инсталации за третиране на битовите и строителните отпадъци (Чл. 98, ал.2). В чл. 98, ал. 3 на ЗУТ е посочено, че осигуряването на терените, изграждането на съоръженията и инсталациите и

третирането на производствените отпадъци, включително на опасните отпадъци, се извършват при условията и по реда на Закона за ограничаване на вредното въздействие на отпадъците върху околната среда. Следва да бъде отчетено, че Закона за ограничаване на вредното въздействие на отпадъците върху околната среда бе отменен с приемането на Закона за управление на отпадъците (обн., ДВ., бр.86/2003 г.), поради което, в случая следва да бъдат взети предвид изискванията на ЗУО.

При съществени промени в общественоеикономическите и устройствените условия, при които е бил съставен планът или при възникване на нови държавни или общински нужди за обекти - собственост на държавата, на общините или на експлоатационните дружества, влезлите в сила общи устройствени планове могат да се изменят (чл. 134, ал. 1). Проектите за изменения на устройствените планове се изработват, съгласуват, обявяват, одобряват и влизат в сила при условията и по реда на Раздел III от глава седма на ЗУТ (чл. 136, ал.1). Съгласно условията, посочени в Раздел III, изработването на общите устройствени планове се възлага от кмета на общината въз основа на решение на общинския съвет, когато те се финансират със средства от общинския бюджет, или от министъра на регионалното развитие и благоустройството - в случаите на финансиране от държавния бюджет (чл. 124, ал.1). Изработването на подробните устройствени планове се възлага от кмета на общината, от областния управител или от министъра на регионалното развитие и благоустройството. Подробните устройствени планове могат да се възлагат и от заинтересувани лица след съгласие от кмета на общината (чл. 124, ал.2). Изработването на подробни устройствени планове за част от населеното място или селищно образувание в обхват до три квартала включително, както и за поземлени имоти извън границите на населени места и селищни образувания, може да се възлага и от заинтересувани лица след разрешение от кмета на общината (чл. 124, ал.3). Изработването на устройствени планове, които обхващат територии, попадащи в повече от една община, или предвиждат изграждане на обекти с регионално значение, се възлага или разрешава от областния управител, а изработването на устройствени планове, които обхващат територии, попадащи в повече от една област, или предвиждат изграждане на обекти с национално значение, се възлага или разрешава от министъра на регионалното развитие и благоустройството съгласувано с органите по ал. 1 – 3 (чл. 124, ал.4). Проектите за устройствените планове се изработват въз основа на задание, включващо при необходимост опорен план, както и на допълнителна информация, свързана с устройството на съответната територия, осигурена от общините, Агенцията по кадастъра, централните и териториалните администрации и дружества, които изработват специализирани карти, регистри и информационни системи (чл. 125, ал.1). Заданието се внася в Министерството на околната среда и водите за съгласуване и преценяване на необходимостта от оценка на въздействието върху околната среда по реда на наредба на министъра на околната среда и водите. Съгласуването се извършва в едномесечен срок от датата на внасяне на заданието (чл.125, ал.6)

При инвестиционно проучване и проектиране на съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци следва да бъде отчетено, че в зависимост от характеристиките, значимостта, сложността и рисковете при експлоатация, такива строежи са причислени към втора категория (Чл. 137, ал.1, т.2, б. г). Необходимо е да бъдат спазени и изискванията на ЗУТ, отнасящи се до извършване на строителството, съгласно одобрения инвестиционен проект, за който е издадено разрешението за строеж.

Съгласуването и одобряването на инвестиционните проекти се извършват при условията и по реда на глава осма, раздел II от ЗУТ, при отчитане на условията в решението по ОВОС, издадено по реда на глава шеста, раздел III от ЗООС. Изграждането на съоръженията и инсталациите за третиране на отпадъци се извършва

след издаване на разрешение за строеж по реда на глава осма, раздел III от ЗУТ и при спазване на условията на чл. 7, ал. 1 от ЗУО. За съоръжения и инсталации, попадащи в обхвата на Приложение №4 на ЗООС, наличието на издадено комплексно разрешително е условие за издаване на разрешение за строеж.

При промяна на инвестиционните намерения след издаване на разрешението за строеж, се допускат само несъществени отклонения от одобрения инвестиционен проект (Чл. 154, ал.1). Съществени отклонения (които не се допускат) от одобрения инвестиционен проект са отклоненията, които променят вида, нивото, местоположението и трасето на преносни и довеждащи проводни и съоръжения до урбанизираните територии и на общи мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура в урбанизираните територии, както и на комуникационно-транспортните мрежи и съоръжения и на съоръженията и инсталациите за третиране на отпадъци. (Чл. 154, ал.1, т.8).

Въз основа на влезли в сила подробни устройствени планове, недвижими имоти - собственост на юридически и физически лица, могат да бъдат отчуждавани по реда на Закона за държавната собственост и на Закона за общинската собственост, за обекти - публична собственост на държавата и общините, за осъществяване на дейности по опазване на околната среда и природните ресурси, геозащитна дейност, укрепване на бреговете, както и за благоустройствени дейности - озеленени площи за широко обществено ползване, водни площи и течения, гробищни паркове и третиране на битови отпадъци (чл. 205, т.3)

При спазване разпоредбите на ЗУТ следва да бъде взета предвид и въведената дефиниция за "техническа инфраструктура" - система от сгради, съоръжения и линейни инженерни мрежи на транспорта, водоснабдяването и канализацията, електроснабдяването, топлоснабдяването, газоснабдяването, далекосъобщенията, хидромелиорациите, третирането на отпадъците и геозащитната дейност (§ 5, т.31).

Съгласно § 5, т.35 от ДР на ЗУТ, "третиране на отпадъците" е събирането, съхраняването и обезвреждането на отпадъците и всички междинни операции, както и повторното им използване, рециклиране и възстановяване или производството на енергия и материали от отпадъци, при спазване на Закона за ограничаване на вредното въздействие на отпадъците върху околната среда.

Дефиницията, въведена с § 1, т.7 на ЗУО - "третиране на отпадъците" е събирането, съхранението, оползотворяването или обезвреждането на отпадъците и всички междинни операции, както и повторното им използване, рециклиране и възстановяване или производство на енергия и материали от отпадъци.

Предвид установената разлика, при планиране на дейности в областта на управление на отпадъците, следва да бъде спазван обхвата и формулировката на понятията, въведени със Закона за управление на отпадъците.

4.2.3 Закон за местните данъци и такси

Механизмът за финансиране на изпълнението на задълженията на общините по управлението на битовите отпадъци, съгласно Закона за управление на отпадъците, е регламентиран в Закона за местните данъци и такси. Въведена е т.нар. "такса за битови отпадъци", която се заплаща за услугите по събирането, извозването и обезвреждането

в депа или други съоръжения на битовите отпадъци, както и за поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места.

Размерът на таксата е за всяка услуга поотделно - сметосъбиране и сметоизвозване; обезвреждане на битовите отпадъци в депа или други съоръжения; чистота на териториите за обществено ползване. За имоти, намиращи се извън районите, в които общината е организираща събиране и извозване на битови отпадъци, се събира такса за ползване на депо за битови отпадъци и/или за поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване. Границите на районите и видът на предлаганите услуги в съответния район, както и честотата на сметоизвозване се определят със заповед на кмета на общината и се обявяват публично до 30 октомври на предходната година.

Таксата се заплаща от собственика на имота, а при учредено вещно право на ползване - от ползвателя, според одобрените от общинския съвет разходи за съответната година, за всяка от дейностите.

Таксата се определя в годишен размер за всяко населено място с решение на общинския съвет въз основа на одобрена план-сметка за всяка дейност, включваща необходимите разходи за осигуряване на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други, събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за обезвреждането им, проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови отпадъци, почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване.

Размерът на таксата се определя в левове според количеството на битовите отпадъци. Когато не може да се установи количеството на битовите отпадъци, размерът на таксата се определя в левове на ползвател или пропорционално върху основа, определена от общинския съвет. В общините, за които общинският съвет е приел за база при определяне на таксата да се използва данъчната оценка, таксата се събира от данъчната администрация.

Одобрената план-сметка за определяне разходите на общините подлежи на проверка от Сметната палата (чл.66, ал.5).

Таксата за поддържане чистотата на териториите за обществено ползване в населените места се определя в левове на ползвател или пропорционално върху основа, определена от общинския съвет.

4.2.4 Закон за здравето

В Закона за здравето са регламентирани изискванията към дейностите по разрушаване или демонтаж на азбест и/или азбестосъдържащи материали от сгради, конструкции, предприятия, инсталации или кораби. Тези дейности се извършват след получаване на разрешение от директора на РИОКОЗ, на чиято територия се извършват.

За получаване на разрешение заинтересованото лице подава в РИОКОЗ заявление, към което прилага план за работата по разрушаване или демонтаж и списък на ангажираните работещи. В плана за работа се определят мерките, които са необходими за осигуряване на безопасността и здравето на работещите, като се предвижда и демонтиране на азбеста и/или азбестосъдържащите материали преди прилагането на техники за разрушаване навсякъде, където е практически възможно, и осигуряване на лични предпазни средства, където е необходимо. Планът включва характеристиките на използваното оборудване за защита на персонала, който извършва работа с азбест, за защита на други лица, които са на мястото на извършваната работа

или са в близост до него, и за отстраняване на замърсяването с азбестов прах. Посочват се мястото на извършване, видът и очакваната продължителност на дейностите, работните процеси, които включват работа с азбест или азбестосъдържащи материали, и предвидените мероприятия за опазване на околната среда.

Отпадъците от разрушаване на сгради и съдържащи азбест се обезвреждат по реда на чл.7 на *Наредба №5 за предотвратяване и намаляване на замърсяването на околната среда с азбест* и част I, раздел 2, т.2.3.3 от приложение № 1 на *Наредба № 8 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци*.

4.2.5 Наредба № 7 от 25.05.1992 г. за хигиенните изисквания за здравна защита на селищната среда

Наредба определя задължителните изисквания и норми за осигуряване на здравна защита на селищната среда и прилежащата ѝ територия и редът за определяне на хигиенно-защитни зони.

Хигиенно-защитна зона е територията между източниците, които отделят вредности в околната среда (обекти, съоръжения и инсталации) и границата на жилищната зона на населените места, курортните и излетните комплекси, както и предприятията и складовите бази от хранителната промишленост за обектите по приложение №1 към наредбата.

Намаляването или увеличаването на хигиенно-защитните зони за обектите и дейностите, посочени в приложение № 1, се разрешава от Министерството на здравеопазването, въз основа на становище на съответната хигиенно-епидемиологична инспекция и изготвена оценка за въздействие върху околната среда (ОВОС), изясняваща здравно-хигиенните аспекти на местоположението на обекта, съгласно изискванията на нормативната уредба за оценка на въздействието върху околната среда.

В случаите, когато за обекта не се изисква изготвяне на ОВОС, Министерството на здравеопазването разрешава увеличаването или намаляването на хигиенно-защитните зони въз основа на становище на съответната хигиенно-епидемиологична инспекция и изготвена от независим експерт комплексна екологична експертиза със здравна оценка.

Разположението на обектите в жилищната зона се съгласува с регионалните хигиенно-епидемиологични инспекции, след решение на експертния съвет по предварителния санитарен контрол на ХЕИ. В промишлените зони на населените места и селскостопанските дворове, видовете производствени и стопански дейности се групират по отрасли, при което не трябва да се създават условия за взаимно неблагоприятно влияние и натоварване на средата с вредности.

ХИГИЕННО-ЗАЩИТНИ ЗОНИ

Хигиенно-защитна зона - 3000 м

Депониране на неопасни отпадъци с периодично запръстяване (335);

Депониране на опасни отпадъци със срок на експлоатация на депото над 10 г. (335а).

Хигиенно-защитна зона - 2000 м

Производство на газ (светилен, генераторен) от отпадни и природни продукти - въглища, торф, мазут, градски отпадъци и др. - над 50 000 куб. м/час (13);

Депониране на опасни отпадъци със срок на експлоатация на депото до 10 г. включително (337);

Полево компостиране (337а);

Термично обезвреждане, в това число изгаряне и пиролиза и/или други методи за обезвреждане на опасни отпадъци на площадки със складово стопанство за събиране на отпадъците и съоръжения за допълнителна обработка на остатъка /шлаката/ (337б).

Хигиенно-защитна зона - 1000 м

Депониране на неопасни отпадъци с ежедневно запръстяване (340);

Термично обезвреждане, в това число изгаряне и пиролиза и/или други методи за обезвреждане на опасни отпадъци на площадки без складово стопанство за събиране на отпадъците и съоръжения за допълнителна обработка на остатъка /шлаката/ (342);

Термично обезвреждане, в това число изгаряне и пиролиза с твърдо гориво и/или други методи за обезвреждане на неопасни отпадъци на площадки със складово стопанство за събиране на отпадъците и съоръжения за допълнителна обработка на остатъка /шлаката/ (343);

Рециклиране като самостоятелна дейност и/или предварителна обработка (сепариране, раздробяване, балиране, брикетиране, пакетиране, претоварване и др.) на площадки с капацитет над 10 т. дневно (343а).

Хигиенно-защитна зона - 500 м

Инсталации за получаване на биогаз (355);

Термично обезвреждане, в това число изгаряне и пиролиза с течно гориво или природен газ и/или други методи за обезвреждане на неопасни отпадъци на площадки без складово стопанство за събиране на отпадъците и съоръжения за допълнителна обработка на остатъка /шлаката/ (358а);

Сепариране чрез балистични сепаратори и раздробяване на неопасни отпадъци и остатък /шлака/ от термична на обработка, чрез трошачно-сортировъчни инсталации и мелници (358б).

Хигиенно-защитна зона - 300 м

Депониране на неопасни отпадъци с ежедневно запръстяване на депа, обслужващи населени места с до 1000 жители, с неорганизирано сметосъбиране и приемащи до 1000 кг дневно включително (361);

Компостиране в термични биокамери (362);

Рециклиране като самостоятелна дейност и/или предварителна обработка (сепариране, раздробяване, балиране, брикетиране, пакетиране, претоварване и др.) на площадки с капацитет до 10 т дневно включително (367);

Самостоятелно депониране и/или рециклиране на строителни отпадъци (367а);

Обезвреждане на неопасни отпадъци по физични, химични и биологични способности в закрити пространства със складово стопанство за събиране на отпадъците и съоръжения за допълнителна обработка на остатъка (367б).

Хигиенно-защитна зона - 100 м

Производство на строителни материали от отпадъци на ТЕЦ (218);

Обезвреждане на неопасни отпадъци по физични, химични и биологични способности в закрити пространства без складово стопанство за събиране на отпадъците и съоръжения за допълнителна обработка на остатъка (381в).

4.2.6 Закон за опазване на земеделските земи

Една от основните цели на закона е опазването от увреждане, възстановяването и подобряването на плодородието на земеделските земи. В закона се съдържат разпоредби за мерките за опазване на земеделските земи, които следва да бъдат предприети при употреба на отпадъци.

Министерството на земеделието и горите осигурява на собствениците и ползвателите на земеделските земи официална информация за пестицидите, торовете, промишлените или битовите отпадъци, биологично активните и други вещества, които

са регистрирани и одобрени за приложение и санитарните норми за тяхната употреба, а също така и за веществата, забранени за прилагане (чл.4, ал.1).

Министерството на земеделието и горите поддържа информационна система за земеделските почвени ресурси. В информационната система се създава и поддържа специален регистър за земеделските земи, замърсени с тежки метали и металоиди, радионуклеиди, нефтопродукти и други органични замърсители, промишлени, строителни и битови отпадъци (чл.4, ал.2). Регистърът съдържа информация за промишлени отпадъци, пригодни за рекултивация и подобряване на земеделските земи (чл.4, ал.3).

Законът забранява използването на органични утайки от промишлени и други води и битови отпадъци за внасяне в земеделските земи без разрешение от специализираните органи на Министерството на земеделието и горите, както и използването за напояване на води, които съдържат вредни вещества и отпадъци над допустимите норми (чл.6).

В закона са регламентирани основните изисквания при рекултивация на нарушени терени, включително на сгуроотвали, хвостохранилища, сметища и други депа за отпадъци. Редът за използване на хумуса, рекултивацията, подобряването на земите и приемането на рекултивирани площи се определят с наредба, издадена от министъра на околната среда, съгласувана с министъра на околната среда и министъра на регионалното развитие и благоустройството

5 НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ОТПАДЪЦИТЕ (2003-2006 г.)

Националната програма за управление на дейностите по отпадъците (НПУДО) е разработена на основание на изискванията на чл.77 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и чл. 28 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО). Тя е приета на 11.12.2003г. от Министерски съвет. Програмата цели да допринесе за устойчивото развитие на Р България, чрез интегрирана рамка за управление на отпадъците.

Програмата е разработена в съответствие с изискванията на Директива 75/442/ЕЕС за отпадъците, Директива 91/689/ ЕЕС и Резолюция 97/С76/01 за стратегията на Европейската общност за управлението на отпадъците. Формулираните цели и приоритети за всички сфери от управлението на отпадъците следва да осигурят прилагането на интегрирана и ефективна система за управление на отпадъците на всички нива. Посочени са мерките за постигане на поставените цели и са определени отговорните институции и необходимите финансови средства за обезпечаване прилагането на програмата за периода на нейното действие 2003-2007 г.

Документът има седем раздела. Направен е преглед на изпълнението на НПУДО (1999-2002г.) и оценка на съществуващото състояние и практиките по управление на отпадъците. Идентифицирани са проблемите и са показани основните тенденции при генерирането и третирането на отпадъците в страната. Описана е институционалната рамка, регламентирана със Закона за управление на отпадъците и подзаконовите нормативни актове. Отделено е внимание на ролята на частния и обществения сектор. Представена е законодателната рамка и политика на Европейския Съюз и очакваните промени, националната законодателна рамка и политика, както и международни

договори и конвенции, касаещи управлението на отпадъците. Формулирани са принципите и целите на програмата. Разработен е план за действие, в който са посочени необходимите мерки в близка и средносрочна перспектива. Приложена е инвестиционна програма, в която се предвижда изграждане на инфраструктура, необходима за екологосъобразното управление на цялото количество отпадъци генерирани в страната.

Разработването на общинските програми за управление на дейностите по отпадъците следва да бъде съобразно заложените в НПУДО принципи и цели, плана за действие, с планираните мерки в близка и средносрочна перспектива, както и с инвестиционната програма за този период.

Националната програма за управление на дейностите по отпадъците (2003-2007 г.) е поместена на интернет страницата на МОСВ, на адрес:

http://www.moew.government.bg/recent_doc/waste/NWMP_2003-2007.doc

6 ИЗГОТВЯНЕ НА ОБЩИНСКА ПРОГРАМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

6.1 Обобщение на задълженията на общините, произтичащи от изискванията на националното и европейското законодателство по управление на отпадъците

Разработването на общински програми за управление на дейностите по отпадъците се явява един от най-важните инструменти за прилагането на законодателството по управление на отпадъците на местно ниво. Програмите са неразделна част от общинските програми за околна среда и се разработват, приемат и отчитат по реда на глава пета от Закона за опазване на околната среда. Те обхващат период на изпълнение не по-малък от 3 години. При разработването, допълването и актуализирането им се привличат и представители на неправителствени организации, на фирми и на браншови организации. Програмите се приемат от общинските съвети, които контролират изпълнението им. Кметът на общината ежегодно внася в общинския съвет отчет за изпълнението на програмата за околна среда, а при необходимост - и предложения за нейното допълване и актуализиране. Отчетите на програмите се представят за информация в съответната РИОСВ.

Проекти на общините могат да се финансират от държавния бюджет или от национални фондове само ако те са обосновани като приоритетни в общинските програми за околна среда.

В този раздел са направени препоръки за мерките, които следва да залегнат в общинските програми, с цел изпълнение на задълженията на общинските власти, произтичащи от законодателството по управление на отпадъците и отразяване на насоките на националната политика на местно ниво.

Едни от най-важните задължения на местните власти в областта на управлението на отпадъците са определянето на площадки, изграждането и експлоатацията на съоръжения и инсталации за обезвреждане на отпадъци, както и възлагане на услуги по събирането, транспортирането и обезвреждането на битовите отпадъци. За целта, на общините са предоставени необходимите механизми за набиране на средства посредством такса "битови отпадъци" и правомощията да определят условията и реда за извършване на третирането и транспортирането на битовите отпадъци, чрез общинските наредби и програми за управление на отпадъците на територията на общината.

Страната ни е разделена на голям брой общини, които в общия случай, не притежават необходимия капацитет за изграждането на съоръжения за обезвреждане на отпадъци, отговарящи на високите европейски изисквания. Поради това е наложително обединяването на усилията на няколко общини, с цел изграждането и експлоатацията на регионални съоръжения, на поносима за доходите на населението цена.

Едновременно с привеждането в съответствие на съществуващите или изграждането на нови съоръжения за обезвреждане/оползотворяване на битовите отпадъци, в общинските програми следва да залегнат мерки за закриването на нерегламентираните сметища и предотвратяване на възникването на нови сметища на територията на общината.

Едно от най-съществените предизвикателства в европейското законодателство, въведено като задължение на общините, е всеки един притежател на отпадъци да бъде обслужван от дружество за събиране или обезвреждане на отпадъци. Това налага планирането на мерки за обхващане на всички населени места на територията на общината в системи за събиране и транспортиране на битовите отпадъци до съоръжения за обезвреждане/оползотворяване.

Йерархията за управление на отпадъците налага ограничаване на депонирането на отпадъци и въвеждане на системи за разделно събиране на отпадъци, с цел оползотворяването и насърчаване на рециклирането им. В тази връзка, местните власти трябва да разработят стратегия за участие в системите за разделно събиране на отпадъци, за които се прилага принципа “отговорност на производителя” и за организиране на системи за разделно събиране и предаване за оползотворяване на битовите отпадъци, за които са въведени забрани или ограничения за депониране.

За осъществяване на ефективен контрол върху лицата, на които е възложена експлоатацията на системите за организирано сметосъбиране и системите за разделно събиране на отпадъци, от съществено значение е наличието на достоверни данни за количествата и вида на събраните отпадъци, честотата на събиране, изминатите маршрути и т.н. За целта, с общинските програми трябва да се предвидят мерки за изграждане на информационни системи.

В съответствие със ЗУО, кметовете на общини контролират дейностите с битовите и строителните отпадъци и дейностите по депониране на производствени и опасни отпадъци. В общинската програма следва да залегнат административни мерки за назначаване и обучение на необходимия персонал, както и за осигуряване на необходимите технически средства, с цел осъществяване на ефективен контрол.

6.2 ПРИМЕРНА СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ОБЩИНСКА ПРОГРАМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ОТПАДЪЦИТЕ

6.2.1 ВЪВЕДЕНИЕ

Накратко се описва как е разработена програмата: сформирването на работния екип, ангажираните институции, организации и експерти, формите и методите на работа, обсъждане и приемане на постановките в нея.

По-нататък се описват:

6.2.1.1 Обхват на програмата

Програмата трябва да обхваща всички дейности, които произтичат като задължение на общините, съгласно разпоредбите на Закона за управление на отпадъците и неговите подзаконови нормативни актове.

6.2.1.2 Принципи

При определянето и приоритизирането на мерките, заложи в програмата, следва да се спазват основните принципи за управление на отпадъците, залегнали в международните правни актове, по които Р. България е страна, общата европейска и националната политика в тази област, както и основните принципи, на които се основава *Националната програма за управление на дейностите по отпадъците*:

- устойчиво развитие (Закон за опазване на околната среда);
- принцип на предотвратяването и йерархия на управлението на отпадъците (Закон за управление на отпадъците);
- принцип на превантивността - предимство на предотвратяването на замърсяване пред последващо отстраняване на вредите, причинени от него (Закон за опазване на околната среда);

- принцип на самостоятелността при управление на отпадъците (Закон за управление на отпадъците, Национална програма за управление на дейностите по отпадъците);
- най-добри налични техники, неизискващи прекомерни разходи (Закон за управление на отпадъците, Закон за опазване на околната среда);
- ”замърсителят плаща” и в частност “отговорност на производителя” (Закон за управление на отпадъците);
- интегрирано управление на отпадъците (Закон за опазване на околната среда, Закон за управление на отпадъците);
- участие на обществеността (Закон за опазване на околната среда, Закон за управление на отпадъците).

6.2.2 ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНАТА

6.2.2.1 Географска характеристика на територията на общината.

Накратко се описват:

- географско положение спрямо територията на страната, близост до гранични пунктове, транспортни оси (прилага се карта на територията);
- топографска характеристика;
- поземлени и горски ресурси - площи, процентно съотношение, собственост, начини на ползване;
- водни ресурси;
- подземни природни богатства;
- характерна флора и фауна, защитени територии и чувствителни екосистеми;
- други особености, които могат да имат отношение към управлението на отпадъците.

6.2.2.2 Административно-териториална характеристика

Посочват се:

- брой кметства, райони, населени места и други урбанизирани територии;
- териториална близост по групи населени места;
- структура на местните органи на самоуправление, в частност имащите отношение към управлението на отпадъците.

6.2.2.3 Социално-демографска характеристика

Посочва се:

- население – брой, в т.ч. диференцирано по кметства и райони/вилни зони, постоянно, временно и сезонно пребиващи;
- прогноза за брой на населението в средносрочен и дългосрочен аспект;
- трудова заетост;

- усреднени показатели за доходи, сравнение със средните за страната;
- процентно разпределение на селско и градско население;
- процентно разпределение на работещото население по сектори.

6.2.2.4 Икономическо развитие на общината. Стопански дейности.

Включва кратко описание на:

- икономическото състояние, сравнение със средното за страната по показатели (напр. дълготрайни материални активи на 1 жител, БВП на 1 жител, собствени приходи на общината, субсидии от държавния бюджет и др.) и конкретно по сектори
- Водоснабдяване, канализация и третиране на отпадъчните води
- Използвани енергоносители, начин на отопляване
- Промисленост (лека и тежка, строителна, хранителна и др. индустрии) - потенциал, развитие, структуроопределящи отрасли, конкретни предприятия и дейности като източници на отпадъци
- Търговия и услуги
- Селско стопанство
- Туризъм
- Транспортна инфраструктура и връзки.

6.2.2.5 Екологична характеристика

Кратък анализ на съществуващото положение, екологични проблеми и мястото на проблемите по управлението на отпадъците

6.2.3 СЪЩЕСТВУВАЩО СЪСТОЯНИЕ И ПРАКТИКИ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

6.2.3.1 Данни за отпадъците

Извършва се анализ на източниците на информация и наличната информация за данните за отпадъците в съответната община, с цел да се определят тенденциите за нарастване/ намаляване на количествата на отделните видове отпадъци, да се направят прогнози и да се сравнят показателите със средните за страната данни и с данните за други общини със сходни характеристики, което да послужи за основа за определянето на целите и конкретните мерки в програмата.

Битови отпадъци

Информацията за количеството, вида на образуваните битови отпадъци, както и териториалното разположение на местата, в които се образуват големи количества отпадъци е от първостепенно значение за определянето на честотата на събиране на отпадъците, вида и броя на ползваните съдове за съхранение и транспортни средства, маршрута на събиране, вида и капацитета на съоръжението за обезвреждане/ оползотворяване и т.н. От количеството на събраните отпадъци, броя на обработените

съдове за съхранение, изминатите разстояния и др., зависи и размера на заплащането, предоставяно от общината на дружествата, извършващи третиране и транспортиране на битовите отпадъци. В общинската програма за управление на дейностите по отпадъците трябва да се направи оценка дали наличните източници и съществуващата схема за събиране на информация може да осигури набирането на достатъчно и достоверни данни.

Основен източник на данни за количеството на събраните битови отпадъци са отчетите на дружествата, извършващи третиране и транспортиране на отпадъци. Тъй като, в общия случай, въз основа на отчетите се определя и заплащането на дружествата, в програмата следва да се оцени достоверността на получаваните данни и ефективността на упражнявания контрол от страна на общината. Възможно е да се направи сравнение между данните от отчетите, представяни на общината и данните от годишните отчети, представяни на РИОСВ от лицата, извършващи събиране, транспортиране и временно съхранение на битови отпадъци (по Приложение № 9 на Наредба № 9 за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за воденето на публичния регистър на закритите обекти и дейности).

От съществено значение е да се оцени наличието на възможност/оборудване за измерване на количествата на събраните отпадъци и изминатите разстояния. Задължително е наличието на везни/автокантари за претегляне на постъпващите в депата отпадъци. Трябва да се има предвид, че за правилно определяне на капацитета на необходимите съоръжения за обезвреждане/ оползотворяване на отпадъците е необходимо да се направи оценка на общото количество на образуваните битови отпадъци, като към данните за събраните количества битови отпадъци следва да се добавят и количествата на битовите отпадъци, изхвърляни на нерегламентирани сметища и на депа без кантари за претегляне.

В тази част на програмата трябва да се изложат резултатите от направените проучвания за морфологичния състав на отпадъците в съответния район, като се обърне внимание на калоричността на отпадъците, дела на оползотворимите и рециклируемите материали, и по специално на биоразградимите отпадъци, дела на отделните видове масово разпространени отпадъци, както и на съдържанието на отпадъци, за които е въведена забрана за депониране.

При наличие на територията на общината на системи за разделно събиране на масово разпространени отпадъци, трябва да се представят и наличните данни за събраните количества по видове. За определяне на количествата разделно събрани и предадени за оползотворяване отпадъци може да се ползва и информацията от представените в РИОСВ годишни отчети по Приложение № 9 на Наредба № 9, като в случай на съмнения на достоверността им се оценяват експертно и се правят съответните допускания.

В случай, че програмата предвижда мерки за създаване на системи за разделно събиране на масово разпространени отпадъци, следва да се направи експертна оценка на тяхното количество, въз основа на данните от:

- морфологичните анализи за отделните материали и общото количество на образуваните битови отпадъци;
- продажбите на продуктите, след употребата на които се образуват съответния вид масово разпространен отпадък и времето на ползване на съответните продукти до момента на превръщането им в отпадък.

При липса на данни за количеството и състава на образуваните отпадъци могат да се ползват обобщени данни за цялата страна от НСИ и данни от изследвания в други райони, които са със сходни показатели за брой на населението, гъстота на застрояване, доходи и др. Допълнителна информация може да се намери и в *Ръководството за*

определяне броя и вида на необходимите съдове и техника за събиране и транспортиране на отпадъци, разработено в МОСВ през 2004 г. (намира се на страницата на МОСВ, в Интернет на адрес: http://www.moew.government.bg/recent_doc/partners/manual_waste_transport.doc)

Данните се дават общо за територията на общината и по отделно по населени места и по обекти. Извършва се сравнение на показателите със средните за страната данни и с данните за общини със сходни характеристики.

Освен данните от изминалите периоди, за разработването на средносрочни и дългосрочни програми е необходимо да се ползват и прогнозни данни. Количеството и съставът на битовите отпадъци могат да бъдат определени на база на прогноза за изменение на броя на населението и макроикономически показатели. За целта, ако липсват конкретни разработки за съответната общината, могат да се ползват статистически данни и демографски тенденции от изданията на Националния статистически институт.

Строителни отпадъци

Източник на данни за количеството на строителните отпадъци са годишните отчети на лицата, които извършват третиране и транспортиране на строителни отпадъци, представяни в РИОСВ. За оценка на количеството на образуваните строителни отпадъци към отчетените количества следва да се добави и количеството на отпадъците, изхвърляни на нерегламентирани сметища и на депа без необходимото оборудване за претегляне. В програмата трябва да се опише наличието на необходимото оборудване за измерване на теглото при съоръженията за обезвреждане на строителни отпадъци и лицата, които събират и транспортират отпадъци. Да се направи заключение за достоверността на отчетаните данни и да се направят необходимите допускания, като се отчете и факта, че на депата, определени за строителни отпадъци, се депонират и земни маси и други инертни отпадъци.

Тъй като европейската и националната политика в областта на управлението на строителните отпадъци предвиждат предприемането на мерки за увеличаване на рециклирането и оползотворяването им, е наложително да се опишат резултатите от наличните проучвания за състава на строителните отпадъци, дела на рециклируемите и горимите отпадъци, както и съдържанието на опасни вещества. В случай на липса на такива изследвания могат да се ползват изследвания, правени в други райони или в държави-членки на Европейския съюз, но трябва да се отчетат и особеностите на строителните материали, използвани в съответната община, въз основа на което да се направят съответните допускания.

Производствени отпадъци

Независимо от това, че за управлението на производствените отпадъци са отговорни съответните предприятия, при чиято дейност се образуват, общинската програма трябва да съдържа и данните за производствените отпадъци, образувани на територията на общината. Тази информация е необходима, тъй като по-голямата част от малките генератори на производствени отпадъци не разполагат със собствени съоръжения за обезвреждане и ползват наличните съоръжения за обезвреждане на битови отпадъци. В тази връзка, както и за изпълнение разпоредбите на ЗУО, те са длъжни да представят в общините, на чиято територия се извършва дейността, своите програми, с цел включването им в програмата на съответната община.

При планирането на капацитета на общинската инфраструктура за третиране на отпадъците следва да се отчетат и количествата отпадъци от производствените

предприятия, които не разполагат със собствени съоръжения за обезвреждане/оползотворяване.

6.2.3.2 Съществуващи практики за третиране и транспортиране на отпадъците

Събиране и транспортиране на отпадъци

Система за събиране и транспортиране на битови отпадъци

В този раздел се описва съществуващата практика за събиране на битовите отпадъци и се правят изводи за съответствието ѝ с действащата нормативна уредба. Прави се извод дали изградената система за събиране и транспортиране на битовите отпадъци отразява специфичните условия на общината и изискванията на населението. Описват се:

1. Брой, вид и обем на използваните съдове - индивидуални, блокови, квартални; несменяеми (контейнерна система) или сменяеми.
2. Вид и брой на специализираните автомобили за транспортиране на всеки вид контейнер; степен на амортизация. Отчита се негативното влияние на редица фактори, като климатични особености, релеф, плътност на застрояване, натовареност на уличното движение, състояние на инфраструктурата и др. върху съществуващата система за транспортиране и съвместимостта ѝ с броя и вида на съдовете за събиране на отпадъците и транспортните разстояния.
3. Брой, вид и капацитет на специализираните машини за дезинфекция и измиване на съдовете;
4. Периодичност на събиране в различните райони. Прави се извод дали съществуващото състояние отговаря на нуждите на съответния район или населено място, в зависимост от сезона, вида и количеството на образуваните отпадъци, наличността на съдове и техника и др.
5. Маршрути за събиране на отпадъците в границите на населеното място и за транспортиране до съоръженията за третиране. Необходимост от промяна или оптимизиране.
6. Брой заети лица и съотношение на персонала, отговорен за администриране и за извършване на дейностите по събиране и транспортиране.
7. Разходи за събиране на тон отпадъци и на глава от населението. Сравнение с други общини със сходни характеристики и със средните за страната данни.

Въз основа на тази информация се определя процента на населението, на което се предоставят услуги по събиране и транспортиране на битови отпадъци и се идентифицират районите и населените места, в които такива услуги не се предоставят. Необходимо е да се направи и оценка дали предоставените услуги отговарят на реалните нужди или се създават условия за възникване на нерегламентирани сметища.

Системи за разделно събиране на отпадъци

Съгласно националното законодателство, кметовете на общини имат задължения да съгласуват, контролират и при желание от тяхна страна да организират системите за разделно събиране, финансирани със средства на производителите и вносителите на продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци, както и да предприемат мерки за изпълнение на забраните и

ограниченията за депониране на специфични битови отпадъци (окислителни, корозионни, биоразградими и др.), за които не е въведен принципа “отговорност на производителя”. Прави се кратко описание на формата, по която общината участва в системите за разделно събиране, финансирани от производителите и вносителите, и на основните клаузи в договорите и процедурата за възлагане на услугите по изграждане и експлоатация системите, организирани и финансирани от общината. В този раздел, за всяка система се описват:

1. Предприетият подход за събиране на съответния вид отпадъци – чрез събирателни/изкупвателни пунктове; контейнери, чували, раздавани на домакинствата, обратно връщане в обектите, от където са закупени съответните продукти, след употребата на които са образувани отпадъците, депозитни системи и др.
2. Брой, вид и обем на използваните съдове, брой на обслужваното население от един събирателен пункт или контейнер.
3. Вид и брой на специализираните автомобили за транспортиране, маршрути и периодичност на извозване на съдовете за разделно събиране, необходимост от промяна или оптимизиране.
4. Количество на разделно събраните отпадъци на глава от населението. Прави се сравнение със средните за страната данни, с данните за общини със сходни характеристики и с други системи за разделно събиране на същия вид отпадъци.
5. Заинтересованост за участие на населението в организирани системи.

Трябва да се направят изводи дали съществуващите системи отговарят на изискванията на законодателството и на нуждите на населението. Специално внимание следва да се отдели на това дали се събират всички отпадъци, попадащи в обхвата на съответната наредба или само тези, за които приходите от предаването им за оползотворяване покриват разходите за разделно събиране.

Предварително третиране на отпадъци

Съгласно изискванията на чл. 38 на Наредба №8/2004г., с известни изключения, отпадъците, които се приемат на депа трябва да бъдат подложени на предварително третиране. В съответствие с принципа “замърсителят плаща” отговорността за финансирането на предварителното третиране на отпадъците се поема от притежателя им или от лицето, което образува отпадъка. За смесените битови отпадъци отговорността за организирането и финансирането на предварителното третиране е на общинските администрации, тъй като лицата, които са образували битовите отпадъци (населението) заплащат за целта “такса битови отпадъци”, която постъпва в общинските бюджети.

Отговорността за предварителното третиране на строителните и производствените отпадъци е на притежателите им. В случай, че съответните притежатели не разполагат със собствени съоръжения, те могат да ползват срещу заплащане тези на общината или да предават за депониране предварително третирани отпадъци.

В съответствие с дефиницията по § 1, т. 21 от Наредба №8/2004г., за да бъде определена една операция с отпадъци като “предварително третиране”, тя трябва да отговаря на следните критерии:

1. да е физичен, термичен, химичен или биологичен процес, включително сортирането;
2. да променя характеристиките на отпадъците, с цел
 - да се намали обема им, или

- да се намалят опасните им свойства,
- да се улесни по-нататъшното им третиране или
- да се повиши оползотворяемостта им.

Методите, които се използват за предварително третиране на отпадъците и степента, до която отпадъците трябва да бъдат предварително третирани, се определят с указания на министъра на околната среда и водите. Препоръчва се наличните съоръжения/инсталации за предварително третиране на отпадъците да се опишат съобразно целите, които се постигат с предварителното третиране.

Намаляване на обема

Описват се съоръженията и инсталациите, чрез които се извършва сортиране/сепариране и пресоване (компактиране), при което част от смесените отпадъци се оползотворяват, вместо да се депонират.

Намаляване на опасните свойства на отпадъците

Описват се съоръженията и инсталациите, в които се извършват процеси, водещи до намаляване или премахване на опасните свойства на отпадъците (включително и чрез сортиране/сепариране), както и до пълно премахване на рисковете, свързани с отпадъците, чрез методи като солидификация, опаковане, контейнеризиране (капсулиране) и др.

Улесняване на по-нататъшното третиране на отпадъците и повишаване на оползотворяемостта им

Описват се съоръженията и инсталациите, извършващи операции:

- водещи до намаляване на отрицателните последици от депонирането (образуване на инфилтрат и газове, миризми, разпрашаване и др.) – за отпадъците, които ще се депонират;
- по подготовка на отпадъците, предназначени за оползотворяване така, че да се постигнат изискванията на предприятията, които ще ги рециклират и оползотворяват (намаляване на съдържанието на влага, премахване на примесите, които пречат на оползотворяването и др.).

За всеки вид съоръжения/инсталации се прави кратко описание на процедурата за възлагане и основните клаузи в договорите за възлагане на услугите по предварително третиране на отпадъците. Посочва се:

1. Вид на съоръженията/инсталациите – кратко описание на използвания процес.
2. Капацитет на съоръженията/инсталациите – възможност за предварително третиране на цялото количество, което е отговорност на общината и на количествата строителни и производствени отпадъци, за които съответните предприятия не разполагат със собствени съоръжения.
3. Степен на намаляване на опасните свойства – превръщане на отпадъка в неопасен или необходимост от депониране на депо за опасни отпадъци.
4. Степен на намаляване на обема. Инсталациите за сепариране трябва да осигуряват отделяне на необходимите количества оползотворими компоненти, така че да се изпълнят количествените цели за оползотворяване на масово разпространени отпадъци и стратегията за намаляване на количеството на депонираните биоразградими отпадъци.

5. Срок на експлоатация. Необходимост от привеждане в съответствие с нормативната уредба, профилактика, ремонти.
6. Разходи за обработване на тон отпадъци и на глава от населението.

Оползотворяване и обезвреждане на отпадъци

В този раздел се прави анализ на съществуващите съоръжения и инсталации за оползотворяване/обезвреждане на отпадъците. Препоръчва се наличните съоръжения/инсталации да се опишат съобразно следните метода за оползотворяване/обезвреждане:

- депониране;
- термично третиране - изгаряне на отпадъците чрез окисляване, както и други термични процеси като пиролиза, газификация или плазмени процеси, когато веществата, получени от тези процеси се изгарят непосредствено след тях;
- биологично третиране – компостиране, анаеробно третиране и механично-биологично третиране
- други методи - физическо и/или химическо обезвреждане и др.

Депониране

Депонирането е основният метод за обезвреждане на отпадъци във всички общини в страната, но все още голяма част от съоръженията не отговарят на действащите нормативни изисквания и на националната политика за преминаване към регионални съоръжения за обезвреждане.

Програмата следва да съдържа описание на съществуващите съоръжения за депониране, включително:

- собственост и оператор, разрешение за обезвреждане на отпадъци;
- процедура за възлагане и основни клаузи на договора за възлагане на управлението на депото, в т.ч. срок на договора, задължения на оператора за експлоатация, закриване, следексплоатационни грижи, клаузи за неизпълнение и гаранции, предоставени от оператора, възможности за предоговаряне и др.;
- основни клаузи на споразумението за съвместна експлоатация – в случай, че отпадъците се обезвреждат на регионален принцип;
- оставащ капацитет и прогноза за възможностите за обезвреждане на цялото количество битови отпадъци, строителните отпадъци и количеството на производствените отпадъци на предприятията, които не разполагат със собствени съоръжения за обезвреждане;
- вид на отпадъците – изпълнение на забраните и ограниченията за депониране на специфични видове отпадъци (окислителни, корозионни, пневматични гуми, биоразградими отпадъци);
- кратко описание на технологията за депониране (вкл. периодичност на запръстяване) и използваната техника (вкл. степен на амортизация);
- изпълнение на процедурите и критериите за приемане на отпадъци;
- необходимост и възможности за привеждане на депото в съответствие с техническите изисквания за изграждане и изискванията за експлоатация по Наредба №8/2004г., при спазване на сроковете в същата наредба. Допълнителна информация може да бъде намерена в *Указанията за*

разработване на планове за привеждане на съществуващите депа за отпадъци в съответствие с нормативните изисквания, утвърдени със Заповед No PД-1242/24.11.2004 г. на министъра на околната среда и водите; Указанията са поместени на интернет страницата на МОСВ -

http://www.moew.government.bg/recent_doc/waste/bg/Ukazania%27%20Depa.doc

- необходимост от закриване и рекултивация. Възможности за изграждане на заместващи съоръжения или договаряне на обезвреждането в алтернативни съоръжения;
- цена за депониране и обосновка на необходимостта от промяната ѝ, с цел покриване на пълните разходи за изграждане, експлоатация, мониторинг, закриване и следексплоатационни грижи за депото.

Термично третиране

В сраната все още няма установена практика за обезвреждане на битови отпадъци чрез термично третиране, някои от общини имат планове за изграждане на инсталации за термично обезвреждане на отпадъци. В програмата се описват:

- собственост и оператор, разрешение за оползотворяване/обезвреждане на отпадъци;
- процедура за възлагане и основни клаузи на договора за възлагане на експлоатацията на инсталацията в т.ч. срок на договора, задължения на оператора за експлоатация, закриване, следексплоатационни грижи, клаузи за неизпълнение и гаранции, предоставени от оператора, възможности за преговаряне и др.;
- основни клаузи на споразумението за съвместна експлоатация – в случай, че отпадъците се обезвреждат на регионален принцип;
- гаранционен срок и срок на експлоатация, прогноза за възможностите за обезвреждане на цялото количество битови отпадъци и количеството на горимата част на производствени и строителни отпадъци на предприятията, които не разполагат със собствени съоръжения за обезвреждане;
- технологията за термично третиране;
- вида и количествата на отпадъците, разрешени за третиране в дадената инсталация, изисквания за калоричност, състав и др., необходимост от предварително третиране;
- необходимост от влагане на допълнителна енергия за поддържане на горивните процеси, договорености за оползотворяване на добитата енергия;
- възможности за обезвреждане на остатъците от изгарянето и заустването на отпадъчните води;
- изпълнение на процедурите за приемане на отпадъци;
- необходимост и възможности за привеждане на инсталацията в съответствие с изискванията за изграждане и експлоатация по Наредба № 6/2004г.;
- необходимост от закриване и рекултивация. Възможности за изграждане на заместващи съоръжения или договаряне на обезвреждането в алтернативни съоръжения;
- цена за обезвреждане и обосновка на необходимостта от промяната ѝ, с цел покриване на пълните разходи за изграждане, експлоатация, мониторинг и закриване.

Биологично третиране

Биологичното третиране е основния алтернативен на депонирането метод за третиране на биоразградимите отпадъци. Понастоящем се прилага в отделни общини, под формата на домашно компостиране, но във връзка с прилагането на изискванията за ограничаване на количествата биоразградими отпадъци, предназначени за депониране, следва да намери широко приложение. При някои от новите регионални депа, финансирани по програма ИСПА, се предвижда изграждането на съоръжения за компостиране.

В програмата се описват:

- собственост и оператор, разрешение за оползотворяване на отпадъци;
- процедура за възлагане и основни клаузи на договора за възлагане на експлоатацията на инсталацията, в т.ч. срок на договора, задължения на оператора за експлоатация, закриване, следексплоатационни грижи, клаузи за изпълнение и гаранции, предоставени от оператора, възможности за предоговаряне и др.;
- основни клаузи на споразумението за съвместна експлоатация – в случай, че отпадъците се оползотворяват на регионален принцип;
- гаранционен срок и срок на експлоатация, прогноза за възможностите за оползотворяване на необходимите количество биоразградими битови отпадъци през съответната година и количеството на производствените биоразградими отпадъци на предприятията, които не разполагат със собствени съоръжения за оползотворяване;
- технологията за биологично третиране;
- вида и количествата на отпадъците, разрешени за третиране в дадената инсталация, изисквания за състав, влажност и др., необходимост от предварително третиране;
- договорености за продажба на крайния продукт (компост, биогаз и др.);
- възможности за обезвреждане на неоползотворимите остатъци;
- необходимост от закриване и рекултивация, възможности за изграждане на заместващи съоръжения или договаряне на оползотворяването в алтернативни съоръжения;
- цена за оползотворяване и обосновка на необходимостта от промяната ѝ, с цел покриване на пълните разходи за изграждане, експлоатация, мониторинг и закриване.

Други методи за обезвреждане/оползотворяване

В световната практика, други методи за обезвреждане/оползотворяване на смесени битови отпадъци намират ограничено приложение и към момента не се прилагат в страната. В случай, че в бъдеще се използват такива методи, в общинските програми следва да се опише съществуващото положение, като се ползват изброените по-горе основни изисквания към съоръженията за депониране, термично и биологично третиране, както и някои специфични изисквания за съответната технология и да се направят изводи за съответствието на методите с изискванията на законодателството и целите на националната политика в областта на управлението на отпадъците.

Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци

В този раздел се описват резултатите от предприетите мерки за инвентаризация и поетапно почистване, саниране и рекултивация на нерегламентираните сметища и стари замърсявания с отпадъци в общината и за избягване на повторно замърсяване.

Представят се резултатите от обследването на количествата и предприетите мерки за подобряване на условията за съхранение на пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност. Обосновава се необходимостта от допълнителни действия.

Внасяне и изнасяне на отпадъци

Въпреки че не могат да отказват вноса на отпадъци, когато са спазени изискванията на националното законодателство, общините, заедно с РИОСВ, са първата инстанция, която упражнява контрол за спазването на изискванията за внасяне на отпадъци, тъй като тяхното становище е един от документите, необходими за издаване на разрешение за внасяне на отпадъци. В държавите от Европейския съюз третирането на отпадъците е по-скъпо, в сравнение с третирането в България, поради което се създават благоприятни условия за внос на отпадъци. В съответствие с националното законодателство, вносът на отпадъци, предназначени за обезвреждане е забранен. Вносът на отпадъци, предназначени за оползотворяване, е позволен, но в някои случаи е трудно да се разграничат операциите по обезвреждане от операциите по оползотворяване на отпадъци. В тази връзка, ролята на общинските администрации в контрола на спазването на тази забрана е особено важна, тъй като те познават много добре предприятията, извършващи дейности с отпадъци на територията на общината.

В този раздел се описват случаите на внасяне на отпадъци на територията на общината, количествата и вида на отпадъците. Трябва да се предвидят рисковете от запълване капацитета на съответните предприятия, които внасят отпадъци, което води до липса на достатъчно мощности за третиране на отпадъците, образувани от предприятията в общината и съответно до търсене на алтернативи за обезвреждане на отпадъците в съоръженията за обезвреждане на битови отпадъци.

Изнасянето следва да се разглежда като алтернатива за обезвреждането на отпадъци, за които в страната няма съоръжения, притежаващи съответните разрешения. При наличие на износ на отпадъци, генерирани на територията на общината, се описват количествата и вида на отпадъците, методите за обезвреждане/оползотворяване, крайния преработвател и др. Правят се изводи за целесъобразността на износа на отпадъците от икономическа и екологична гледна точка.

6.2.3.3 Администриране на дейностите по управление на отпадъците

В този раздел на програмата се излага организацията и дейността на:

- отговорните звена и лица за управлението на отпадъците в общинската администрация;
- общинската комисия по смисъла на ЗМСМА, отговорна за решаване на проблемите с отпадъците;
- организационната структура и предприети действия за съвместно решаване на проблемите по управление на отпадъците с други общини;
- контролно звено в рамките на общината или друга структура за контрол - брой и статут на контрольорите, брой на съставени актове, наложени глоби

през последните две години, териториално разпределение и обхват на контрола.

Представя се накратко местна нормативна уредба, имаща отношение към управлението на отпадъците и степента на хармонизацията ѝ с националното законодателство.

Отчитат се обществените нагласи към начина на извършване на дейностите по събиране на битовите отпадъци и чистотата на населените места, функционирането на съоръженията за третиране на отпадъците, заинтересоваността за участие в системите за разделно събиране, поносимостта на такса битови отпадъци и др. Правят се изводи за необходимите мероприятия за работа с обществеността.

6.2.3.4 Проучване, прогнозиране, планиране

Прави се кратко описание на предишни и настоящи прогнози, планове и програми, имащи отношение към управлението на отпадъците.

6.2.3.5 Финансиране на дейностите по управление на отпадъците

В този раздел се анализира прилаганият подход за финансиране на дейностите по управление на отпадъците и се правят изводи за приложимостта му за прилагането на новите нормативни изисквания и за отстраняване на несъответствията със законодателството, идентифицирани в предишните раздели. Обосновава се необходимостта от съкращаването на някои разходи, намирането на нови източници на финансиране или промяна на таксите за услугите, предоставяни от общината.

Разходи за дейността

Представят се общо разходите за дейността за последните 2-3 години, разходите на глава от населението, на тон отпадък и по видове дейности: временно съхранение, събиране, разделно събиране, транспортиране, оползотворяване, депониране и/или други форми на обезвреждане и поддържане на депото или инсталациите, рекултивация, почистване на стари замърсявания и др.

Посочват се разходите за изплащане на вознагражденията на фирмите, извършващи дейностите по третиране и транспортиране на отпадъците по пера, съгласно сключените договори. В случай, че дейностите се извършват от фирми с общинско участие, се представят реалните разходи по пера: труд, горива и др. текущи разходи, амортизация, погасяване на заеми и т.н. Въз основа на анализа на разходите се обосновава калкулацията на цените на отделните услуги за обработка на единица отпадък.

Извършва се анализ на очакваните допълнителни разходи за изпълнение на задълженията на общините, произтичащи от нововъведените нормативни изисквания, за прилагане на неизпълнените задължения и за повишаване качеството на услугите.

Приходи

Такса „битови отпадъци”

Такса „битови отпадъци” е основният механизъм за покриване на разходите за дейностите с битови отпадъци.

Посочва се:

- начин на определяне на таксата – въз основа на данъчната оценка върху недвижимите имоти, за ползвател, върху количеството на образуваните отпадъци и др.;
- ред за заплащане на таксата, необходимост от промяна;
- дейностите с отпадъците, включени при разчета на таксата. Специално внимание следва да се отдели дали таксата включва само текущите разходи или с нея се покриват и пълните разходи за проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битовите отпадъци;
- дейностите, чиито разходи не се покриват с таксата;
- процент на несъбраните такси от общия размер на таксата;
- относителен дял на таксата в общинския бюджет – информация за последните три години;
- очаквана промяна на таксата, вследствие на изпълнението на заложените в програмата мерки за прилагане на законодателството и подобряване качеството на услугите.

Приходи от предоставяне на услуги за дейности със строителни и производствени отпадъци

Количеството на и приходите от строителните и производствените отпадъци, за чието третиране се ползват съоръженията за битовите отпадъци, също следва да се вземе под внимание при определянето на капацитета и покриването на пълните разходи - от проектирането до окончателното закриване и приключването на следексплоатационните грижи за съоръженията.

Посочват се:

- дейности със строителни и производствени отпадъци, за които се предоставят услуги;
- ред за заплащане на таксата и необходимост от промяна;
- размер и разчет на възнаграждението за отделните услуги. Посочва се дали приходите от възнаграждението се отчитат при покриването на разходите за изграждането, експлоатацията и закриването на инфраструктурата за битовите отпадъци;
- необходимост от промяна на размера на възнаграждението.

Други приходи

Изброяват се получените приходи от други източници на финансиране на дейностите с отпадъците – приходи от общинския бюджет, целеви субсидии от ДБ, безвъзмездни помощи от ПУДООС и други фондове, кредити, съвместно решаване на проблемите с други общини и др. Прогнозират се възможностите за получаване на финансиране от тези източници за периода на действие на програмата.

Извършва се сравнение на текущия размер на приходите спрямо разходите за дейностите (по информация от последните три години). Съставя се и баланс, съобразно предвижданите приходи и разходи за привеждане на съществуващата практика за управление на отпадъците в съответствие с нормативните изисквания.

За определяне на поносимостта на дейностите се определя процента на такса „битови отпадъци” (и четирите компонента, съгласно ЗМДТ), заплащана от едно домакинство към средния годишен доход.

6.2.4 ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Въз основа на анализа на съществуващата практика по управление на отпадъците и идентифицираните проблеми и несъответствия, както и при отчитане на изискванията на националното законодателство и политика и на конкретните условия и нужди на района, се определят основните цели на програмата. В съответствие с *Националната програма за управление на дейностите по отпадъците*, следва да се поставят най-малко следните стратегически цели:

1. Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците
2. Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци
3. Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране на отпадъците
4. Екологосъобразно обезвреждане на отпадъците
5. Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци
6. Правно регулиране на управлението на отпадъците и ускоряване прилагането на законодателството и политиката в областта
7. Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците
8. Укрепване на административния капацитет на институциите, отговорни за управлението на отпадъците в страната
9. Увеличаване на инвестициите в сектора и прилагане на принципите “отговорност на производителя” и “замърсителят плаща” при интегрирано управление на отпадъците
10. Участие на обществеността
11. Управление на специфични потоци отпадъци

6.2.4.1 Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците

Инициативите за предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци са насочени както към производителите на продукти - да използват „чисти технологии”, така и към домакинствата, учебните заведения и т.н. - за повишаване на общественото съзнание. Ролята на общините в този процес се състои в:

- насърчаване въвеждането на схеми за повторна употреба, разделно събиране и предаване за рециклиране на отпадъци;
- въвеждане на подходящи икономически инструменти – например определяне на размера на такса „битови отпадъци” съобразно реално образуваните количества от съответното домакинство;
- организиране на кампании за информиране и обучение на обществеността за прилаганите схеми за еко-маркировка.

6.2.4.2 Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци

Излага се стратегията на общината за участие в системите за разделно събиране на отпадъци, за които се прилага принципа “отговорност на производителя”. Нормативната уредба (наредбите по чл. 24, ал. 2 на ЗУО) предоставя на общините различни възможности за участие, под различна форма, в системите, финансирани от производителите и вносителите на продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци – от цялостно организиране на дейностите по разделно събиране и предаване за оползотворяване на отпадъците, до упражняване единствено на контрол над тези дейности.

Организиране на дейностите с отпадъци от общините

При тази схема, финансирането на дейностите по разделно събиране, сортиране и предаване за оползотворяване на отпадъците от опаковки се осигурява със сключване на договори с ПУДООС, Организация по оползотворяване или производители или вносители, изпълняващи задълженията си индивидуално. За извършването на дейностите с отпадъците, общинската администрация обявява обществени поръчки и възлага дейностите на подизпълнители, притежаващи необходимите разрешителни документи.

За прилагане на тази схема се изисква:

- достатъчен административен капацитет и заинтересованост от страна на общинската администрация;
- участието на общината като допълнително звено между Организацията по оползотворяване и фирмите, извършващи дейности с отпадъци, да не забавя и оскъпява изпълнението на задълженията на съответните производители и вносители;
- извършване на разделното събиране на рециклируеми материали в условия на силна конкуренция със съществуващите системи от изкупвателни пунктове.

Организиране и финансиране на дейностите от Организации по оползотворяване и производители и вносители, изпълняващи задълженията си индивидуално, съгласувано с общината

В този случай, Организацията по оползотворяване и производителите и вносителите, изпълняващи задълженията си индивидуално, сключват договор с фирма-подизпълнител за разделното събиране, сортиране и предаване за рециклиране на отпадъците. Кметът на общината е задължен в едномесечен срок да определи местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и сортиране на отпадъците от опаковки и да не възпрепятства дейността.

С цел съгласуване на извършването на дейности с отпадъци на територията на общината се сключват договори с общините, чрез които се регламентира начина на разделно събиране, разположението на елементите на системата, графика и маршрута за извозване, организирането на съвместни информационни кампании и др.

Организиране и финансиране на дейностите от Организации по оползотворяване и производители и вносители, изпълняващи задълженията си индивидуално, без съгласуване с общината

В случай, че системата за разделно събиране не изисква разполагане на елементи върху общинска собственост (напр. изкупвателни пунктове) не се налага сключването на договори с кметовете на общини.

При тази схема в програмата следва да бъдат заложи мерки за осигуряване извършването на дейностите с отпадъци, съобразно общинските Наредби за условията и реда за изхвърлянето, събирането, вкл. разделното, транспортирането, оползотворяването и обезвреждането на битови и масово разпространени отпадъци.

Във всички случаи трябва да бъдат упълномощени длъжностни лица, които да контролират спазването на забраната за изхвърляне на отпадъци, обозначени с маркировка за разделно събиране, в контейнери за смесени битови отпадъци, когато в конкретното населено място е създадена система за разделно събиране

6.2.4.3 Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране на отпадъците

Разделно събиране на битови отпадъци, за които са въведени забрани и ограничения за депониране

С Наредба № 8/2004г. са въведени изисквания за поетапно намаляване количеството на депонираните биоразградими отпадъци и забрани за депониране на:

1. течни отпадъци;
2. отпадъци, определени като експлозивни, корозивни, оксидиращи, лесно запалими или запалими;
3. излезли от употреба гуми.

За изпълнение на тези забрани и ограничения, отнасящи се за битовите отпадъци, които отговарят на горепосочените критерии, трябва да се предвидят мерки за отделянето им от смесените битови отпадъци и предаването им за оползотворяване или обезвреждане по друг начин, като например:

- задължаване на лицата, които експлоатират системите за разделно събиране на масово разпространени отпадъци да приемат и трудно рециклируеми и опасни отпадъци – кутии от бои и лакове, разреждители, опаковки от лекарства, батерии, части и компоненти от уреди и автомобили и др.;
- изграждане на пунктове за предаване на опасни битови отпадъци и излезли от употреба гуми или договаряне на приемането им в съществуващи пунктове за събиране на рециклируеми отпадъци;
- при системите с индивидуални съдове за събиране на битови отпадъци - визуална проверка на отпадъците и отказ за приемане, в случай че бъдат открити забранени за депониране отпадъци;

- внедряване на инсталации за сепариране на отпадъците преди депониране;
- за биоразградимите отпадъци е възможно въвеждането на системи за разделно събиране чрез контейнери или чували, с оглед тяхното последващо компостиране.

Трябва да се проучат възможностите и предвидят мерки за оползотворяване/обезвреждане на отпадъците в страната или в чужбина. Препоръчва се обединяването на усилията на няколко общини.

Разходите за изграждането и експлоатацията на тези системи следва да се покриват от домакинствата, като е възможно въвеждането на такси за приемане на отпадъците или включването на разходите в такса „битови отпадъци“.

Успехът на системите за разделно събиране на отпадъци зависи в огромна степен от заинтересоваността на населението за участие, поради което в програмите на общините следва да бъдат предвидени информационни и разяснителни кампании.

Събиране и транспортиране на смесени битови отпадъци

Една от основните мерки, които трябва да бъде предвидена с общинските програми, е разширяването на обхвата на общинските системи за организирано събиране и транспортиране на отпадъци и включване на по-малките населени места в такива системи.

Усилията на общинските администрации следва да бъдат насочени към:

- обхващане на всички населени места в системите за събиране и транспортиране на битови отпадъци;
- повишаване качеството на предлаганите услуги и задоволяване на нуждите на населението;
- осигуряване на съвременни контейнери за събиране на отпадъците и съответното транспортно оборудване;
- оптимизиране на честотата и маршрутите за събиране и транспортиране на битови отпадъци;
- за населените места, за които е нерентабилно честото извозване на отпадъците - изграждане на места за временното им съхранение;
- информиране на обществеността;
- оптимизиране на разходите за събиране и транспортиране на отпадъците (административни и експлоатационни);
- постигане на по-голяма справедливост при разпределение на тежестта на такса “битови отпадъци” (съгласно чл. 8, ал. 1, т. 3 от ЗМДТ), което предполага въвеждане на практика за измерване на количествата на отпадъците, образувани от отделните домакинства.

6.2.4.4 Екологосъобразно обезвреждане на отпадъците

Мерките, заложи в общинската програма следва да бъдат насочени към привеждане на съществуващите депа и другите инсталации за обезвреждане на отпадъци в съответствие с изискванията на законодателството или закриването им, като на тяхно място да бъдат пуснати в експлоатация нови съоръжения и инсталации.

Към настоящия момент, значителна част от съществуващите съоръжения за обезвреждане на отпадъци не отговарят на изискванията на националното и Европейското законодателство. Общинската програма следва да предвижда мерки за изпълнение на утвърдените планове за привеждане на съществуващите депа, в т.ч.

нерегламентирани сметища, в съответствие с нормативните изисквания. Съгласно националното законодателство, прекратяването на експлоатацията, закриване и/или привеждане в съответствие на всички съществуващи депа за отпадъци, които не отговарят на действащите нормативни изисквания, трябва да се извърши до 16 юли 2009 г. Прекратяването на експлоатацията на отделните съоръжения трябва да е обвързано със сроковете за изграждането на новите депа за отделните региони.

При изграждане на регионални съоръжения за оползотворяване или обезвреждане на битовите отпадъци, с финансиране от европейски фондове, донорски програми, ДБ, ПУДООС или други източници, обслужваните общини нямат задължения относно осигуряването на инвестициите за строителство. Независимо от това, те трябва да поемат инициативата, да участват активно в организиране на дейностите и оптималното изразходване на осигурените средства.

В общинските програми следва да бъдат заложи етапи, срокове и отговорни звена за:

- извършване на проучвания и прогнози за количествата на образуваните отпадъци и количествата на отпадъците, предназначени за депониране, въз основа на което да се определи делът на отпадъците от общината в запълването на капацитета на регионалното съоръжение, съответно делът на разходите, които тя ще поеме при съвместната експлоатация и необходимия размер на компонента „обезвреждане” в такса „битови отпадъци”;
- сключване на споразумение с други общини и създаване на междуобщинска структура (напр. сдружение по Закона за юридическите лица с нестопанска цел) за съвместна експлоатация на регионалното съоръжение;
- подготовка и подаване на апликационни форми за отпускане на средства - за съоръженията, за които няма осигурено финансиране;
- определяне на площадка и получаване на документи за собственост;
- оказване на съдействие и участие във всички етапи на проектирането – прединвестиционни проучвания, идеен, технически и работен проект;
- оказване на съдействие и участие в сключването на договори със строител, проектант, консултант, техническия ръководител и доставчик на технологично оборудване;
- получаване на необходимите разрешителни и съгласувателни документи – подробен устройствен план (ПУП), екологична оценка, ОВОС (в т.ч. обществени обсъждания), виза за проектиране, разрешение по чл. 37 от ЗУО или комплексно разрешително, разрешение за строеж и разрешение за ползване;
- получаване на положителни становища от органите по пожарна безопасност, органите на държавния санитарен контрол и други компетентни органи, определени със закон;
- сключване на договори с експлоатационните дружества за присъединяване към мрежите на техническата инфраструктура;
- определяне на критериите за избор на оператор, провеждане на процедура за избор на оператор на съоръжението и сключване на договор за експлоатация, закриване и следексплоатационен мониторинг.

При планирането, отделните етапи следва да се проучат и вземат под внимание сроковете и последователността на процедурите за издаване на съответните документи, съобразно действащото законодателство.

Съгласно ЗУО, отговорността за определяне на площадка, избора на технология, проектирането, изграждането, експлоатацията, зариването и следексплоатационните грижи са отговорност на кметовете на общини. В общинската програма следва да се

разгледат няколко различни алтернативи за технология за обезвреждане/оползотворяване и да се обоснове избора на една от тях. При сравнението на различните технологии, в зависимост от конкретните нужди и условия в общината, следва да се отчетат най-малко следните фактори:

1. ЕКОЛОГИЧНИ ФАКТОРИ

- 1.1. Степен на разделяне на отпадъците, с цел прилагане на йерархията за управление на отпадъците и осигуряване на постигането на целите за рециклиране и оползотворяване на масово разпространени отпадъци и стратегията за намаляване на количеството на депонираните биоразградими отпадъци. В случай, че в общината се предвиждат други мероприятия за постигане на тези изисквания, този фактор може да не се взема под внимание при избора на технология.
- 1.2. Количество на остатъците след третиране, спрямо общото количество на третираните отпадъци и възможности за обезвреждането им.
- 1.3. Шум, вибрации, миризми, разпиляване на отпадъци при съответната технология.
- 1.4. Минимално допустими отстояния за съответната технология в съответствие с Наредба 7 на МЗ (и възможности за намаляването им).
- 1.5. Очаквани неблагоприятни въздействия след прекратяване на експлоатацията за съответната технология и необходимост от рекултивация, следексплоатационни грижи.
- 1.6. Площ на нарушени терени при строителството на съоръжението.
- 1.7. Рискове за биоразнообразието, защитени територии и паметници на културата.
- 1.8. Влияние на предлаганата технология от релефа на местността, геоложките особености, посоката и скоростта на ветровете и др.

2. ТЕХНИКО-ТЕХНОЛОГИЧНИ ФАКТОРИ

- 2.1. Време за изграждане и пускане в експлоатация.
- 2.2. Необходима площ.
- 2.3. Капацитет на съоръжението – да гарантира третирането на цялото количество отпадъци.
- 2.4. Срок за експлоатация .
- 2.5. Изразходвана енергия/суровини за обработването на 1 тон отпадъци.
- 2.6. Количество на добитите материали и енергия спрямо общото им количество в битовите отпадъци и осигуряване на качество, което гарантира реализацията им.
- 2.7. Непрекъснат/ прекъснат режим на експлоатация.
- 2.8. Поддръжка и експлоатация – стойност и наличие в страната на резервни части, реагенти консумативи.
- 2.9. Мониторинг и контрол – наличие на собствени средства за измерване, акредитирани лаборатории в страната.
- 2.10. Необходимост от профилактика, планови ремонти.
- 2.11. Екологосъобразно управление (временно съхранение, предварително третиране) на отделените опасни отпадъци и компонентите, за които няма непосредствена реализация.
- 2.12. Здравословни и безопасни условия на труд и охрана на труда.

3. ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ

- 3.1. Обща стойност на съоръжението /размер на инвестицията/, в която се включват и:

- 3.1.1. Разходи за транспортиране на материали за изграждане на съоръжението.
- 3.1.2. Разходи за изграждане на пътни комуникации или реконструкция на съществуващите.
- 3.2. Експлоатационни разходи.
- 3.3. Други разходи, които влияят върху размера на такса битови отпадъци:
 - транспортни разходи /отдалеченост/;
 - годишни експлоатационни разходи /сортиране, обезвреждане или оползотворяване, обезвреждане на неоползотворимите остатъци, пречиствателни съоръжения /мониторинг/;
 - разходи за енергия, суровини, консумативи;
 - разходи за заплати;
 - лихви по заеми за обезпечаване на първоначалната инвестиция;
 - наем на земя /ако се предвижда/;
 - размер на годишни отчисления за погасяване на инвестицията;
 - амортизации;
 - данъци, такси;
 - предвидени разходи за ремонт и поддръжка, планови и аварийни ремонти;
 - закриване, рекултивация, следексплоатационни грижи;
 - размер на предвидената печалба.
- 3.4. Приходи, които влияят върху размера на такса битови отпадъци
 - Реализация на годните за рециклиране материали и енергия на предприятия
 - Приходи от предаване на материали на Организации по оползотворяване, които имат задължения да събират масово разпространени отпадъци
- 4. СОЦИАЛНИ ФАКТОРИ
 - 4.1. Брой на работните места
 - 4.2. Степен на вредно въздействие върху човешкото здраве и околната среда
 - 4.3. Подобряване на инфраструктурата в околностите на съоръжението

Срещу всяка от мерките следва да се представят и източниците на финансиране. За осигуряване на финансирането е възможно кандидатстване за средства пред национални и международни финансови институции. Процедурите и условията за кандидатстване пред различните институции са представени в раздел 7. Друг ефективен подход за финансиране на предоставяне на обществени услуги е привличането на частни инвестиции, под формата на публично-частно партньорство.

6.2.4.5 Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци

Общинската програма трябва да предвижда мерки за:

- идентифициране и описване на всички нерегламентирани сметища на територията на общината;
- приоритизиране, в зависимост от риска за околната среда, етапите на разширяване на системата за организирано сметосъбиране и изграждането на заместващи мощности;
- изготвяне на план и определяне на необходимите средства и източници на финансиране (общински бюджети и ДБ);
- възлагане на дейностите (напр. чрез обществена поръчка) и поетапно саниране, в зависимост от определените приоритети.

За решаване на проблемите с изоставените площадки за съхранение на пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност, програмите следва да предвиждат мерки, срокове и отговорни лица за:

- инвентаризиране на наличните количества, представляващи риск за околната среда;
- незабавно осигуряване на тяхното контролирано временно съхранение;
- изготвяне и представяне на документация за кандидатстване за отпускане на средства от ПУДООС и фондовете на Министерството на земеделието и горите и/или отделяне на средства от общинския бюджет;
- възлагане на дейностите по саниране (контейнеризиране, износ и др.) по реда на ЗОП.

6.2.4.6 Правно регулиране на управлението на отпадъците и ускоряване прилагането на законодателството и политиката в тази област

Въз основа на идентифицираните пропуски във въвеждането на националното законодателство и политика на местно ниво, се описват измененията и допълненията, които следва да бъдат извършени в наредбите по чл. 19 от ЗУО и програмите по чл. 29, ал. 1, т. 1 от ЗУО.

В зависимост от избраните решения и набеязаните мерки за управление на отпадъците, се определят задълженията, отговорностите и взаимоотношенията между съществуващите звена и при необходимост се предвижда създаването на нови структури – напр. за съвместно управление на регионално съоръжение, общинско дружество за събиране на отпадъци, инспекторат и др., които се отразяват в наредбата и съответните правилници. Предвиждат се и задълженията на собствениците или наемателите на търговски обекти (магазини) и заведения за обществено хранене, домсъветите, собствениците (или наематели), на еднофамилни жилища за изпълнение на новите изисквания, произтичащи от националното законодателство – разделно събиране на масово разпространени и биоразградими отпадъци, негодни за употреба пневматични гуми, ИУМПС и др. Планира се въвеждането на допълнителни забрани и санкции.

С програмите се планират и мерки за осигуряване на ефективното прилагане на законодателството на местно ниво:

- идентификация на лицата, образуващи големи количества отпадъци, подлежащи на специално регулиране – биоразградими отпадъци, опаковки и други видове масово разпространени отпадъци;
- периодични проверки за спазването на изискванията на националното и местното законодателство;
- прилагане на ефективни санкции и наказания в случай на неспазване на изискванията, с цел постигане на съответствие със законодателството;
- осигуряване на достатъчен, подходящо квалифициран и мотивиран персонал в общинската администрация;
- осигуряване на достатъчни и подходящи технически ресурси (оборудване и т.н.);
- въвеждане на информационни системи за събиране и обработка на данни;
- ясно и надлежно документизиране на резултатите от проверките.

6.2.4.7 Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците

Осигуряването на достатъчни и надеждни данни за образуването, състава, събирането, оползотворяването и обезвреждането на различните видове отпадъци е от съществено значение за правилната оценка на съществуващото състояние и за осъществяване на ефективно планиране и контрол на дейностите по управление на отпадъците. Предвиждат се мерки за:

- дефиниране на отговорностите на различните звена за ефективно събиране и обработка на информацията;
- обезпечаване дейността на ангажираните звена с достатъчен персонал, техническо оборудване и подходящи софтуерни продукти;
- въвеждане/изменение на формите на отчет на дружествата, извършващи третиране и транспортиране на отпадъци, така че да отразяват нововъведените изисквания в съответната община – напр. за претегляне на всички постъпващи на депото отпадъци, отчитане на количествата от индивидуалните съдове, отчитане на количествата неприети отпадъци, поради това че съдържат забранени за депониране отпадъци, отчитане на километрите, изминати до регионалното депо и т.н.;
- оценка на общото количество на образуваните отпадъци - към данните за събраните битови отпадъци следва да се добави и количеството на битовите отпадъци, изхвърляни на нерегламентирани сметища и на депа без кантари за претегляне и количеството на производствените и строителните отпадъци, обезвреждани съвместно с битовите;
- проучвания за морфологичния състав на битовите отпадъци;
- оценка на количеството и дела на отделните видове масово разпространени и други отпадъци, за които се предвижда въвеждането на системи за разделно събиране;
- прогнози за изменение на количеството и съставът на отпадъците;
- разработване и прилагане на централизирана информационна система за отпадъците.

6.2.4.8 Укрепване на административния капацитет на институциите, отговорни за управлението на отпадъците в страната

В тази част на програмата се обосновава необходимостта от назначаване на допълнителен персонал, обучението и квалификацията му, осигуряване на подходяща техника и оборудване, за да се гарантира:

- компетентност при разработване на нормативни актове, указания, планове и програми по прилагането на управление на отпадъците на местно ниво;
- ефективен контрол и извършване на проверки за спазване на изискванията за управлението на отпадъците;
- въвеждане на разделно събиране на отпадъците;
- регионално управление на оползотворяването или обезвреждането на отпадъци и коопериране с други общини;
- събиране, обработка, анализиране и докладване на данни;
- подготовка, разработване, оценка, прилагане и надзор на проекти за изграждане на инфраструктура за оползотворяване /обезвреждане на отпадъци;
- провеждане на процедури и сключване на договори за възлагане на дейностите по управление на отпадъци.

6.2.4.9 Увеличаване на инвестициите в сектора и прилагане на принципите “отговорност на производителя” и “замърсителят плаща” при интегрираното управление на отпадъците

Планирането и установяването на финансово обезпечени и поносими за населението системи за събиране (включително разделно) и транспортиране на отпадъците, изграждането и експлоатацията на съоръжения и инсталации, е предизвикателство за голяма част от общините.

За прилагането на принципа “замърсителят плаща”, в съответствие с изискванията на националното и европейското законодателство, се налага нарастване на таксите, заплащани от домакинствата до нива, позволяващи възстановяване на всички разходи за извършваните в момента дейности, както и за бъдещото въвеждане на нови съоръжения и услуги. Едновременно с това, при повишаването на таксите следва да бъде отчитано състоянието на местната икономика и поносимостта им, съобразно доходите на населението.

Програмите трябва да предвиждат мерки за:

- прогресивно нарастване на “таксите за битови отпадъци”, с цел достигане на нива, покриващи дългосрочните разходи;
- изразходване на средствата, постъпващи от такси, само за дейности по управление на отпадъците, по най-ефективния начин;
- покриване на всички разходи на оператора за изграждане и експлоатация на депото, както и предполагаемите разходи за дейностите след закриването му, за период от 30 години, чрез таксите за депониране;
- засилване на контрола спрямо нелегалното изхвърляне на отпадъци и експлоатиране на депа, които не са в съответствие със законовите разпоредби.

Препоръчва се да се обсъдят възможностите за въвеждане и на следните допълнителни мерки:

- определяне на такса битови отпадъци на база на обеми и/или количества генерирани отпадъци, вместо въз основа на данъчната оценка на имотите;
- въвеждане на допълнителна такса за депониране на отпадъци, с цел увеличаване на цената за депониране на отпадъци и създаване на по-благоприятни условия за рециклиране и оползотворяване, както и за акумулиране на допълнителни средства, които да бъдат използвани за закриване на нерегламентирани сметища и стари замърсявания с отпадъци.

За намаляване на тежестта върху домакинските бюджети от разходите за управление на отпадъците, би следвало да се търсят възможности за финансиране на изграждането на инфраструктурата по управление на отпадъците от ДБ, национални и международни финансови институции, както и привличане на инвестиции от частния сектор, под формата на публично-частни партньорства.

Процедурите и условията за кандидатстване пред различните институции са представени в раздел 7. Ползите за общините от схемите за публично-частни партньорства са, че се заменя плащането на крупна сума за капиталови инвестиции с текущи разходи, разсрочени във времето и се прехвърля отговорност от общината към частен инвеститор. За да се ограничат до минимум рисковете от неизпълнение на проекта, е необходимо да се изиска представянето на финансова гаранция от страна на инвеститора, че разполага с необходимите средства за целия период от проектирането до следексплоатационните мероприятия.

Съществуват различия в зависимост от фазите на даден проект, в които частният сектор поема риск. Това може да са само проектиране и строителство, проектиране - строителство - експлоатация, както и проектиране - строителство - експлоатация - финансиране. Най-разпространен е моделът “построй - експлоатирай – предай” (build-operate-transfer - BOT). При него частният инвеститор създава или рехабилитира активи за своя сметка, които впоследствие управлява за определен период от време, до възвръщане на инвестицията и получаване на разумна печалба (нормално около 30 години), след което те остават общинска собственост.

6.2.4.10 Участие на обществеността

Вземането на правилни решения и осъществяването на мерките, заложи в общинските програми, трябва да се постигне при оптимален баланс на интересите на различните участници в управлението на отпадъците. За целта е необходим непрекъснат диалог с участниците в дейностите по управление на отпадъците и организирането на кампании за повишаване на общественото съзнание. Следва да се предвидят мерки за:

- редовното предоставяне на информация на населението за състоянието на околната среда;
- привличането на населението, неправителствени организации и заинтересованата индустрия, в процесите на вземане на решения по въпросите на управление на отпадъците, като особено значение следва да бъде отделяно на начина за определяне на “такса битови отпадъци” и отчитането на изразходваните средства;
- повишаване на общественото съзнание, с цел да се постигне промяна в поведението на населението, чрез осъзнаване на екологичните рискове, свързани с изчерпване на ресурсите, генерирането и обезвреждането на отпадъците;
- провеждане на конкурси, празненства, обществени мероприятия, организирани специално за целта, или включени като част от програмите за честване на празници на общината или конкретно населено място, като специално внимание следва да бъде отделено на работата с подрастващите;
- получаване на обратна връзка за успеха на прилаганите мерки за управление на отпадъците.

6.2.4.11 Управление на специфични потоци отпадъци

В допълнение към общите цели, общинската програма трябва да поставя и конкретни изисквания за управление на специфични потоци отпадъци, в зависимост от взетите решения за подхода за управление на съответния отпадък и условията в общината.

Както беше посочено в раздел 5.2.4.2., нормативната уредба предоставя на общините различни възможности за участие, под различна форма, в системите, финансирани от производителите и вносителите на продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци. Независимо от избраната стратегия, в подраздела за конкретния вид отпадъци следва да се очертае визията на общината за осигуряване на възможност на домакинствата да предават за оползотворяване/ рециклиране, образуваните от тях масово разпространени отпадъци. По-долу са изброени само мерките, които задължително трябва да бъдат предприети от общините за съответния вид отпадъци.

Батерии и акумулатори

В програмите трябва да се предвидят следните мерки, които задължително да бъдат вземани под внимание при сключването на договорите с ПУДООС, както и при сключването на договори или съгласуването на проектите за разделно събиране на организациите по оползотворяване и/или на лицата, изпълняващи задълженията си индивидуално:

- осигуряване най-малко на едно място за поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба портативни батерии и акумулатори на 1000 жители;
- осигуряване най-малко на едно място за поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба автомобилни батерии и акумулатори на 5000 жители;
- включване в системата за разделно събиране на всички видове батерии и акумулатори, образувани в бита, които попадат в обхвата на *Наредбата за изискванията за пускане на пазара на батерии и акумулатори и за третиране и транспортиране на отпадъци от батерии и акумулатори*;
- определяне на изискванията към местата за разполагане на съдове за събиране на негодни за употреба батерии и акумулатори на територията на общината;
- определяне на изискванията към маршрутите за транспортиране на отпадъците;
- въвеждане на задължения към собствениците или наемателите на търговски обекти, домсъветите, собствениците (или наематели), на еднофамилни жилища и др.;
- контрол над изхвърлянето на батерии и акумулатори в съдове за смесени битови отпадъци;
- контрол над лицата, експлоатиращи системите за разделно събиране и за предоставяне на информация;
- редовно информиране на обществеността за рисковете, свързани с неконтролираното обезвреждане на батерии и акумулатори, значението на символите, използвани за маркиране, изискванията при отделяне на батериите от уредите, където те са вградени и възможностите за участие в системите за събиране;
- организиране на дейностите по събиране и временно съхраняване на негодни за употреба батерии и акумулатори и предаването им за предварително третиране, рециклиране, оползотворяване и/или обезвреждане – в случай, че е сключен договор с ПУДООС или когато кмета има такива задължения съгласно договорите, сключени с организациите по оползотворяване и/или с лицата, изпълняващи задълженията си индивидуално.

Излезли от употреба моторни превозни средства

Представят се плановете на общината за управление на излезлите от употреба моторни превозни средства и предвижданите мерки. Те трябва да включват най-малко:

- въвеждане на ред за събирането на ИУМПС, които се намират върху държавна или общинска собственост;
- определяне на местата и площта за изграждане на общинските площадки за временно съхраняване на ИУМПС. Площадките се разполагат на лесно

достъпни места и се отрежда достатъчно площ, като се отчита броя на ИУМПС на територията на общината за година;

- определяне на задължения за извършване на контрол над лицата, експлоатиращи площадките за временно съхраняване и за предоставяне на информация;
- редовно информирание на обществеността за рисковете, свързани с неконтролираното разкомплектоване/обезвреждане на ИУМПС, части и компоненти от тях и възможностите за предаване на ИУМПС;
- организиране на дейностите по събиране и временно съхраняване на ИУМПС и предаването им за разкомплектоване – в случай, че е сключен договор с ПУДООС или когато кмета има такива задължения, съгласно договорите, сключени с организациите по оползотворяване и/или с лицата, изпълняващи задълженията си индивидуално.

Отработени масла

Общинските програми трябва да предвиждат мерки за:

- осигуряване най-малко на едно място за смяна на масла на 5000 жители;
- определяне на изискванията към местата за смяна на масла на територията на общината;
- въвеждане на задължения към лицата, които образуват отработени масла;
- контрол над местата за смяна на масла;
- редовно информирание на обществеността за рисковете, свързани с неконтролираното обезвреждане на отработени масла и възможностите за смяна на отработени масла на територията на общината;
- организиране на дейностите по събиране на отработени масла и предаването им за предварително третиране, рециклиране, оползотворяване и/или обезвреждане – в случай, че е сключен договор с ПУДООС или когато кмета има такива задължения съгласно договорите, сключени с организациите по оползотворяване и/или с лицата, изпълняващи задълженията си индивидуално.

Полихлорирани бифенили/ Полихлорирани терфенили

Съгласно действащото законодателство, общините нямат задължения за участие в инвентаризацията и постепенното обезвреждане на оборудването, замърсено с ПХБ/ПХТ. Предполага се обаче, че след приемане на съответната наредба и национален план, те ще имат задължение за участие в мерките за обезвреждане на оборудването, което не е обект на инвентаризация, което следва да намери отражение в общинските програми.

Утайки от градските пречиствателни станции за отпадъчни води

В съответствие с принципа „замърсителят плаща”, управлението на утайките от градските пречиствателни станции за отпадъчни води е задължение на притежателите им, но тъй като в повечето случаи те се обезвреждат в съоръженията за битови отпадъци, в общинските програми следва да бъдат заложи мерки за:

- приемане на депата само на предварително третирани утайки от ГПСОВ, поради съществуващите ограничения за депониране на течни отпадъци и за намаляване образуването на биогаз и на инфилтрат от депата;

- въвеждане на изисквания към състава и количествата на утайките, постъпващи за депониране и отчитане на количествата им при оразмеряване на капацитета на съоръжението за обезвреждане;
- въвеждане на изисквания към състава и процедури за контрол на утайките, постъпващи за оползотворяване съвместно с биоразградимите битови отпадъци, като особено внимание следва да се отдели на съдържанието на тежки метали. Отчитане на количествата при оразмеряване на капацитета на съоръжението за оползотворяване на биоразградимите битови отпадъци.

Отпадъци от опаковки

Независимо от източника на финансиране - договори с ПУДООС, сключване на договори или съгласуване на проектите за разделно събиране на организациите по оползотворяване и/или на лицата, изпълняващи задълженията си индивидуално, в общинските програми трябва да се предвидят и изпълняват следните задължителни мерки:

- осигуряване на комплект контейнери за разделно събиране за обслужване на определен минимален брой жители (препоръчва се между 500 и 1000 ж.) или събирателни пунктове;
- включване в системата за разделно събиране на всички видове опаковки, образувани в бита, които попадат в обхвата на *Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки*;
- определяне на изискванията към местата за разполагане на съдове за събиране на отпадъци от опаковки на територията на общината;
- определяне на изискванията към маршрутите за транспортиране на отпадъците;
- въвеждане на задължения към собствениците или наемателите на търговски обекти, домсъветите, собствениците (или наематели) на еднофамилни жилища и др.;
- контрол над изхвърлянето на отпадъци от опаковки в съдове за смесени битови отпадъци;
- контрол над лицата, експлоатиращи системите за разделно събиране;
- въвеждане на изисквания и ред за предоставяне на информация на общината от лицата, експлоатиращи системите за разделно събиране;
- редовно информироване на обществеността за рисковете, свързани с неконтролираното обезвреждане на отпадъците от опаковки, значението на символите, използвани за маркиране и възможностите за участие в системите за разделно събиране;
- организиране на дейностите по събиране и временно съхраняване на отпадъци от опаковки и предаването им за предварително третиране, рециклиране, оползотворяване и/или обезвреждане – в случай, че е сключен договор с ПУДООС или когато кмета има такива задължения съгласно договорите, сключени с организациите по оползотворяване и/или с лицата, изпълняващи задълженията си индивидуално.

Отпадъци от хуманната медицина

Депонирането на инфекциозни отпадъци е забранено от националното законодателство. Съгласно принципа „замърсителят плаща“, болниците и другите

лечебни и здравни заведения са отговорни за безопасното управление на образуваните отпадъци в резултат на тяхната дейност. За подобряване на практиките по управление на отпадъците от лечебните заведения и създаването на интегрирана мрежа от съоръжения за третирането им следва да бъдат обхванати всички лечебни и здравни заведения в страната. В тази връзка програмите, разработени от общините следва да съдържат:

- наименование на лечебните и здравни заведения, включително научно-изследователски лаборатории и центрове, разположени на територията на общината, а за лечебните заведения за болнична помощ се отразява съответния брой на леглата и типична заетост;
- общ брой поотделно на всеки вид лечебни заведения на територията на общината (съгласно Част Втора, глава втора – видове лечебни заведения, съгласно Закона за лечебните заведения.);
- посочва се адрес/местоположение на лечебното заведение;
- съдебна регистрация на лечебното заведение (по Търговския закон, Закон за кооперациите и други);
- вида на собствеността (общинска, държавна, смесена, частна), като се посочва процентното участие на общината/държавата;
- видовете отпадъци, които се генерират от съответното лечебно заведение, съгласно Приложение № 1 - Списък на отпадъците на Наредба № 3 от 01.04.2004 г. за класификация на отпадъците (обн., ДВ, бр. 44/25.05.2004 г.);
- описание на съоръженията и инсталациите за третиране на различните видове отпадъци от лечебните заведения, тяхното местоположение на територията на общината, капацитет. Представяне на информация (количества на отпадъците и брой и наименование на лечебните заведения) за постъпващи отпадъци за третиране от други общини, степен на натоварване на капацитета на съответната инсталация.
- информация за финансовите средства, изразходвани за управление на отпадъците при лечебните заведения с общинско участие.

При разработване на бюджета на общината е необходимо да се предвиждат финансови средства за третиране на отпадъците от лечебните заведения с общинско участие.

Биоразградими отпадъци от домакинствата и заведенията за обществено хранене

В съответствие с действащото законодателство, управлението на биоразградимите отпадъци от домакинствата и приравнените на тях отпадъци от търговията и промишлеността е отговорност на общинските администрации. Проектът на директива за биоразградимите отпадъци (Working Document Biological Treatment of Biowaste 2nd Draft) също не предвижда въвеждането на принципа „отговорност на производителя”. Това означава, че в общинската програма следва да бъдат заложили следните основните законодателни, административно-организационни, технически и финансови мерки, обезпечавщи изпълнението на целите на националната и европейската политика в тази област:

- проучване на количествата, състава и свойствата на биоразградимите отпадъци, образувани на територията на общината; определяне на видовете отпадъци, за които е отговорна общината;
- изменение и допълнение на общинската наредба по чл. 19 от ЗУО; въвеждане на задължения към собствениците или наемателите на търговски обекти и

заведения за обществено хранене, домсъветите, собствениците (или наематели), на еднофамилни жилища и др., както и към лицата, извършващи дейности с биоразградими отпадъци;

- въвеждане на годишни количествени цели за редуциране на количествата на биоразградимите отпадъци, постъпващи за депониране (в съответствие със сроковете и целите на националното законодателство и *Национална стратегия за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране* по § 2 от Наредба № 8/2004г.);
- разработване и прилагане на ред за контрол и отчетност за постигането на количествените цели;
- определяне на необходимите разходи и обосноваване на необходимостта от промяна на такса „битови отпадъци“;
- разглеждане на няколко алтернативи и определяне на най-подходящата за съответната община схема за разделно събиране и технология за третиране на биоразградимите отпадъци;
- разработване на план за поетапно въвеждане на разделно събиране и/или домашно компостиране;
- определяне на срокове, отговорни лица и източници на финансиране за предприемане на необходимите организационни мерки за стартиране на тръжна процедура и възлагане на дейностите по разделно събиране;
- разработване на документи за кандидатстване за отпускане на финансиране за изграждане на съоръжение/инсталация за оползотворяване на отпадъците или подготовка на тръжни документи за привличане на частни инвестиции под формата на публично-частно партньорство;
- осигуряване на устойчиви пазари за продажба на крайния продукт (компост, биогаз и др.);
- осигуряване на възможности за обезвреждане на неоползотворимите остатъци.

Едрогабаритни отпадъци

В националното законодателство не са въведени задължения за разделно събиране или ограничаване на депонирането на едрогабаритни битови отпадъци. Въпреки това, общините могат да въведат нормативни изисквания и да предприемат мерки за разделното им събиране и оползотворяване, тъй като по този начин се намалява обема на депонираните отпадъци и се удължава полезния живот на депата за отпадъци.

В по-голямата си част тези отпадъци са съставени от рециклируеми и оползотворими материали (метали и дърво), за които има търсене. Някои от тях обаче съдържат и неоползотворими материали и опасни вещества, поради което е необходимо въвеждането на задължения и строг контрол при отделянето на тези материали и вещества и предаването им за обезвреждане. Препоръчва се провеждането на кампании (веднъж или няколко пъти в годината) за събиране на отпадъците от домовете или предаването им на определени от общината места.

Негодни за употреба автомобилни гуми

В националното законодателство няма отделен нормативен акт, регламентиращ управлението на негодните за употреба пневматични гуми.

С цел изпълнение на забраната за депониране на пневматични гуми е необходимо в общинските програми да се предвидят мерки за разработване и представяне в ПУДООС на документи за отпускане на средства за организиране на системи за разделно събиране и предаване за оползотворяване на негодните за употреба гуми, образувани на територията на общината.

6.2.5 ПРОГРАМА ЗА КАПИТАЛОВИ ИНВЕСТИЦИИ

В този раздел, въз основа на определените стратегически цели се представят конкретните инвестиционни проекти и възможностите на финансиране.

Представят се параметрите и допусканията, които са направени при определяне на размера на инвестициите и разпределението им във времето. Основни ключови допускания, относно икономическите параметри и възможностите за финансиране, могат да бъдат например:

- увеличаване/намаление на броя на населението;
- промяна в икономическото положение (растеж/рецесия);
- участие на донори в безвъзмездното финансиране на инвестиционни проекти;
- промяна в търсенето и предлагането на определени стоки;
- нови методи за третиране на отпадъци и др.

Въз основа на определените в предишните раздели приоритети се изброяват предвижданите капиталови инвестиции по години и вариантите за тяхното финансиране.

Тъй като някои от мерките изискват големи финансови средства и ще бъдат изпълнени в по-дългосрочен план, е препоръчително програмата за финансиране да се базира на разработена от общината цялостна финансова стратегия за реализация на програмата за управление на отпадъците. Желателно е също програмата за финансиране да отчита и възможностите за частно-публични партньорства, привличане на концесионери, стратегически партньори, чужди капитали и др.

6.2.6 ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

Структурата на Плана за действие трябва да е съобразена с целите и приоритетите на програмата. С него се обобщават различните законодателни, институционални, икономически и технически мерки и прилагане на интегриран подход за управление на отпадъците. Планът определя и отговорностите на различните институции и организации в областта на управление на отпадъците, свързани с реализацията на предвидените мерки и дейности, очакваните разходи и вероятните източници за тяхното финансиране.

Планът се изготвя в две части:

- средносрочен - за период 3-5 години;
- краткосрочен план - не по-кратък от 1 година. Той следва да включва най-належащите мерки и действия, които са реално обезпечени с всички необходими средства (законодателни, технически, институционални, финансови и др.).

Препоръчва се структурата на плана за действие да отразява целите на програмата.

6.2.7 МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА

Основна задача на мониторинга е да отбелязва отклоненията от плана на програмата достатъчно рано, за да се осигури възможност за своевременно коригиране. За целта, за всяка от набелязаните мерки в плана за действие трябва да се разработят индикатори, които да отразяват степента на напредък в изпълнението на конкретната мярка. Индикаторите трябва да са количествено измерими, да са налични достатъчно данни и да са сравними с началното състояние, преди започване на изпълнението на конкретната мярка.

Въз основа на проведения мониторинг се прави периодична оценка на степента на изпълнение на мерките в програмата и резултатите от нейното прилагане. Оценката на програмата е основата за изготвянето на годишните отчети на общинските програми, съгласно изискванията на чл.32 от ЗУО.

Програмите подлежат на актуализация при промяна във фактическите и/или нормативните условия.

7 ФИНАНСИРАНЕ НА ПРОГРАМИ И ПРОЕКТИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ В БЪЛГАРИЯ

7.1 Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС)

Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда е юридическо лице, създадено със Закона за опазване на околната среда и е пълен правоприемник на правата и задълженията на Националния фонд за опазване на околната среда

Обекти на финансиране:

Голяма част от проектите, финансирани от Предприятието, са инвестиционни проекти. Общинските проекти, финансирани като безвъзмездни помощи, са основно съоръжения за третиране на битови отпадъци.

Под формата на безлихвени кредити се отпускат средства за закупуване на съдове и техника за събиране и транспортиране, необходими за въвеждането на системи за разделно събиране на отпадъци.

По-конкретно се финансират следните проекти:

- Проекти, включени в *Националната програма за управление на дейностите по отпадъците, приета на 11.12.2003г. от Министерски съвет*, в т.ч. изграждане на нови или реконструкция на съществуващи обекти за управление на отпадъци (вкл. подобекти, части, инсталации или съоръжения).
- Проекти от *Националната програма за управление на дейностите по отпадъците*, реализирани по донорски програми и изискващи допълнително съфинансиране от българска страна.
- Проекти по програма за въвеждане на система за организирано събиране и транспортиране на отпадъците от населените места в България и почистване на нерегламентираните сметища. Финансирането е съгласно заложените в програмата приоритети.
- Финансиране на проекти, в рамките на Национална кампания “*За чиста околна среда*”.
- Проекти в екологично застрашени райони.
- Проекти за намаляване на риска и опасността от стари замърсявания - по приоритети, съгласно *Националната програма за намаляване броя и опасността от депата и старите замърсявания с отпадъци*.
- Специализирани машини и съоръжения за третиране на отпадъците, необходимостта от което е проектно доказана.
- Специализирани машини, съоръжения и инсталации за преработване на отпадъци до получаване на суровини за производство на крайни продукти или крайни продукти, като неразделна част от линия за преработване, рециклиране или оползотворяване на отпадъците.

- Подготовка на проектна документация за проекти от *Националната програма за управление дейностите по отпадъците*.
- Системи за управление на опасни и масово разпространени отпадъци, образувани от продукти, за които са заплатени продуктови такси в ПУДООС.
- Преупаковане, транспортиране и депониране на негодни и забранени за употреба пестициди и саниране на освободените площи.

Условия на финансиране

Форми на финансиране:

- безвъзмездна помощ, която може да бъде отпускана само на общините;
- безлихвен заем, който може да бъде отпускан на общини и на фирми и е в размер до 70% от общата стойност на проекта;
- възстановяване на средства за системи за събиране, транспортиране, оползотворяване и/или обезвреждане на опасни и масово разпространени отпадъци, образувани от продукти, за които са заплатени продуктови такси в ПУДООС;
- предоставяне на средства за реализиране на проекти, които са публична държавна собственост и осигуряват изпълнението на поети ангажменти на Р България по международни договори и във връзка с присъединяване на страната ни към ЕС.

Изисквания към документацията за кандидатстване

При кандидатстване за финансиране се попълва стандартизиран формуляр, в зависимост от формата на финансиране, към който се прилагат различни документи, в зависимост от типа проект.

Изискваната документация зависи от вида на проекта и формата на финансиране и е дадена подробно на интернет страницата на министерството:

http://www.moew.government.bg/recent_doc/funds/predpriatie/kriterii-otpadaci%20P.doc

Критерии за оценка

Съществено значение за одобряване финансирането на проекти на общини се отдава на аргументирането на приоритетността им в общински програми за опазване на околната среда. Изисква се пълна проектна готовност на инвестиционните обекти, решение за оценка на въздействието върху околната среда, когато се изисква от Закона за опазване на околната среда, наличие на съфинансиране от общински източници. В областта на третиране на битови, опасни, в т.ч. и болнични отпадъци, преимущество се отдава на проекти с регионално значение - решаващи проблеми на повече от една община. При отпускането на безлихвени кредити за съдове и техника за събиране и транспортиране на битови отпадъци е важно наличието на добре разработена общинска програма за управление на отпадъците, оптимизационна схема за маршрутите на обслужване. Изисква се и информация и разчети за таксата за битови отпадъци по Закона за местните данъци и такси.

7.2 Републикански бюджет

Въз основа на поименните списъци на обектите за строителство, основен ремонт и за придобиване на нематериални дълготрайни активи, министърът на финансите, в едномесечен срок от представяне на бюджета на общината в Министерството на финансите, утвърждава разчетите за финансиране на капиталовите разходи на общините, финансирани със средства от целевата субсидия по чл. 10, ал. 1, от Закона за държавния бюджет, в рамките на които задължително се осигуряват **поименно** **указаните екологични обекти** в приложение към Закона.

Обекти на финансиране

Републиканският бюджет финансира изграждане на съоръжения и инсталации за третиране на битови, масово разпространени и опасни отпадъци, както и проекти за почистване и рекултивация на места, замърсени с отпадъци.

Финансират се основно обекти, включени в или съпътстващи обектите от Плана към Националната стратегия по околна среда и Прилагащите програми за изпълнение на изискванията на директивата на ЕС за депата и директивата на ЕС за третиране на градски отпадъчни води, приети от Правителството в процеса на преговорите за присъединяване по глава “Околна среда”.

Финансират се само програми и проекти за изграждане на съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци, които отговарят на последователността на мерките, въведена в чл. 4 от Закона за управление на отпадъците, и които са одобрени от министъра на околната среда и водите.

Финансови условия

Финансирането е безвъзмездно. В Закона за управление на отпадъците (чл. 34 ал. 4) се съдържа изискване за възстановяване на средствата, ако съоръженията и инсталациите не се използват съгласно мерките, предвидени в плана за действие на Националната програма за управление на дейностите по отпадъците по чл. 28, ал. 1.

Изисквания към проектите/документацията за кандидатстване

Общините представят своите предложения пред МОСВ и МФ няколко месеца преди стартиране на процедурата за разработване на Закона за държавния бюджет за съответната година. В повечето случаи обектите се финансират в продължение на две или повече години. Условие МОСВ да подкрепи предложение на общините за финансиране на даден обект през следваща година е представянето от общината на подробна справка, одобрена и от съответната РИОСВ, за готовността на обекта за строителството (степен на проектна готовност, решение по ОВОС, процедури по отреджане на терена), изпълнение на строителството на обекта през предходната година, размер на усвоените средства и т.н.

Процедура на разглеждане и Критерии за оценка

Предложенията за определяне на целеви средства от Държавния бюджет на Република България за изграждане на съоръжения и инсталации за третиране на битови, масово разпространени и опасни отпадъци, както и за почистване и рекултивация на места, замърсени с отпадъци, ежегодно се определят от министъра на околната среда и водите,

в съответствие с мерките, предвидени в плана за действие и приоритетите в инвестиционната програма на *Националната програма за управление на дейностите по отпадъците*.

Министърът на околната среда и водите изготвя предложенията след представяне на молба за финансиране от общини, на чиято територия се предвижда или се реализират проекти, включени в плана за действие на *Националната програма за управление на дейностите по отпадъците*.

7.3 Национален доверителен Екофонд

Създаден е като самостоятелно юридическо лице със Закона за опазване на околната среда за управление на средствата, предоставени като дарение на България от Правителството на Конфедерация Швейцария по сделката “Дълг срещу околна среда” между България и Швейцария.

Обекти на финансиране

Сред приоритетните области за фонда е предоставяне на финансиране за ликвидиране на стари замърсявания.

Финансови условия

Финансирането от Националния доверителен Екофонд е със специфично условие за отпускане на средства при осигурено съфинансиране, като размерът на финансирането от фонда е:

- До 30% (тридесет процента) от общата стойност на проекта, ако финансирането от Екофонда е под формата на дарение и
- До 50% (петдесет процента) от общата стойност на проекта, ако финансирането от Екофонда е под формата на заем.

Изисквания към проектите/документацията за кандидатстване

- наличие на работна документация, съдържаща актуални технически решения и актуални цени;
- осигурено съвместно финансиране на проекта със собствени (на кандидата) средства и/или от други източници;
- след предварително съгласуване с Консултативния съвет, Управителния съвет може да допусне отпадане на някои от предходните изисквания;
- доказани най-малки капитални и експлоатационни разходи за намаляване на единица замърсяване на основата на оценка на възможни варианти за реализация на проекта;
- доказано спазване на действащите в Република България екологични стандарти и норми, чрез положителни решения по оценка за въздействие върху околната среда, когато такава оценка се изисква съгласно Закона за опазване на околната среда или чрез други разчети и доказателства за постигане или спазване на

екологичните норми, съгласно действащото в Република България законодателство;

- доказани организационни и финансови възможности за експлоатация на реализирания проект и за осигуряване на екологичните ефекти за целия срок на неговото действие;
- съответствие с правителствените програми за реализация на националната екологична политика и съгласно приоритетите на местните органи на управление.

Процедура на разглеждане

Двустепенна процедура на оценяване:

- предварителна оценка, според това дали предложението отговаря на приоритетите на Фонда и условията за финансиране и
- подбор на проекти, получили положителна оценка.

Критерии за оценка

- Значимост на проекта, от гледна точка на размера на екологичния ефект
- Технологично ниво и организационна осигуреност на проекта
- Съотношение "Ефект/Разходи"
- Осигурено съвместно финансиране
- Осигурена последваща експлоатация за достигане на екологичния ефект

7.4 Програма ИСПА сектор "Околна среда"

Програмата е отворена за България за периода 2000-2006г. Стойността за целия седемгодишен период е около 350 млн. Евро, или средногодишно около 50 млн. Евро. Проектите се предлагат от Правителството на България чрез Националния ИСПА Координатор – Министерство на финансите. С решение на Европейската комисия средствата по програмата за години 2005, 2006 и 2007 бяха увеличени съответно средно с 30% годишно.

Обекти на финансиране

Финансират се големи инвестиционни обекти на стойност, надвишаваща 5 млн. Евро, приоритетни за страната в съответствие с приети Национални програми, в т.ч. в сектор "управление на отпадъците" .

За финансова помощ чрез ИСПА могат да кандидатстват:

- отделни проекти,
- етапи от проект, които са технически и финансово независими, (тук спадат и необходимите за осъществяването на един проект проучвания - предварителни, за приложимост, технически и др.),
- групи проекти,

- проектни схеми.

Финансови условия

Финансовата помощ на ЕС по проекти в рамките на ИСПА може да има дял до 75% от финансирането. Ако Европейската комисия прецени, че за осъществяването на проекти, които са от съществено значение за постигането на целите на ИСПА, е необходимо финансиране над този дял, тя може да вземе решение за увеличаването му до 85% от публичната финансова помощ. Комисията може да прецени за необходимо и намаляване на дела на ЕС, ако е налице съфинансиране, ако проектът е в състояние да генерира приходи (т.е. в случай, че се изгражда инфраструктура, за ползването на която ще се плащат такси, или се правят производствени инвестиции в областта на екологията), както и ако по подходящ начин може да се приложи принципа “замърсителят плаща”. Общата финансова помощ, предоставена от ЕС чрез програмата ИСПА и други източници (напр. заеми от ЕИБ, ЕБВР и др.) не може да надхвърля 90% от общите разходи за проекта.

Подкрепените по ИСПА проекти трябва да бъдат **устойчиви** и след датата на присъединяването. Проектите трябва да съответстват на нормите и стандартите на ЕС, на секторните политики на ЕС и да спазват принципа на устойчивото развитие. Всички проекти трябва да бъдат финансово устойчиви, за да покриват бъдещи оперативни разходи и разходи по поддръжката.

Изисквания към проектите

Общи изисквания:

- Да съответстват на целите на политиката на ЕС за опазване на околната среда: опазване и подобряване на качеството на околната среда, опазване на човешкото здраве, предпазливо и разумно използване на природните ресурси;
- Да следват принципите на политиката на ЕС за опазване на околната среда: превантивни действия, принципа на предпазването, вредата се отстранява при източника, “замърсителят плаща”.
- Да бъдат приоритет в Националната програма за приемане на достиженията на правото на Европейския съюз и да подпомагат страната да се съобрази с европейските директиви в областта на околната среда, които изискват големи инвестиции;
- Да бъдат в съответствие с техническите спецификации и стандарти за качество на ЕС и да се осъществяват в правна и административна рамка, в съответствие с правото на Общността;
- Да демонстрират екологична “ефективност” – да засягат максимален брой хора и да демонстрират количествено намаляване на замърсяването, да оказват влияние върху запазване на здравето на хората, да предпочитат превантивните действия пред оздравителните;
- Да съответстват на принципа “замърсителят плаща” – трябва вече да действа съответна система за такси и санкции.

Конкретни изисквания към проекти за управление на отпадъците:

- Да съответстват на европейските директиви, **изискващи големи инвестиции**;
- Да имат съществен ефект върху човешкото здраве;
- Да подпомагат превенцията на вреди в екологично чувствителни зони;
- Да са включени в националната стратегия и план за действие;
- Да съществува адекватна административна и институционална рамка;
- Да е спазен принципа “замърсителят плаща”;
- Да съответстват на принципа за регионално управление на отпадъците.

Документация за кандидатстване

Молбата за финансиране е стандартен формат, одобрен от Европейската комисия.

Всяка кандидатура трябва да съдържа следната информация:

1. названието на органа, отговарящ за приложението на проекта, характера на проекта и неговото описание;
2. стойността и мястото на изпълнение на проекта, включително, ако е уместно, посочване на взаимовръзката и взаимната оперативна съвместимост на проекта с мерки, разположени на същата транспортна ос;
3. график за изпълнението на дейностите;
4. икономически анализ на разходите и печалбите, включително преките и косвени последици за заетостта, на които при възможност следва да се придаде количествено изражение;
5. оценка на въздействието върху околната среда, подобна на оценката, предвидена в Директива на Съвета 85/337/ЕЕС от 27 юни 1985 г. (*OJ L 175, 5.7.1985, p. 40*, изменена от Директива 97/11/ЕС - *OJ L 73, 14.3.1997, p. 5*) за оценяване на въздействието върху околната среда на някои обществени и частни проекти;
6. информация за спазването на конкурентното право и правилата за обществени договори;
7. финансов план, който включва по възможност информация за икономическата жизнеспособност на проекта, за общата сума, която страната-бенефициент иска от ИСПА, от ЕИБ (вкл. нейния предприєдинителен инструмент), от който и да е друг източник от Общността и нейните държави-членки, от ЕБВР и Световната банка;
8. съвместимостта на проекта с политиките на Общността;
9. информация за мерките за осигуряване на ефикасно използване и поддръжка на съоръженията;

10. информация за мястото и приоритета на проекта, в рамките на национални програми и стратегии

В кандидатурите за финансова подкрепа по ИСПА трябва да се представи и необходимата информация, доказваща съответствието на проекта с критериите за оценяване и наличието на икономически и социален положителен ефект в средносрочен план, съизмерим с използваните ресурси.

Критерии за оценка

1. икономически и социален положителен ефект от проекта, вкл. неговият потенциал за привличане на частно финансиране, което да е съизмеримо с използваните ресурси; оценката е в светлината на икономически анализ на разходите и печалбите;

2. мерките за осигуряване на ефикасното управление на проекта;

3. приоритетите, установени в “Партньорство за присъединяване” за съответната област / “Партньорство за присъединяване” е документ на ЕС, изготвен и приет в тясно сътрудничество с всяка държава-кандидатка за пълноправно членство. Той е най-същественният елемент от т.нар. засилена предприсъединителна стратегия;

4. приносът на проекта за прилагането на политиката на Общността за опазване на околната среда и резултатът от оценката на въздействието върху околната среда (Оценката се прави в съответствие с директива 85/337/ЕЕС, изменена от директива 97/11/ЕС);

5. отчитане на възможностите за алтернативни форми на финансиране.

Европейската комисия при нужда може да покани ЕИБ, ЕБВР или Световната банка да участват в оценяването. Тя прави и специален преглед на кандидатурите за финансова помощ, за да провери наличието на съответни административни и финансови механизми за ефикасното изпълнение на проектите. Комисията оценява проектите, за да определи техния предполагаем ефект за постигане на целите на програмата ИСПА, като използва подходящи количествени показатели.

7.5 Програма САПАРД

САПАРД е специален фонд за подпомагане на предприсъединителните мерки в селското стопанство и земеделското развитие в държавите кандидатки през периода на подготовка за членство. Програма САПАРД включва и мерки, насочени към екологични проекти. Те са свързани основно с публични инвестиции, т.е. насочени са към проекти на общините.

Програмата е отворена за периода 2000 – 2006 г., с бюджет средногодишно около 52 млн. евро, ръководи се от Министерство на земеделието и горите, а Изпълнителна Агенция по Програмата е фонд “Земеделие” към същото министерство.

Въз основа на националния план за развитие на селското стопанство и селските райони, който за страната е разработен за периода 2000 – 2006 г., Европейската комисия разработва конкретната програма САПАРД за съответната страна.

Обекти на финансиране

В рамките на *Приоритетна област 2*: Интегрирано развитие на селските райони с цел съхраняване и укрепване на тяхната икономика и общност е включена *мярка: обновяване и развитие на селата; опазване и съхранение на селското наследство и културните традиции – публични инвестиции*.

Териториален обхват на проектите – цялата страна, като се дава приоритет на изостаналите селски райони.

По тази мярка се финансират и проекти с екологична насоченост, в т. ч. за изграждане и реконструкция на места за събиране и преработка на промишлени, селскостопански, горски и битови отпадъци; изготвяне на техническа документация и предпроектни проучвания за тези инфраструктурни проекти.

Финансови условия

За проектите - публични инвестиции, безвъзмездната помощ от ЕС е 75% от стойността на проекта, а за останалите 25% има изискване за национално съфинансиране. Държавен фонд “Земеделие” е национален партньор по програма САПАРД за осигуряване на необходимото държавно съфинансиране за проектите. Фондът функционира като “разплащателна агенция” (според изискванията на европейското законодателство) за субсидиите, отпускани от ЕС по програма САПАРД.

Изисквания към проектите, документация и процедура на кандидатстване

Кандидатурите за финансиране на проекти се представят в регионалните агенции САПАРД . Желаящите да кандидатстват за финансиране по САПАРД трябва да направят следните конкретни стъпки:

- Да проверят в коя от приоритетните области и мерки се вписва дейността, за която те искат да получат финансиране. Това ще може да стане след публикуването на наредбите за условията и реда за предоставяне на финансова помощ в различните приоритетни области на САПАРД в Държавен вестник. Да проучат добре условията за кандидатстване и конкретните изисквания, съдържащи се в наредбата.
- Ако отговарят на условията, посочени в съответната наредба, кандидатите подготвят молба и към нея прилагат всички документи, които се изискват от наредбата.
- Молбата, заедно с документите, се представя в Регионалната дирекция на агенция САПАРД /това ще бъдат най-вероятно регионалните дирекции на Държавен фонд “Земеделие”/.
- Регионалната дирекция на агенция САПАРД извършва техническа проверка и изготвя становище за одобрение или отхвърляне на проекта, в срок от един месец.
- Молбата, приложените документи и становището на регионалната дирекция на агенция САПАРД се изпращат в оперативния отдел по прилагане мерките на Националния план за развитие на земеделието и селските райони към агенция САПАРД. Там се изготвя предложение за одобрение или отхвърляне на проекта, в зависимост от това дали той отговаря на приоритетите и дали са спазени изискванията на съответната наредба.

- Предложението за одобрение или отхвърляне на проекта се изпраща на комисията за избор на проекти към Агенция САПАРД, която взема окончателното решение и уведомява писмено кандидатите.

7.6 Програма ФАР.

7.6.1 Национална Програма ФАР.

Обекти на финансиране

Националната Програма ФАР в областта на екологията е ориентирана изключително към институционални проекти, т.е. проекти за обучение и подобряване на административния капацитет на институциите за прилагане на екологичното законодателство. Проектите се осъществяват по т.н. схема “побратимяване” /twining/ - съвместната работа на експерти от български министерства и други административни институции с компетенции в областта на прилагане на екологичното законодателство с експерти от екологични министерства и агенции от страните-членки. През последните години, чрез приетите закони и подзаконови актове в областта на околната среда, се делегираха редица права и задължения на общинските администрации за прилагане на това законодателство. Общините, чрез техни регионални и национални сдружения, могат да предложат и реализират успешни проекти по схемата “побратимяване”.

Основни проекти, които могат да се извършват в рамките на т.н. схема “побратимяване” са: разработване на нормативни актове и програми в областта на околната среда; подготовка и провеждане на обучителни семинари; разработване, отпечатване, разпространение на методически и информационни материали; провеждане на информационни кампании. В рамките на проектите е допустима и инвестиционна компонента, но единствено и само свързана с институционалната част на проекта и насочена към подобряване на условията за работа по прилагане на екологичното законодателство от институциите. Типичен пример е доставката на контролно-измервателна апаратура, компютри и софтуер и др, необходими за работата на администрацията и прилагане на познанията и уменията, придобити в рамките на обучителните програми.

7.6.2 Трансгранична Програма ФАР: България – Гърция, България – Румъния, България – Македония и България - Турция – под ръководството на Министерство на регионалното развитие и благоустройството

Един от приоритетите на тази Програма е “околна среда”.

Сключване на договори до 30 ноември 2005 г. и изпълнение до 30 ноември 2006 г.

Програмата се управлява от Министерство на регионалното развитие и благоустройството.

Обекти на финансиране

Възможна е реализацията както на проекти за техническа помощ, така и на инвестиционни проекти, в т.ч. общински проекти.

Въпреки че не е поставено като условие, препоръчително е проектите по Трансгранична Програма ФАР България – Гърция да са от интерес не само за българската, но и за гръцката страна.

Изискване на Трансгранична Програма ФАР България-Румъния е наличието на “огледалност”, т.е. реализацията на идентични проекти на територията на Румъния и България в пограничните региони.

7.7 Европейски фонд за регионално развитие и Кохезионен фонд / за периода след 1.1.2007 г./

Управление на оперативна програма “Околна среда” ще изпълнява звено в МОСВ – дирекция “Кохезионна политика за околна среда”.

Оперативната програма ще бъде защитавана пред Европейската комисия през 2006 г. В ОП ще са определени еднозначно приоритетите, а допълнителен документ към ОП ще дава подробно описание на мерките, които ще се изпълняват за нейната реализация.

Изпълнението на мерките, залегнали в ОП “Околна среда” ще бъде финансирано от Европейския фонд за регионално развитие /ЕФРР/ и Кохезионния фонд /КФ/, при спазване на принципа на допълняемост – средствата от ЕС допълват националните /т.е. необходимо е осигуряването на национално съфинансиране за всеки един от проектите/ и липса на припокриване между приоритетите и мерките, залегнали в различните оперативни програми.

В съответствие с кохезионната политика на Европейския съюз и имайки предвид насоките, залегнали в проектите на регулации на Съюза, сред основните приоритети, към които ще бъдат насочени средствата за околна среда са:

- Управление на отпадъците
- Възстановяване на замърсени терени (площадки) и земя